

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. Ι. ΚΑΖΑΝΤΖΗ
Διδάκτορος και Καθηγητού τῆς Θεολογίας

ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ
ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΜΕΤ' ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ΄ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΞΕΔΟΘΗ ΕΙΣ 3.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 40.822 1ης Αὐγούστου 1933

	51.173
Ἀριθ. ἀδείας Κυκλοφορίας.....	26-9-33
Τιμὴ ἄνευ βιβλιοσήμου . . .	13.45
Ἄξια βιβλιοσήμου	5.40
Φορὸσημον	1.60
Συνολικὴ τιμὴ δρχ.	20.45

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ & ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1 9 3 3

ΚΩΝΣΤΑΝΤ. Ι. ΚΑΖΑΝΤΖΗ
Διδάκτορος και Καθηγητού της Θεολογίας

ΕΚΛΕΚΤΑΙ ΠΕΡΙΚΟΠΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΜΕΤ' ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

Διὰ τὴν Δ' τάξιν τοῦ Γυμνασίου

ΕΓΚΡΙΣΕΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

40,822

1 Αὐγούστου 1933

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ
ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1933

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέροι τὴν ὑπογραφήν τοῦ Συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Κ. Καλαφάτης

Τύποις ΑΘ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
*Οδός Λέκκα—Στοά Σιμοπούλου

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Π. ΔΙΑΘΗΚΗΝ

α.) 'Ο 'Ισραηλιτικός λαός ως φορέας του Μονοθεϊσμοῦ καὶ τῆς Θεΐας 'Αποκαλύψεως.

Ἐξετάζοντες τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῶν ἀρχαίων λαῶν παρατηροῦμεν *πρῶτον* τὴν *γενικότητα* τῆς Θρησκείας, ὡς τοῦτο δηλογεῖται ὑπ' ἀρχαίων συγγραφέων ὡς τοῦ Κικέρωνος καὶ Πλουτάρχου, ἐπιβεβαιοῦται δὲ ὑπὸ νεωτέρων ἀξιοπιστῶν συγγραφέων περιηγητῶν. Ἐπειτα ἀντιλαμβανόμεθα καὶ τὴν διαστρέβλωσιν τῆς ἰδέας τῆς θρησκείας. Οἱ ἄνθρωποι δηλαδὴ μετὰ τὴν διασπορὰν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, λησμονήσαντες καὶ ἐγκαταλείψαντες τὴν λατρείαν τοῦ Δημιουργοῦ, ἤρχισαν νὰ λατρεύουν ψευδεῖς θεοὺς, τὰ διάφορα κτίσματα, αὐτὴν τὴν φύσιν. Ἀπὸ ὅλων ὁμως τοὺς λαοὺς τῆς ἀρχαιότητος διεκρίνεται ὁ 'Ιουδαϊκὸς λαός, διότι οὗτος μόνος εἶχεν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Τοῦτο δὲ ὠφείλετο ὄχι εἰς τινὰ ἰδιαιτέραν φυσικὴν ἰκανότητα τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ἀλλὰ εἰς τὴν ἄμεσον παρακολούθησιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀποκαλύψεώς Του, τοῦ δοθέντος Νόμου, τῆς Προφητείας καὶ τῆς ἐν γένει διδασκαλίας ὑπὸ τῶν θεόθεν ἀποσταλέντων ἱερῶν ἀνδρῶν. Οὗτοι δέ, ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς ἐκήρυσσον τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, ἀφ' ἑτέρου προανήγγελλον τὸν μέλλοντα Λυτρωτὴν καὶ προητοίμαζον τὸν 'Ιουδαϊκὸν λαὸν δι' Αὐτόν.

Διὰ τὸν μέγαν τοῦτον σκοπὸν ἐχρησιμοποιήθη πλὴν τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ ὁ *γραπτός*. Ἐχομεν λοιπὸν μίαν ἐπίσημον συλλογὴν ἱερῶν βιβλίων, ἀποτελοῦσαν τὴν λεγομένην Παλαιὰν Διαθήκην (1), ἐν ἣ εὐρίσκονται τὰ θεόπνευστα ἔγγραφα τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τῆς παλαιᾶς οἰκονομίας. «*Οὐ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία ἀλλ' ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου φερόμενοι, ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἀνθρώποι*» (Β. Πέτρου α, 21). Ὡσαύ-

1) Ἡ λέξις *διαθήκη* σημαίνει συμφωνίαν ἢ σχέσιν μεταξὺ προσώπων. Καὶ ἐνῶ ἡ Π. Δ. φανερώνει τὴν σχέσιν μεταξὺ Θεοῦ καὶ τοῦ 'Ιουδαϊκοῦ λαοῦ, ἡ Κ. Δ. διδάσκει τὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰ. Χριστοῦ.

τως εἰς τὰ βιβλία ταῦτα ἔχομεν τὰ ἀρχαιότατα γραπτὰ μνημεῖα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, εἰδικῶς δὲ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ὑπὸ τὸν Μωϋσῆν (1500 π. Χ.), Κριτὰς (1425—1095), τοὺς Βασιλεῖς (1095—588 π. Χ.) μέχρι τῆς ἐποχῆς καὶ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας, καθ' ἣν ἡ Παλαιστίνη περιῆλθεν εἰς τὴν ἔξουσίαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τῶν Πτολεμαίων τῆς Αἴγυπτου καὶ τῶν Σελευκιδῶν τῆς Συρίας.

β.) Τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. — Περιεχόμενον καὶ αἱ Συγγραφεὶς αὐτῶν.

Τὰ βιβλία τῆς Π. Δ εἶναι 49, διαιροῦνται δὲ εἰς *κανονικά*: (39) καὶ *δευτεροκανονικά* ἢ ἀναγινωσκόμενα (10). Τὰ *κανονικά* διαιροῦνται πάλιν εἰς *ἱστορικά* (17), *διδασκικά* (5), καὶ *προφητικά* (17), εἶναι δὲ τὰ ἑξῆς: *Ἱστορικά*: 1, Γένεσις — 2, Ἔξοδος — 3, Λευϊτικὸν — 4, Ἀριθμοὶ — 5, Δευτερονόμιον — 6, Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ — 7, Κριταὶ — 8, Ρουθ — 9, Βασιλειῶν Α'. — 10, Βασιλειῶν Β'. — 11, Βασιλειῶν Γ'. — 12, Βασιλειῶν Δ'. — 13, Παραλειπομένων Α'. — 14, Παραλειπομένων Β'. — 15, Ἔσδρας — 16, Νεεμίας — 17, Ἐσθήρ. *Διδασκικά*: 18, Ἰὼβ — 19, Ψαλμοὶ — 20, Παραοίμια Σολομ. — 21, Ἐκκλησιαστής — 22, Ἄσμα ἀσμάτων. *Προφητικά*: 23, Ἡσαΐας — 24, Ἱερεμίας — 25, Θρηνοὶ Ἱερεμίου — 26, Ἰεζκιήλ — 27, Δανιήλ — 28, Ὡσηὲ — 29, Ἀμὼς — 30, Μιχαίας — 31, Ἰωήλ — 32, Ὀβδιού — 33, Ἰωνᾶς — 34, Ναοὺμ — 35, Ἀβακούμ — 36, Σοφονίας — 37, Ἀγγαῖος — 38, Ζαχαρίας, — 39, Μαλαχίας.

Τὰ ἀναγινωσκόμενα (10) εἶναι τὰ ἑξῆς: 40, Ἔσδρας Β'. — 41, Τωβίτ — 42, Ἰουδήθ, — 43, Σοφία Σολομῶντος — 44, Σοφία Σειράχ — 45, Βαρούχ — 46, Ἐπιστολὴ Ἱερεμίου — 47, Μακκαβαίων Α'. — 48, Μακκαβαίων Β', — 49, Μακκαβαίων Γ'.

Περιεχόμενον. Τὸ *1 βιβλίον* (Γένεσις) περιγράφει τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος μέχρι τῆς κλήσεως τοῦ Ἀβραάμ, καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν Πατριαρχῶν μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἰακώβ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ. *2.* Περιγράφει τὴν ἔξοδον τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἴγυπτου, τὴν πορείαν αὐτῶν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τὴν δοθεῖσαν ἀπὸ τοῦ Σινᾶ νομοθε-

σίαν. Τὸ 3 ὁμιλεῖ περὶ θυσιῶν καὶ τοῦ ἱερατείου. 4. Περὶ τῶν περιπλανήσεων ἐπὶ 38 ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ κ.τ.λ. 5. Περὶ τῶν τελευταίων ὁμιλιῶν καὶ ὑποθηκῶν τοῦ Μωϋσέως πρὸς τὸν λαὸν καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. 6. Περὶ τῆς κατακτίσεως τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας διὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. 7. Περὶ τῶν ἀγώνων τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀδηγουμένων ὑπὸ τῶν Κριτῶν ἐναντίον τῶν διαφόρων ἐχθρῶν. 8. Περιέχει τὴν ἱστορίαν τῆς μοαβίτιδος Ρούθ, προμήτορος τοῦ Δαυὶδ. Τὰ 9—14 Περιέχουν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ τοὺς βασιλεῖς ἀπὸ τὸν Σαοὺλ καὶ Δαυὶδ μέχρι τῆς καταστροφῆς τῶν δύο βασιλείων, τοῦ Ἰσραὴλ (722 π. Χ.) καὶ τοῦ Ἰουδα (588 π. Χ.), 15. Περιγράφει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἔσδρα (458 π. Χ.) μετὰ πολλῶν ἐξορίστων ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσόλυμα ὅπως ἐργασθῆ ὑπὲρ τοῦ Θείου Νόμου. 16. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἦλθε βραδύτερον (445 π. Χ.) καὶ ὁ Νεεμίας. 17. Ἔχει ὡς περιεχόμενον τὴν διήγησιν περὶ σωτηρίας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Περσίᾳ διὰ τῆς Ἐσθῆρ καὶ τοῦ Μαρδοχαίου. 18. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι διδακτικὸν ποίημα, ἐν ᾧ ἐκτίθενται τὰ παθήματα τοῦ Ἰώβ, ἡ αἰτία καὶ τὸ τέλος τούτων, πραγματεύεται δὲ τὸ ζήτημα πῶς συμβιβάζεται ἡ ἐν τῷ κόσμῳ δυστυχία τοῦ εὐσεβοῦς πρὸς τὴν θεϊαν δικαιοσύνην. 19. Τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν εἶναι συλλογὴ ὕμνων θρησκευτικῶν, ἔνθα ἐκδηλοῦνται διάφορα θρησκευτικὰ συναισθήματα. 20. Εἶναι συλλογὴ γνωμικῶν (διστίχων). 21. Ἐνταῦθα κηρύττεται ἡ ματαιότης τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. 22. Ἐν τῷ ποιήματι τούτῳ ὑπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ νυμφίου πρὸς τὴν νύμφην συμβολίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν λαόν του. 23—39. Τὰ προφητικὰ βιβλία εἶναι διαφόρου περιχομένου ἀναλόγως τῶν σχέσεων τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ πρὸς τὰ διάφορα ἔθνη κράτη. Οἱ προφηταί, ἀποστελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἦσαν οἱ κήρυκες τοῦ θείου θελήματος καὶ πρὸς τοὺς ἐκάστοτε βασιλεῖς καὶ πρὸς τὸν λαόν, ζητοῦντες νὰ διατηρήσωσιν αὐτὸν ἐν τῷ θεοκρατικῷ πνεύματι ἄξιον διὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἀποστολὴν ἐν τῷ κόσμῳ 41. Περιγράφει τὸν βίον μιᾶς εὐσεβοῦς Ἰσραηλιτικῆς οἰκογενείας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῶν Ἀσσυρίων (722 π. Χ.) 42. Περιεχόμενον: Νίκη τῶν Ἰουδαίων διὰ τῆς εὐσεβοῦς Ἰουδῆθ ἐναντίον τοῦ βαβυλωνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ὀλοφέρνην. 43. Ἐξαίρεται ἡ σημασία τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ πατάσσονται οἱ ὑλισταί. 44. Συλλογὴ γνωμικῶν. 45. Περιέχει διαφόρους προσευχὰς καὶ

συμβουλὰς πρὸς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ὑπὸ τοῦ Βαρούχ, τοῦ γραμματέως τοῦ Ἱερεμίου. 47. Περιγράφει τοὺς ἀγῶνας τῶν Μακκαβαίων ἐναντίον τῶν βασιλέων τῆς Συρίας. 48. Περιέχει τὰς προσπαθείας τῶν ἐν Παλαιστίνῃ Ἰουδαίων νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς ἐν Λεοντοπόλει τῆς Αἰγύπτου Ἰουδαίους εἰς τὴν παλαιὰν τάξιν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Ναοῦ, ἣν οὗτοι εἶχον παραμελήσει. 49. Διηγείται πῶς ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Δ'. ἔγινε τέλος πρῶστᾶτος τῶν Ἰουδαίων.

Συγγραφεῖς. Συγγραφεὺς τῶν 5 πρώτων βιβλίων εἶναι ὁ Μωϋσῆς. Τοῦ 6ου βιβλίου ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ· τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν, ὁ Σαμουὴλ μὲ ἄλλους τινάς. Βασιλείων Γ'. καὶ Δ'., ἄγνωστος τις προφήτης. Παραλειπομένων Α', καὶ Β'. Ἔσδρα καὶ Νεεμία, ὁ Ἔσδρας καὶ ὁ Νεεμίας. Τῆς Ἔσθῆρ, ὁ Μαρδοχαῖος. Τοῦ Ἰώβ, ἄγνωστος τις. Τῶν Ψαλμῶν, ὁ Δαυὶδ καὶ ἄλλοι ποιηταί. Τῶν παροιμιῶν, ὁ Σολομών. Τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ, ὁ Σολομών. Τοῦ Ἄσματος τῶν Ἄσμάτων, ὁ Σολομών. Τῶν διαφόρων προφητικῶν βιβλίων συγγραφεῖς εἶναι οἱ προφῆται, τῶν ὁποίων τὰ ὄνόματα φέρουν. Ἐκ τῶν ἀναγινωσκομένων, συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου Τωβίτ, ὁ Τωβίτ, τοῦ βιβλίου Ἰουδήθ, ἄγνωστος, τῶν βιβλίων Μακκαβαίων, ἄγνωστοι συγγραφεῖς.

γ'.) **Ἡ γλῶσσα τῶν ἱερῶν βιβλίων.**

Ἡ μετάφρασις τῶν Ο'.

Ἡ Γλῶσσα τοῦ κειμένου τῶν βιβλίων τῆς Π. Δ, εἶναι ἡ ἑβραϊκὴ, ἐκτὸς ἐλαχίστων τεμαχίων εἰς τὸν Δαυιδ, Ἱερεμίαν καὶ Ἔσδραν, τὰ ὁποῖα εἶναι γεγραμμένα εἰς τὴν ἀρραμαϊκὴν διάλεκτον.

Ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου ἔγιναν *πλεῖσται μεταφράσεις* μέχρι σήμερον. Ἡ ἀρχαιότερα εἶναι ἡ *ἑλληνικὴ*, ἡ λεγομένη *μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα*, (γενομένη κατὰ τινα παράδοσιν ὑπὸ 72 μεταφραστῶν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου Φιλαδέλφου 235—246 π. Χ. εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν). Ἡ μετάφρασις αὕτη ἦτο ἐν χρήσει κατ' ἀρχὰς μετὰ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἀλεξανδρείας (οἱ ὁποῖοι ἐγνώριζον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καλύτερον ἀπὸ τὴν μητρικὴν των, ἢ ἐγνώριζον μόνον τὴν ἑλληνικὴν), ἔπειτα ἐχρησιμοποιήθη καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους τῆς Πα-

λαιστίνης. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκαμεν χρῆσιν τῆς μεταφράσεως τῶν Ο'. Ἐπίσης οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Δ. κάμνουں χρῆσιν (μεταφράζοντες) καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου, ἀλλὰ συνηθέστερον χρησιμοποιοῦν τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα, ὅπως (ἀποκλειστικῶς πλέον) καὶ οἱ Ἕλληνες πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ διδάσκαλοι. Ἐκτοτε ἰσχύει αὕτη ὡς ἡ αὐθεντικὴ μετάφρασις τῆς Π. Δ. εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἑβραϊκὴ Ποίησις.

Ἐκ τῶν τριῶν γενῶν τῆς ποιήσεως, ὡς ταύτην εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Ῥωμαίοις κ.τ.λ., οἱ Ἑβραῖοι ἔκαλλιέργησαν μόνον τὴν λυρικήν καὶ διδακτικὴν ποίησιν.

Αὕτη ἀνεπτύχθη κατὰ τρόπον τέλειον ὑπὸ τῶν Ἑβραίων καὶ δὴ ἐν τῇ ὑψηραίᾳ τῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας ἡ χρυσῆ ἐποχὴ ἀνάγεται εἰς τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων βασιλέων Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος (1055 — 975 π. Χ.), οἱ ὅποιοι διὰ τῶν ἰδίων τῶν ποιημάτων ἔδωκαν τὴν ᾠδὴν καὶ τὸ ὑπόδειγμα διὰ τοὺς μετ' αὐτούς.

Ὁ τύπος τῆς ποιήσεως ταύτης εἶναι τὸ ᾄσμα, ὡς ὁ Ψαλτήρ, Ἄσμα Ἀσμάτων καὶ οἱ Θρῆνοι. Παραλλήλως ἀνεπτύχθησαν καὶ αἱ παροιμίαι, ὡς αἱ Παροιμίαι τοῦ Σολομῶντος, Ἐκκλησιαστικής. Ἐν τῷ βιβλίῳ Ἰὼβ ἔχομεν τὴν θαυμασίαν ἔννοιαν τοῦ ᾄσματος καὶ τῶν παροιμιῶν. Προσέτι ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ, ὑπάρχει καὶ ἀρχὴ τοῦ δραματικοῦ τύπου. Τέλος ἔδω καὶ ἐκεῖ ἐν τοῖς προφητικοῖς βιβλίοις εὐρίσκονται ποιητικὰ τεμάχια καὶ παρβολαί. Ἐν τῇ ποιήσει ταύτῃ ἕκαστος στίχος διαιρεῖται εἰς δύο ἡμιστίχια, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τρόπον τινὰ παραλληλισμόν. Ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τοῦ δευτέρου ἡμιστίχιου πρὸς τὸ πρῶτον προέρχονται τὰ διάφορα εἶδη τῶν ρυθμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἐμφανίζεται κατὰ τρεῖς τρόπους, διὰ τοῦτο ὑπάρχον καὶ τρεῖς ρυθμοί

1) Ὁ ρυθμὸς τῆς *συνωνυμίας*. Τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον ἐπιλαμβάνει δι' ἄλλων λέξεων τὴν αὐτὴν ἔννοιαν πρὸς τὸ πρῶτον. Π. χ. Τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκει αὐτοῦ; — ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; (Ψαλμ. 8, 5).

2) Ὁ ρυθμὸς τῆς *ἀντιθέσεως*. Τὸ δεύτερον ἡμιστίχιον ἐκφράζει τὴν ἀντίθετον πρὸς τὸ πρῶτον ἔννοιαν. Π. χ.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα
υἱὸς δὲ ἄφρων λύπη τῇ μητρὶ.

(Παροιμ. 10, 1)

Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσαν
ἡμᾶς δὲ ἀνέστημεν, καὶ ἀνωρθώθημεν.

(Ψαλμ. 9, 9)

3) *Συνθετικὸς* ρυθμὸς. Τὸ δεύτερον ἀναπτύσσει ἢ ἐπεξηγεῖ
τὴν ἔννοιαν τοῦ πρώτου. Π. χ.

Μὴ κανχῶ τὰ εἰς αὐριον
οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται ἡ ἐλιοῦσα.

(Παροιμ. 27, 1)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ι. Ἡ κλήσις τοῦ Ἀβραάμ.

(Γενέσεως κεφ. ιβ' στιχ. 1—11)

Καὶ εἶπε Κύριος τῷ Ἀβραάμ· ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω· 2 καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλύνω τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔση εὐλογημένος. 3 καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσομαι. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. 4 καὶ ἐπορεύθη Ἀβραμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος, καὶ ὤφθη μετ' αὐτοῦ Λώτ. Ἀβραμ δὲ ἦν ἐτιῶν ἑβδομήκονταπέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ Χαρράν. 5 καὶ ἔλαβεν Ἀβραμ Σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν Λώτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκίχσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχὴν, ἣν ἐκίχσαντο ἐν Χαρράν. καὶ ἐξήλθουσαν πορευθῆναι εἰς γῆν Χαναάν. 6 καὶ διώδενσεν Ἀβραμ τὴν γῆν εἰς τὸ μῆκος αὐτῆς ἕως τοῦ τόπου Συχέμ, ἐπὶ τὴν δρυὸν τὴν ὑψηλὴν. οἱ δὲ Χαναναῖοι τότε κατέφκουν τὴν γῆν. 7 καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ ὠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραμ θυσιαστήριον Κυρίῳ τῷ ὄφθέντι αὐτῷ. 8 καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος κατὰ ἀνατολὰς Βαιθῆλ. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν Βαιθῆλ κατὰ θάλασσαν, καὶ Ἀγγαὶ κατὰ ἀνατολὰς καὶ ὠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐπεκαλέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου. 9 καὶ ἀπῆρθεν Ἀβραμ, καὶ πορευθεὶς ἔστρατοπέδενσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. 10 καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ κατέβη Ἀβραμ εἰς Αἴγυπτον παροικῆσαι ἐκεῖ, ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς.

Ρητὸν : «ὁ φιλὼν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος»

(Ματθ. ι, 37).

2. Ἀβραάμ καὶ Λώτ.

(Γενέσ. Κεφ. 13)

Ἀνέβη δὲ Ἀβραμ ἐξ Αἰγύπτου αὐτός, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ Λώτ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον. 2 Ἀβραμ δὲ ἦν πλούσιος σφόδρα κτήνεσι, καὶ ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ. 3 καὶ ἐπορεύθη ὅθεν ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον ἕως Βαιθίλ, ἕως τοῦ τόπου, οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον, ἀνὰ μέσον Βαιθίλ καὶ ἀνὰ μέσον Ἀγγαί, 4 εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ἀρχήν. καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ Ἀβραμ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου 5 καὶ Λώτ τῷ συμπορευομένῳ μετὰ Ἀβραμ ἦν πρόβατα, καὶ βόες, καὶ σκηναί. 6 καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. ὅτι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά, καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. 7 καὶ ἐγένετο μάχη ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ Ἀβραμ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ Λώτ. οἱ δὲ Χαναανοὶ καὶ οἱ Φερεζαῖοι τότε κατώκουν τὴν γῆν. 8 εἶπε δὲ Ἀβραμ τῷ Λώτ· μὴ ἔστω μάχη ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων μου καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ποιμένων σου. ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοί ἐσμεν ἡμεῖς. 9 οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σου ἐστί; διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ. εἰ σὺ εἰς ἀριστερά, ἐγὼ εἰς δεξιὰ. εἰ δὲ σὺ εἰς δεξιὰ, ἐγὼ εἰς ἀριστερά. 10 καὶ ἐπᾶρας Λώτ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἐπεῖδε πᾶσαν τὴν περὶχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη πρὸ τοῦ καταστρέψαι τὸν Θεὸν Σόδομα καὶ Γόμορρα, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν εἰς Ζόγορα. 11 καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ Λώτ πᾶσαν τὴν περὶχωρον τοῦ Ἰορδάνου. καὶ ἀπῆρε Λώτ ἀπὸ ἀνατολῶν. καὶ διεχωρίσθησαν ἕκαστος ἀπὸ τῶν ἀδελφοῦ αὐτοῦ. 12 Ἀβραμ δὲ κατώκησεν ἐν γῆ Χαναάν. 13 οἱ δὲ ἄνθρωποι οἱ ἐν Σοδόμοις πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ σφόδρα. 14 ὁ δὲ Θεὸς εἶπε τῷ Ἀβραμ μετὰ τὸ διαχωρισθῆναι τὸν Λώτ ἀπ' αὐτοῦ· ἀνάβλεψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ νῦν σὺ εἶ, πρὸς βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὰς καὶ θάλασσαν. 15 ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν σὺ ὄρᾳς, σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου ἕως αἰῶνος. 16 καὶ ποιήσω τὸ σπέρμα σου, ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς. εἰ δύνатаί τις ἐξαριθμῆσαι τὴν ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ

σπέρμα σου ἔξαριθμηθήσεται. 17 ἀναστὰς διόδευσον τὴν γῆν εἰς τε τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ εἰς τὸ πλάτος. ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. 18 καὶ ἀποσκηνώσας Ἐβραῖμ, ἔλθων κατόκησεν παρὰ τῆ δριὺν τὴν Μαιβρωῆ, ἣ ἦν ἐν Χεβρών. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ.

Ρητὸν: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται».
(Ματθ. ε, 9).

23. Ἑσπερὸς τοῦ Ἀβραάμ.—Θυσία τοῦ Ἰσαάκ.

(Γεν. κεφ. κβ', 1-20)

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ρήματα ταῦτα ὁ Θεὸς ἐπέειπε τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀβραάμ, Ἀβραάμ, καὶ εἶπεν ἰδοὺ ἐγώ. 2 καὶ εἶπε λάβε τὸν υἱόν σου τὸν ἀγαπητόν, ὃν ἠγάπησας, τὸν Ἰσαάκ, καὶ πορεύθη εἰς τὴν γῆν τὴν ὑψηλὴν, καὶ ἀνενεγκε αὐτὸν ἐκεῖ εἰς ὀλοκάρπωσιν ἐφ' ἐν τῶν ὄρεων ὧν ἂν σοι εἴπω. 3 ἀναστὰς δὲ Ἀβραάμ τὸ πρωῖ, ἐπέσειξε τὴν ὄνον αὐτοῦ. παρέλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ δύο παῖδας, καὶ Ἰσαάκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ σχίσας ξύλα εἰς ὀλοκάρπωσιν, ἀναστὰς ἐπορεύθη, καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ. 4 καὶ ἀναβλέψας Ἀβραάμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον μακρόθεν. 5 καὶ εἶπεν Ἀβραάμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ καθίσαιτε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου, ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ᾧδε, καὶ προσκυνήσαντες ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. 6 ἔλαβε δὲ Ἀβραάμ τὰ ξύλα τῆς ὀλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν Ἰσαάκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔλαβε δὲ μετὰ χειρᾶς καὶ τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα. 7 εἶπε δὲ Ἰσαάκ πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα αὐτοῦ πάτερ· ὁ δὲ εἶπε τί ἐστι τέκνον; εἶπε δὲ ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, ποῦ ἐστι τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὀλοκάρπωσιν; εἶπε δὲ Ἀβραάμ· ὁ Θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὀλοκάρπωσιν, τέκνον. πορευθέντες δὲ ἄμφοτεροὶ ἅμα, 9 ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Ἀβραάμ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα, καὶ συμποδίσας Ἰσαάκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπάνω τῶν ξύλων. 10 καὶ ἐξέτεινεν Ἀβραάμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, σφάζει τὸν υἱὸν αὐτοῦ. 11 καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγελος Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν Ἀβραάμ, Ἀβραάμ· ὁ δὲ εἶπεν ἰδοὺ ἐγώ. 12 καὶ εἶπε μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ

παιδάριον, μὴ δὲ ποιήσης αὐτῷ μηδέν. γίνε γὰρ ἔγνω, ὅτι φοβῆ
 σὺ τὸν Θεόν. καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. 13 καὶ ἀναβλέψας Ἀβραάμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε. καὶ
 ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ Σαβὲκ τῶν κεράτων, καὶ
 ἐπορεύθη Ἀβραάμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριόν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν
 εἰς ὀλοκάρπωσιν ἀντὶ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. 14 καὶ ἐκάλεσεν
 Ἀβραάμ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, Κύριος εἶδεν, ἵνα εἴπωσι
 σήμερον, ἐν τῷ ὄρει Κύριος ὤφθη. 15 καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυ-
 ρίου τὸν Ἀβραάμ δευτέρον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων· 16 κατ' ἐμαν-
 τοῦ ὄμοσα, λέγει Κύριος, οὐ εἵνεκεν ἐποίησας τὸ ρῆμα τοῦτο,
 καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. 17 ἢ μὴν εὐ-
 λογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, ὡς
 τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χει-
 λος τῆς θαλάσσης· καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις
 τῶν ὑπεναντίων. 18 καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου
 πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς.
 19 ἀπεστράφη δὲ Ἀβραάμ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ. καὶ ἀναστάν-
 τες ἐπορεύθησαν ἅμα ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου καὶ κατόκησεν
 Ἀβραάμ ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὄρκου.

Ρητὸν: «πιστὸς ὁ Θεὸς ὁ; οὐκ ἑάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι
 ὑπὲρ ὃ δύνασθε».
 (Α. Κυρ. 10, 13)

4. Γέννησις καὶ ἀνατροφὴ τοῦ Μωϋσέως.

(Ἐξόδου β'. 1-10)

Ἦν δέ τις ἐκ τῆς φυλῆς Λευί, ὃς ἔλαβε τῶν θυγατέρων Λευί.
 2 καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἀστέιον,
 ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς· 3 ἐπεὶ δὲ οὐκ ἠδύναντο αὐτὸ εἶ-
 κρύπτειν, ἔλαβεν αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θίβιν. καὶ κατέχρισεν
 αὐτὴν ἀσφαλτοπίσση, καὶ ἐνέβαλε τὸ παιδίον εἰς αὐτὴν καὶ
 ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἔλος παρὰ τὸν ποταμόν. 4 καὶ κατεσκόπειεν ἡ
 ἀδελφὴ αὐτοῦ μακρόθεν, μαθεῖν τί τὸ ἀποθησόμενον αὐτῷ.
 5 κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ λούσασθαι ἐπὶ τὸν ποταμόν.
 καὶ αἱ ἄβραι αὐτῆς παρεπορεύοντο παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ ἰδοῦσα
 τὴν θίβιν ἐν τῷ ἔλει, ἀποστείλασα τὴν ἄβραν, ἀνείλατο αὐτὴν.
 6 ἀνοίξασα δὲ ὄρᾳ παιδίον κλαῖον ἐν τῇ θίβει. καὶ ἐφείσατο αὐτοῦ
 ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, καὶ ἔφη· ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν Ἑβραίων
 τοῦτο. 7 καὶ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ Φαραὼ· θέλεις
 καλέσω σοι γυναῖκα τροφεύουσαν ἐκ τῶν Ἑβραίων, καὶ θηλάσει

σοι τὸ παιδίον; 8 ἡ δὲ εἶπεν (ἡ θυγάτηρ Φαραώ)· πορεύου. ἔλθοῦσα δὲ ἡ νεανὶς ἐκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ παιδίου. 9 εἶπε δὲ πρὸς αὐτὴν ἡ θυγάτηρ Φαραώ· διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τοῦτο, καὶ θήλασόν μοι αὐτό. ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν μισθόν· ἔλαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον, καὶ ἐθήλαζεν αὐτό. 10 ἄδρουνθέντος δὲ τοῦ παιδίου, εἰσήγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν θυγατέρα Φαραώ. καὶ ἐγεννήθη αὐτῇ εἰς υἱόν. ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωϋσῆν, λέγουσα· ἔκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνειλόμην.

Ρητόν : «Πίστει Μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρούβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν Πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον (= ὄραϊον) τὸ παιδίον καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως»

(Ἐβρ. ια, 23).

25. Κλήσις τοῦ Μωϋσέως

(Ἐξόδου γ, 1—21)

Καὶ Μωϋσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα Ἰοθὴρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως Μαδιάμ. καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα ὑπὸ τὴν ἔρημον. καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Χωρήβ. 2 ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐν πυρὶ φλογὸς ἐκ τοῦ βιάτου· καὶ ὄρα ὅτι ὁ βιάτος καίεται πυρὶ, ὁ δὲ βιάτος οὐ κατεκαίεται. 3 εἶπε δὲ Μωϋσῆς· παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βιάτος. 4 ὡς δὲ εἶδε Κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Κύριος ἐκ τοῦ βιάτου, λέγων· Μωϋσῆ, Μωϋσῆ. ὁ δὲ εἶπε· τί ἐστί; 5 ὁ δὲ εἶπε· μὴ ἐγγίσης ὧδε. λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος, ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. 6 καὶ εἶπεν· ἐγὼ εἰμὶ ὁ Θεὸς τοῦ πατρός σου, Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ. ἀπέστρεψε δὲ Μωϋσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 7 εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν· εἶδον τὴν κάκωσιν τῷ λαῷ μου ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιωκτῶν· οἶδα γὰρ τὴν δούλην αὐτῶν, 8 καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, εἰς τὸν τόπον τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ Ἀμορραίων, καὶ Φερεζαίων, καὶ Γεργεσαίων, καὶ Εὐαίων, καὶ Ἰεβουσαίων 9 καὶ νῦν ἰδοὺ κραυγὴ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἤκει πρὸς με· κἀγὼ ἑώρακα τὸν θλιμμόν, ὃν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς.

10 καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστείλω σε πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου. 11 καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεόν· τίς εἰμι ἐγώ, ὅτι πορεύσομαι πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου; 12 εἶπε δὲ ὁ Θεὸς Μωϋσῆ, λέγων· ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ. καὶ ταῦτό σοι τὸ σημεῖόν, ὅτι ἐγώ σε ἐξαποστελῶ, ἐν τῷ ἔξαγαγεῖν σε τὸν λαόν μου ἐξ Αἰγύπτου, καὶ λατρεύσετε τῷ Θεῷ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. 13 καὶ εἶπε Μωϋσῆς πρὸς τὸν Θεόν· ἰδοὺ ἐγὼ ἐξελεύσομαι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς· ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. ἐρωτήσουσί με, τί ὄνομα αὐτῷ; τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς; 14 καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς Μωϋσῆν, λέγων· ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν. καὶ εἶπεν· οὕτως ἔρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. 15 καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς πάλιν πρὸς Μωϋσῆν· οὕτως ἔρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ, ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς τοῦτό μου ἔστιν ὄνομα αἰώνιον, καὶ μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς. 16 ἔλθὼν οὖν συνάγαγε τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτούς· Κύριος ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ᾤπιστά μοι, Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ, λέγων· ἐπισκοπῆ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς, καὶ ὅσα συμβέβηκεν ὑμῖν ἐν Αἰγύπτῳ. 17 καὶ εἶπεν· ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, καὶ Χετταίων, καὶ Ἀμορραίων, καὶ Φερεζαίων, καὶ Γεργεσαίων, καὶ Εὐαίων, καὶ Ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. 18 καὶ εἰσακούσονται σου τῆς φωνῆς. καὶ εἰσελεύσῃ σύ, καὶ ἡ γερουσία Ἰσραὴλ πρὸς Φαραὼ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἔρεῖς πρὸς αὐτόν· ὁ Θεὸς τῶν Ἑβραίων προσκέκληται ἡμᾶς. πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν. 19 ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πορευθῆναι, ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κραταιᾶς. 20 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πατάξω τοὺς Αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαναμασίῳ μου, οἷς ποιήσω ἐν αὐτοῖς. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.

Ρητόν : « Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται »
(Β'. Κορ. 12, 9)

6. Ἡ ὁδὸς τοῦ Μωϋσέως μετὰ τὴν διάβασιν διὰ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

(Ἐξόδου ιε'. 1-21).

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδοξασται. Ἰππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. 2 βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐτόν. Θεός τοῦ πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. 3 Κύριος συντρίβων πολέμους, Κύριος ὄνομα αὐτοῦ. 4 ἄρματα Φαραώ, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας. κατέπότησαν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσει, 5 πόντω ἐκάλυψεν αὐτούς. κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὥσεί λίθος. 6 ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δεδοξασται ἐν ἰσχύϊ. ἡ δεξιὰ σου χεῖρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς. 7 καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἀπέστειλας τὴν ὄργην σου. κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην. 8 καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ. ἐπάγη ὥσεί τείχος τὰ ὕδατα. ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. 9 εἶπεν ὁ ἐχθρὸς, διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχὴν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χεῖρ μου. 10 ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα. ἔδυσαν ὥσεί μόλυβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶ. 11 τίς ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε; τίς ὁμοίός σοι; δεδοξασμένοι ἐν ἁγίοις, θαυμαστοὶ ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα. 12 ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κατέλειπεν αὐτοὺς γῆ. 13 ὠδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω. παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἁγίων σου. 14 ἤκουσαν ἔθνη καὶ ὠργίσθησαν. ὠδίνες ἔλαβον κατοικοῦντας Φυλιστιεῖμ. 15 τότε ἔσπευσαν ἠγεμόνες Ἐδώμ, καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν. ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος. ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες Χαναάν. 16 ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς τρόμος καὶ φόβος. μεγέθει βραχιονός σου ἀπολιθωθήτωσαν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου, Κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗτος, ὃν ἐκτίσω. 17 εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἔτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατηρτίσω, Κύριε, ἅγιασμα, Κύριε, ὃ ἠτοίμασαν αἱ χεῖρες σου. 18 Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι. 19 ὅτι εἰσῆλθεν Ἴππος Φαραώ σὺν ἄρμασι καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης. 20 λαβοῦσα δὲ Μαριάμ, ἡ προφῆτις, ἡ ἀδελφὴ Ἄυρων, τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, καὶ ἐξήλθοσαν πᾶσαι αἱ

Κ. Καζαντζῆ «Περικοπαὶ Παλ. καὶ Καινῆς Διαθ. Δ' Γυμν. Ἔκδ. Πρώτη 2

γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. 21 ἔξηρχε δὲ αὐτῶν Μαριάμ, λέγουσα : ἕσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται, ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν.

7. Ὁ θεὸς νόμος.

(Ἐξόδου Κ. 1·17)

Καὶ ἐλάλησε Κύριος πάντας τοὺς λόγους τούτους, λέγων· ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. 3 οὐκ ἔσονται σοὶ θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ. 4 οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς, ὃ οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς· ἐγὼ γάρ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, Θεὸς ζηλωτῆς, ἀποδιδούς ἀμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, ἕως τρίτης καὶ τετάρτης γενεᾶς τοῖς μισοῦσί με. 6 καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου· 7 οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ· οὐ γὰρ μὴ καθαρῶς Κύριος ὁ Θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. 8 μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζειν αὐτήν. 9 ἔξ ἡμέρας ἔργῳ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου. 10 τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σὺ καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτήνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί. 11 ἐν γὰρ ἔξ ἡμέραις ἐποίησε Κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. διὰ τοῦτο εὐλόγησε Κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν. 12 τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοὶ γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι. 13 οὐ μοιχεύσεις. 14 οὐ κλέψεις. 15 οὐ φονεύσεις. 16 οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ. 17 οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

Ρητόν : «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ

σου καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται» (Ματθ. κβ, 37).

**8. Ὁ Ἱεροβοάμ εἰσάγει ἐν τῷ Ἰσραὴλ
τὴν εἰδωλολατρείαν.**

(Γ'. Βασιλ. ιβ, 26 - 33)

26 καὶ εἶπεν Ἱεροβοάμ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· ἰδοὺ νῦν ἐπιστρέψαι ἡ βασιλεία εἰς οἶκον Δαυὶδ. 27 ἐὰν ἀναβῆ ὁ λαὸς οὗτος ἀναφέρειν θυσίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπιστραφήσεται καρδία τοῦ λαοῦ πρὸς Κύριον καὶ κύριον αὐτῶν, πρὸς Ῥοβοάμ βασιλέα Ἰούδα, καὶ ἀποκτενοῦσί με. 28 καὶ ἐβουλεύσατο ὁ βασιλεύς, καὶ ἐπορεύθη, καὶ ἐποίησε δύο δαμάλεις χρυσαῖς, καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν· Ἰκανούσθω ὑμῖν ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ θεοὶ σου Ἰσραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου. 29 καὶ ἔθετο τὴν μίαν ἐν Βαιθήλ, καὶ τὴν μίαν ἔδωκεν ἐν Δάν. 30 καὶ ἐγένετο ὁ λόγος οὗτος εἰς ἁμαρτίαν, καὶ ἐπορεύετο ὁ λαὸς πρὸ προσώπου τῆς μιᾶς ἕως Δάν, καὶ εἶσαν τὸν οἶκον Κυρίου. 31 καὶ ἐποίησε οἴκους ἐφ' ὑψηλῶν, καὶ ἐποίησεν ἱερεῖς μέροσσι ἐκ τοῦ λαοῦ, οἱ οὐκ ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ. 32 καὶ ἐποίησεν Ἱεροβοάμ ἑορτὴν ἐν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ ἐν τῇ πεντεκαδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τὴν ἐν γῆ Ἰούδα καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ὃ ἐποίησεν ἐν Βαιθήλ τοῦ θύειν ταῖς δαμάλεσιν, αἷς ἐποίησε, καὶ παρέστησεν ἐν Βαιθήλ τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν, ὧν ἐποίησε. 33 καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὃ ἐποίησε, τῇ πεντεκαδεκάτῃ ἡμέρᾳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἣ ἐπλάσατο ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἑορτὴν τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, καὶ ἀνέβη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ ἐπιθῦσαι.

Ρητόν: «Κατὰρα Θεοῦ ἐν οἴκοις ἀσεβῶν, ἐπαύλεις δὲ δικαίων εὐλογοῦνται» (Ψαροίμ. γ, 33).

Ἡ Διαθήκη τοῦ Ἰωβίτ.

(Ἰωβίτ κεφ. 8, 1 - 12 καὶ 14 - 21)

Ἐν τῇ ἡμέρῃ ἐκείνῃ ἐμνήσθη Ἰωβίτ περὶ τοῦ ἀργυρίου, οὗ παρέθετο Γαβιὴλ ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας. 2 καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· ἐγὼ ἠτησάμην θάνατον, τί οὐ καλῶ Ἰωβίαν τὸν υἱόν μου, ἵνα αὐτῷ ὑποδείξω, πρὶν ἀποθανεῖν με; 3 καὶ καλέσας αὐτὸν εἶπε· παιδίον, ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με, καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου. τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ ποίει τὸ ἀρεστόν αὐτῇ, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν. 4 μνήσθητι, παιδίον, ὅτι

πολλοὺς κινδύνους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ. ὅταν ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἐνὶ τάφῳ. 5 πάσας τὰς ἡμέρας, παιδίον, Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μνημόνευε, καὶ μὴ θελήσης ἁμαρτάνειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, δικαιοσύνην ποιεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ μὴ πορευθῆς ταῖς ὁδοῖς τῆς ἀδικίας. 6 διότι ποιῶντός σου τὴν ἀλήθειαν, εὐδοαί ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ πᾶσι τοῖς ποιῶσι τὴν δικαιοσύνην. 7 ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σοι ποιεῖ ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντός πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ μὴ ἀποστραφῆ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. 8 ὡς σοὶ ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποιήσον ἐξ αὐτῶν ἐλεημοσύνην. ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύνην· θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς ἡμέραν ἀνάγκης· 10 διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου ρύεται, καὶ οὐκ ἔῃ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος· 11 δῶρον γὰρ ἀγαθὸν ἐστὶν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς ποιῶσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου.

14 μισθὸς παντός ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐργάσῃται παρὰ σοί, μὴ ἀλισθήτω, ἀλλ' ἀπόδος αὐτῷ παρατίκα. ἐὰν δουλεύσῃς τῷ Θεῷ, ἀποδοθήσεται σοι. πρόσχε σευτῷ, παιδίον, ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ του. 15 καὶ ὁ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον εἰς μέθην μὴ πῆς, καὶ μὴ πορευθῆτω μετὰ σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου. 16 ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμνοῖς· πᾶν ὃ ἐὰν περισεύσῃ σοι, ποιεῖ ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν σε ἐλεημοσύνην. 17 ἔσχεον τοὺς ἄρτους σου ἐπὶ τῶν τάφων τῶν δικαίων, καὶ μὴ δῶς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. 18 συμβουλίαν παρὰ παντός φρονίμου ζήτησον, καὶ μὴ καταφρονήσῃς ἐπὶ πάσης συμβουλίας χρησίμης. 19 καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει Κύριον τὸν Θεόν, καὶ παρ' αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοὶ σου εὐθεταί γένωνται, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι καὶ βουλαὶ σου εὐδοκῶσι· διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βουλήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ὃν ἐὰν θέλῃ, ταπεινοῖ καθὼς βούλεται. καὶ νῦν, παιδίον, μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου, καὶ μὴ ἐξαλειφθῆτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου. 20 καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα τοῦ ἀργυρίου, ἃ παρεθέμην Γαβαθῶ τῷ τοῦ Γαβρία ἐν Ράγοις τῆς Μηδίας. 21 καὶ μὴ φοβοῦ, παιδίον, ὅτι ἐπτοχῶσαμεν· ὑπάρχει σοι πολλά, ἐὰν φοβῆσῃς τὸν Θεόν, καὶ ἀποστῆς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὸ ἀρεστόν ἐνώπιον αὐτοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΚ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

α'.) Ι Ω Β.

10. Ἡ ὑπομονὴ τοῦ Ἰώβ.

(Ἰώβ Κεφ. α'.)

Ἄνθρωπός τις ἦν ἐν χώρᾳ τῆ Αὐσίτιδι, ᾧ ὄνομα Ἰώβ, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀληθινός, ἀμεπτos, δίκαιος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος. 2 ἐγένοντο δὲ αὐτῷ υἱοὶ ἑπτὰ καὶ θυγατέρες τρεῖς. 3 καὶ ἦν τὰ κτήνη αὐτοῦ πρόβατα ἑπτακισχίλια, κάμηλοι τρισχίλια, ζεύγη βοῶν πεντακόσια, θήλειαι ὄνοι νομάδες πεντακόσιαι, καὶ ὑψηροσία πολλή σφόδρα καὶ ἔργα μεγάλα ἦν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενῆς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. 4 συμπορευόμενοι δὲ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, ἐποιούσαν πότον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, συμπαραλαμβάνοντες ἅμα καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφὰς αὐτῶν, ἐσθίειν καὶ πίνειν μετ' αὐτῶν. 5 καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου, ἀπέστελλεν Ἰώβ καὶ ἐκαθάριζεν αὐτοὺς ἀνιστάμενος τὸ πρωῒ, καὶ προσέφερε περὶ αὐτῶν θυσίας, κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ μόσχον ἓνα περὶ ἁμαρτίας περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· ἔλεγε γὰρ Ἰώβ· μὴ ποτε οἱ υἱοὶ μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνενόησαν πρὸς Θεόν. οὕτως οὖν ἐποίει Ἰώβ πάσας τὰς ἡμέρας. 6 καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ παραστῆσαι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ ὁ διάβολος ἦλθε μετ' αὐτῶν. 7 καὶ εἶπεν ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ· πόθεν παραγέγονας; καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ Κυρίῳ, εἶπε· περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν πάρεμι. 8 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Κύριος· προσέσχεες τῇ διανοίᾳ σου κατὰ τοῦ παιδός μου Ἰώβ; οὐκ ἔστι κατ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς; ἄνθρωπος ἀμεπτos, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος; 9 ἀπεκρίθη δὲ ὁ διάβολος, καὶ εἶπεν ἐναντίον τοῦ Κυρίου· μὴ δωρεὰν Ἰώβ σέβεται τὸν Κύριον; 10 οὐ σὺ περιέφραξας τὰ ἔξω αὐτοῦ, καὶ τὰ

ἔσω τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔξω πάντων τῶν ὄντων αὐτοῦ κύκλω; τὰ δὲ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εὐλόγησας; καὶ τὰ κτήνη αὐτοῦ πολλὰ ἐποίησας ἐπὶ τῆς γῆς; 11 ἀλλὰ ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἄψαι πάντων ὧν ἔχει. ἢ μήν, εἰς πρόσωπόν σε εὐλογῆσει. 12 τότε εἶπεν ὁ Κύριος τῷ διαβόλῳ· ἰδοὺ πάντα, ὅσα ἐστὶν αὐτῷ, δίδωμι ἐν τῇ χειρὶ σου, ἀλλ' αὐτοῦ μὴ ἄψῃ, καὶ ἐξῆλθεν ὁ διάβολος παρὰ τοῦ Κυρίου. 13 καὶ ἦν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, οἱ υἱοὶ Ἰώβ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ ἔπινον οἶνον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν τοῦ πρεσβυτέρου. 14 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθε πρὸς Ἰώβ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τὰ ζεῦγῃ τῶν βοῶν ἠροτρία, καὶ αἱ θήλειαι ὄνοι ἐβόσκοντο ἐχόμενοι αὐτῶν, 15 καὶ ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύοντες ἠχμαλώτευσαν αὐτάς, καὶ τοὺς παῖδας ἀπέκτειναν ἐν μαχαίραις· σωθεῖς δὲ ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαι σοι. 16 ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος, καὶ εἶπε πρὸς Ἰώβ· πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέκαυσε τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς ποιμένας κατέφαγεν ὁμοίως· σωθεῖς δὲ ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαι σοι. 17 ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος, καὶ εἶπε πρὸς Ἰώβ· οἱ ἵππεῖς ἐποίησαν ἡμῖν κεφαλὰς τρεῖς, καὶ ἐκύκλωσαν τὰς καμήλους καὶ ἠχμαλώτευσαν αὐτάς, καὶ τοὺς παῖδας ἀπέκτειναν ἐν μαχαίραις· ἐσώθην δὲ ἐγὼ μόνος, καὶ ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαι σοι. 18 ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἄλλος ἄγγελος ἔρχεται, λέγων τῷ Ἰώβ· τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν θυγατέρων σου ἐσθιόντων καὶ πινόντων παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν τῷ πρεσβυτέρῳ, 19 ἐξείφνης πνεῦμα μέγα ἐπῆλθεν ἐκ τῆς ἐρήμου, καὶ ἦψατο τῶν τεσσάρων γωνιῶν τῆς οἰκίας, καὶ ἔπεσεν ἡ οἰκία ἐπὶ τὰ παιδιά σου, καὶ ἐτελεύτησαν· ἐσώθην δὲ ἐγὼ μόνος, καὶ ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαι σοι. 20 οὕτως ἀναστὰς Ἰώβ ἔρρηξε τὰ ἱμάτια ἑαυτοῦ, καὶ ἐκείρατο τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς, καὶ πεσὼν χαμαί, προσεκύνησε, 21 καὶ εἶπεν· αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Κύριος ἀφείλατο. ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτως ἐγένετο. εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον. 22 ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐδὲν ἤμαρτεν Ἰώβ ἐναντίον τοῦ Κυρίου. καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ Θεῷ.

β') Ψ Λ Δ Μ Ο Ι

II I. ¹⁰⁵ αλμ.ὸς 105

Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν

ὁδῶ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστι, καὶ ἐπὶ καθέδρα λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν.
 2 ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ νόμῳ
 αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός. 3 καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον
 τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρ-
 πὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ
 οὐκ ἀπορρηθήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατενοδοθήσεται.
 4 οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἢ ὡς ὁ χνοῦς, ὃν ἐκρί-
 πτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. 5 διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστή-
 σονται οἱ ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, οὐδὲ ἀμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων·
 6 ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων· καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολείται.

12. Ψαλμὸς 3ος

2 Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με· πολλοὶ ἐπανά-
 στανται ἐπ' ἐμέ· 3 πολλοὶ λέγονσι τῇ ψυχῇ μου· οὐκ ἔστι σωτη-
 ρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ. (διάψαλμα). 4 σὺ δέ, Κύριε, ἀντιλή-
 πτω μου εἶ, δόξα μου, καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν μου 5 φωνῇ μου
 πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ ἐπήκουσέ μου 6 ἐξ ὄρους ἁγίου αὐτοῦ
 (διάψαλμα). 6 ἐγὼ ἐκοιμήθην καὶ ὑπνωσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος
 ἀντιλήψεταιί μου. 7 οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ,
 τῶν κύκλω ἐπιτιθεμένων μοι. 8 ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με, ὁ
 Θεός μου· ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι μα-
 ταίως, ὁδόντας ἀμαρτωλῶν συνέτριψας. 9 τοῦ Κυρίου ἡ σωτη-
 ρία, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου ἡ εὐλογία σου.

13. Ψαλμὸς 5ος

2 Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι, Κύριε, σῦνες τῆς κραυγῆς μου,
 3 πρόσχευε τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός
 μου. ὅτι πρὸς σέ προσευξομαι Κύριε· 4 τὸ πρῶτ' εἰσακούσῃ
 τῆς φωνῆς μου. τὸ πρῶτ' παραστήσομαί σοι, καὶ ἐπόψομαι,
 5 ὅτι οὐχὶ Θεός θέλων ἄνομίαν σὺ εἶ· οὐδὲ παροικήσει σοι
 πονηρευόμενος, 6 οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν
 ὀφθαλμῶν σου. ἐμίσησας, Κύριε, πάντας τοὺς ἐργαζομένους
 τὴν ἀνομίαν, 7 ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. ἄνδρα
 αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσσειται Κύριος. 8 ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει
 τοῦ ἔλεους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς
 ναὸν ἁγίόν σου ἐν φόβῳ σου. 9 Κύριε, ὁδηγήσόν με ἐν τῇ δικαιο-

σύνη σου ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου, κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου. 10 ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια· ἡ καρδία αὐτῶν ματαία. τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολοῦσαν. 11 κρῖνον αὐτοῦς, ὁ Θεός. ἀποπειρῶν αὐτῶν ἐξωσον αὐτοῦς, ὅτι παρελίκανάν σε, Κύριε, 12 καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ σέ, εἰς αἰῶνα ἀγαλλιάσονται, καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐτοῖς. καὶ κανχήσονται ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου, 12 ὅτι σὺ εὐλογήσεις δίκαιον. Κύριε, ὡς ὄπλω εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς.

14. 14^ο αλμ.ὸς 6ος

2 Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με. 3 ἔλεήσόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι. Ἰασαί με, Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀσᾶ μου. 4 καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφόδρα· καὶ σύ, Κύριε, ἕως πότε; 5 ἐπίστρεφον, Κύριε, ρῦσαι τὴν ψυχὴν μου. σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἔλεους σου, 6 ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ᾄδι τις ἔξομολογήσεται σοι; ἐκοπίασα ἐν στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἑκάστην νύκτα τὴν κλῖνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω. 8 ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ἐπαλαιώθην ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου. 9 ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθοῦ μου· 10 εἰσήκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχὴν μου προσεδέξατο. 11 αἰσχυνθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροί μου, ἐπιστραφεῖσαν καὶ αἰσχυνθεῖσαν σφόδρα διὰ τάχους.

15. 15^ο αλμ.ὸς 8ος

2 Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ· ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπεία σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. 3 ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν. 4 ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας ἃ σὺ ἐθεμελίωσας. 5 τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; 6 ἠλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τί παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, 7 καὶ

κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. πάντα ὑπέ-
ταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, 8 πρόβατα καὶ βόας πάσας,
ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, 9 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ
τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν.
10 Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ
τῇ γῆ.

16. Ψαλμὸς 12ος

2 Ἔως πότε, Κύριε, ἐπιλήση μου εἰς τέλος; ἕως πότε ἀπο-
στρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; 3 ἕως τίνος θήσομαι βου-
λάς ἐν ψυχῇ μου, ὀδύνας ἐν καρδίᾳ μου ἡμέρας; ἕως πότε ὑψο-
θήσεται ὁ ἐχθρὸς μου ἐπ' ἐμέ; 4 ἐτίβληφον, εἰσακούσόν μου,
Κύριε ὁ Θεός μου· φώτισον τοὺς ὕφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώ-
σω εἰς θάνατον, 5 μήποτε εἴποι ὁ ἐχθρὸς μου· ἴσχυσα πρὸς αὐ-
τόν. οἱ θλίβοντές με ἀγαλλιάσονται ἐὰν σαλευθῶ. 6 ἐγὼ δὲ ἐπὶ
τῷ ἔλεει σου ἤλπισα· ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐν τῷ σωτηρίῳ
σου. ἕσω τῷ Κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι
Κυρίου τοῦ Ὑψίστου.

17. Ψαλμὸς 14ος

Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου; καὶ τίς κατα-
σκηνώσει ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ σου; 2 πορευόμενος ἄμωμος, καὶ
ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. 3 ὃς
οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσση αὐτοῦ, οὐδὲ ἔποίητε τῷ πλησίον αὐτοῦ
κακόν, καὶ ὄνειδισμὸν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα αὐτοῦ. 4 ἐξου-
δένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς δὲ φοβουμένους
Κύριον δοξάζει· ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀθετῶν.
5 τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ καὶ δῶρα ἐπ' ἀνό-
μοις οὐκ ἔλαβεν. ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

18. Ψαλμὸς 18ος

2 Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν
αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. 3 ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεγγεταὶ ρῆμα,
καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνώσιν. 4 οὐκ εἰσὶ λαλαῖα οὐδὲ λόγοι, ὧν
οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν. 5 εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ

φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. 6 ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδὸν αὐτοῦ. 7 ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάνημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκριβήσεται τὴν θέρμην αὐτοῦ. 8 ὁ νόμος τοῦ Κυρίου ἄμωμος ἐπιστρέφων ψυχάς, ἡ μαρτυρία Κυρίου πιστὴ σοφίζουσα νήπια. 9 τὰ δικαιώματα Κυρίου εὐθέα ἐφραίνοντα καρδίαν, ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς φωτίζουσα ὀφθαλμούς. 10 ὁ φόβος Κυρίου ἀγνὸς διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος, τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό. 11 ἐπιθυμητὰ ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. 12 καὶ γὰρ ὁ δούλος σου φυλάσσει αὐτά, ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπόδοσις πολλή. 13 παραπτώματα τίς συνήσει; ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με, 14 καὶ ἀπὸ ἄλλοτριῶν φεῖσαι τοῦ δούλου σου. ἐὰν μὴ μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος ἔσομαι, καὶ καθαρισθήσομαι ἀπὸ ἁμαρτίας μεγάλης. 15 καὶ ἔσονται εἰς εὐδοκίαν τὰ λόγια τοῦ στόματός μου, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διὰ παντός. Κύριε, βοηθέ μου καὶ λυτρωτά μου.

19. Ψαλμὸς 22ος

Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδὲν με ὑστερήσει. 2 εἰς τόπον γλόης ἐκεῖ με κατεσκήνωσαν. ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με. 3 τὴν ψυχὴν μου ἐπέστρεψεν. ὠδήγησέ με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. 4 ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ· ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αἰτῆί με παρεκάλεισαν. 5 ἠτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξεναντίας τῶν θλιβόντων με. ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον ὡς κράτιστον. 6 καὶ τὸ ἔλεός σου καταδιώξεταί με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, καὶ τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς μακρότητα ἡμερῶν.

20. Ψαλμὸς 45ος

2 Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλίψει ταῖς εὐρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. 3 διὰ τοῦτο οὐ φοβηθησόμεθα ἐν

τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν. 4 ἤχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν, ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ. (διάψαλμα). 5 τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρηματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, ἠγάσεν τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος. 6 ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὐ σαλευθήσεται, βοηθήσει αὐτῇ ὁ Θεὸς τῷ προσώπῳ. 7 ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλεῖαι, ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ, ἐσαλεύθη ἡ γῆ. 8 Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ. (διάψαλμα). 9 δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, 10 ἀνταναιρωθῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς· τόξον συντρίψει καὶ συγκλάσει ὄπλον, καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. 11 σχολάσατε καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός, ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. 12 Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ Θεὸς Ἰακώβ.

21. Ψαλμὸς 50ὸς

Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, 2 ἐν τῷ ἔλθειν πρὸς αὐτὸν Νάθαν τὸν προφήτην, ἠνίκα εἰσῆλθε πρὸς Βηρσαβέε. 3 Ἐλέησόν με, Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου. 4 ἐπὶ πλεῖον πλύνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας μου καθάρισόν με. 5 ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω, καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἔστι διὰ παντός. 6 σοὶ μόνῳ ἤμαρτον, καὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν σου ἐποίησα ὅπως ἂν δικαιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαί σε· 7 ἴδου γὰρ ἐν ἀνομίαις συνέληφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσθησέ με ἡ μήτηρ μου· 8 ἴδου γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἀδύατα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι. 9 ραντιεῖς με ὑσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι, πλυνεῖς με καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι, 10 ἀκουτιεῖς με ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνῃν, ἀγαλλιάσονται ὅσα τεταπεινωμένα. 12 ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον. 12 καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου. 13 μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιόν σου μὴ ἀνανέλης ἀπ' ἐμοῦ. 14 ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με. 15 διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι. 16 ρῦσαί με ἐξ αἰ-

μάτων, ὁ Θεός, ὁ Θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου τὴν δικαιοσύνην σου. 17 Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου. 18 ὅτι εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἂν, ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. 19 θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. 20 ἀγαθύνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ. 21 τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα, τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους.

22. Ψαλμὸς 83ος

Εἰς τὸ τέλος, ὑπὲρ τῶν ληνῶν τοῖς υἱοῖς Κορὲ Ψαλμὸς.

2 Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων. 3 ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς ἀβλὰς τοῦ Κυρίου. ἡ καρδία μου καὶ ἡ σὰρξ μου ἠγαλλίασαντο ἐπὶ Θεὸν ζῶντα 4 καὶ γὰρ στρουθίον εὔρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγῶν νοσσίαν ἑαυτῆ, οὐ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς. τὰ θυσιαστήριά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεός μου. 5 μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων αἰνέσουσί σε. (διάψαλμα). 6 μακάριος ἀνὴρ οὗ ἔστιν ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοῦ. Κύριε. ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο, 7 εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, εἰς τὸν τόπον ὃν ἔθετο· καὶ γὰρ εὐλογίας δώσει ὁ νομοθετῶν· 8 πορεύσονται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, ὀφθήσεται ὁ Θεὸς τῶν θεῶν ἐν Σιών. 9 Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι, ὁ Θεὸς Ἰακώβ. (διάψαλμα). 10 ὑπεραριστὰ ἡμῶν, ἴδε, ὁ Θεός, καὶ ἐπίβλεπον ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. 11 ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, ὑπὲρ χιλιάδας. ἐξελεξάμην παραρριπτῆσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ οἰκεῖν με ἐπὶ σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. 12 ὅτι ἔλεον καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ Κύριος, ὁ Θεὸς χάριν καὶ δόξαν δώσει. Κύριος οὐχ ὑστερήσει τὰ ἀγαθὰ τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ. 13 Κύριε τῶν δυνάμεων, μακάριος ἀνθρώπος ὁ ἐλπίζων ἐπὶ σέ.

23. Ψαλμὸς 112ος

Ἀλληλοῦῖα.

Αἰνεῖτε, παῖδες, Κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου. 2 εἶη τὸ

ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. 3 ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, αἰνετὸν τὸ ὄνομα Κυρίου. 4 ὑψηλὸς ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ὁ Κύριος, ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ἡ δόξα αὐτοῦ. 5 τίς ὡς Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν; ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, 6 καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ. 7 ὁ ἐγεῖρων ἀπὸ τῆς γῆς πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα, 8 τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ ἀρχόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ. 9 ὁ κατοικίζων σιτεῖραν ἐν οἴκῳ, μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην.

γ') ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

24. Περὶ φιλεργίας.

(Κεφ. 6, 6—12)

6 ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὃ δκνηρὸς, καὶ ζήλωσον ἰδὼν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος· 7 ἐκείνῳ γὰρ γεωργίου μὴ ὑπάρχοντος, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὄν, 8 ἐτοιμάζεται θέρουσ τὴν τροφήν, πολλήν τε ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν. ἢ πορευθήτι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστί, τὴν τε ἐργασίαν ὡς σεμνήν ποιεῖται· ἥς τοὺς πόρους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς ὑγίειαν προσφέρονται· ποθεινὴ δὲ ἐστί πᾶσι καὶ ἐπίδοξος, καὶ περ οὔσα τῇ ρώμῃ ἀσθενής, τὴν σοφίαν τιμήσασα προήχθη. 9 ἕως τίνος, δκνηρὸς, κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὑπνου ἐγεροθήσῃ; 10 ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς, ὀλίγον δὲ κάθησαι, μικρὸν δὲ νυστάξεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίξῃ χερσὶ στήθη. 11 εἰτ' ἐμπαραγίνεται σοι ὥσπερ κακὸς ὀδοιπὸρος ἡ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς. ἐὰν δὲ ἄοκνος ἦς, ἤξει ὥσπερ πηγὴ ὁ ἀμητός σου, ἡ δὲ ἔνδεια ὥσπερ κακὸς δρομεύς ἀπαυτομολήσει.

25. Διάφοροι παραινέσεις.

(Κεφ. γ')

Υἱέ, ἐμῶν νομίμων μὴ ἐπιλανθάνου, τὰ δὲ ρήμιτά μου τηρεῖτω σὴ καρδιά· 2 μῆκος γὰρ βίου, καὶ ἔτη ζωῆς, καὶ εἰρήνην προσθήσουσί σοι. 3 ἐλεημοσύναι καὶ πίστει μὴ ἐκλειπέτωσάν σε· ἀφαιραι δὲ αὐτὰς ἐπὶ σῶ τραχήλῳ, καὶ εὐρήσεις χάριν. 4

καὶ προνοῦ καλὰ ἐνώπιον Κυρίου καὶ ἀνθρώπων. 5 ἴσθι πεποιθὼς ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ἐπὶ Θεῷ, ἐπὶ δὲ σῆ σοφία μὴ ἐπαίρου. 6 πάσαις ὁδοῖς σου γινώριζε αὐτήν, ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς ὁδοὺς σου· 7 μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῶ, φοβοῦ δὲ τὸν Θεόν, καὶ ἔκκλινε ἀπὸ παντὸς κακοῦ. 8 τότε ἴσθις ἔσται τῷ σώματί σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις σου. 9 τίμα τὸν Κύριον ἀπὸ σῶν δικαίων πόνων καὶ ἀπάρχου αὐτῶ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης· 10 ἵνα πύμπληται τὰ ταμιεῖά σου πλησμονῆς σίτου, οἴνω δὲ αἱ ληνοὶ σου ἐκβλύζωσιν. 11 υἱέ, μὴ ὀλιγόρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑλ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος· 12 ὄν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος ἐλέγχει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. 13 μακάριος ἄνθρωπος ὃς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν· 14 κρεῖσσον γὰρ αὐτήν ἐμπορευέσθαι, ἢ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου θησαυρούς. 15 τιμωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων πολυτελεῶν, οὐκ ἀντιτίθεται αὐτῇ οὐδὲν πονηρόν. εὐγνωστός ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστὶ· 16 μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ. 17 αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλάι, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ. 18 ξύλον ζωῆς ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ' αὐτήν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλῆς. 19 ὁ Θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν, ἠτοίμασε δὲ οὐρανοὺς φρονήσει, 27 μὴ ἀπόσχη εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἠνίκα ἂν ἔχη ἡ χεὶρ σου βοηθεῖν. 28 μὴ εἴπης· ἐπανελθὼν ἐπάνηκε, αὐριον δώσω, δυνατοῦ σου ὄντος εὖ ποιεῖν· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα. 29 μὴ τεκίηνη ἐπὶ σὸν φίλον κακά, παροικοῦντα καὶ πεποιθότα ἐπὶ σοί. 30 μὴ φιλεχθρήσης πρὸς ἄνθρωπον μάτην, μῆτι σε ἐργάσεται κακόν. 31 μὴ κτήση κακῶν ἀνδρῶν ὀνειδή, μηδὲ ζηλώσης τὰς ὁδοὺς αὐτῶν· 32 ἀκάθαρτος γὰρ ἔναντι Κυρίου πᾶς παράνομος, ἐν δὲ δικαίοις οὐ συνεδριάζει. 33 κατάρα Θεοῦ ἐν οἴκοις ἀσεβῶν, ἐπαύλεις δὲ δικαίων εὐλογουνται. 34 Κύριος ὑπερηφάνους ἀντιτάσσει, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν. 35 δόξαν σοφοὶ κληρονομήσουσιν, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὑψωσαν ἀτιμίαν.

δ'). ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΣ

26. Περὶ ματαιότητος τῶν ἐπιγείων.

(Ἐκκλησ. κεφ. α').

Ρήματα ἐκκλησιαστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ βασιλέως Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλήμ. 1 ματαιότης ματαιότητων, εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, ματαιότης ματαιότητων τὰ πάντα ματαιότης. 3 τίς περίσσεια τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ὄμιχθεὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον; 4 γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται, καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἔσθηκε. 5 καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ δύνει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔλκει, αὐτὸς ἀνατέλλων ἐκεῖ, 6 πορεύεται πρὸς Νότον, καὶ κυκλοῖ πρὸς Βορρᾶν. κυκλοῖ κυκλῶν πορεύεται τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα. 7 πάντες οἱ χεῖμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἐμπιμπλαμένη. Εἰς τὸν τόπον, οὗ οἱ χεῖμαρροι πορεύονται, ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσι τοῦ πορευθῆναι. 8 πάντες οἱ λόγοι ἔγκοποι, οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν, καὶ οὐ πλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾶν, καὶ οὐ πληρωθήσεται οὐδ' ἀπὸ ἀκροάσεως, 9 τί τὸ γεγονός; αὐτὸ τὸ γενησόμενον. καὶ τί τὸ πεποιημένον; αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον. καὶ οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον. 10 ὃς λαλήσει καὶ ἔρει· ἴδε τοῦτο καινόν ἐστιν, ἥδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν. 12 ἐγὼ ἐκκλησιαστής ἐγενόμην βασιλεὺς ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλήμ. 13 καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γινομένων ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὅτι περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. 14 εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τὰ πεποιημένα ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος· 16 ἐλάλησα ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, τῷ λέγειν· ἰδοὺ ἐγὼ ἔμεγαλύνθην, καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν, οἱ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκα καρδίαν μου τοῦ γινῶναι σοφίαν καὶ γινῶσιν. 17 καὶ καρδία μου εἶδε πολλά, σοφίαν καὶ γινῶσιν, παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην. ἔγνων ἐγὼ ὅτι καὶ γε τοῦτο ἔστι προαίρεσις πνεύματος. 18 ὅτι ἐν πλήθει σοφίας πλήθος γνώσεως, καὶ ὁ προστιθεὶς γινῶσιν προσθήσει ἄλγημα.

ε΄) ΣΟΦΙΑ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

27. Σκέψεις ὕλιστων

(Κεφ. β΄)

Εἶπον γὰρ ἑαυτοῖς λογισάμενοι οὐκ ὀρθῶς : ὀλίγος ἐστὶ καὶ λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν καὶ οὐ ἔστιν ἴσους ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἐγνώσθη ὁ ἀναλύσας ἐξ ἄδου. 2 ὅτι αὐτοσχεδίως ἐγενήθημεν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐσόμεθα ὡς οὐχ ὑπάρχοντες· ὅτι καπνὸς ἢ πνοὴ ἐν ῥοσίν ἡμῶν, καὶ ὁ λόγος σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν, οὐ σβεσθέντος τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα, καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ. 4 καὶ τὸ ὄνομα ἡμῶν ἐπιλησθήσεται ἐν χρόνῳ καὶ οὐδείς μνημονεύσει τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ παρελεύσεται ὁ βίος ἡμῶν ὡς ἕλη νεφέλης, καὶ ὡς ὀμίχλη διασκεδασθήσεται διωχθεῖσα ὑπὸ ἀκτίνων ἡλίου καὶ ὑπὸ θερμότητος αὐτοῦ βαρυνθεῖσα. 5 σκιᾶς γὰρ πάροδος ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐστὶν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς ἡμῶν, ὅτι κατεσφραγίσθη, καὶ οὐδείς ἀναστρέφει. 6 δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν καὶ χρυσώμεθα τῇ κτήσει ὡς νεότητι σπουδαίως. 7 οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθῶμεν, καὶ μὴ παροδευσάτω ἡμᾶς ἄνθος ἀέρος. 8 στεψώμεθα ῥόδων κάλυξι πρὶν ἢ μαρανθῆναι. 9 μηδεὶς ἡμῶν ἄμοιρος ἔστω τῆς ἡμετέρας ἀγερωχίας, πανταχῇ καταλίπωμεν σύμβολα τῆς εὐφροσύνης, ὅτι αὕτη ἡ μερίς ἡμῶν καὶ ὁ κληρὸς οὗτος. 10 καθαδυναστεύσωμεν πένητα δίκαιον, μὴ φεισώμεθα χήρας, μηδὲ πρεσβύτου ἐντραπῶμεν πολὺς πολυχρονίους. 11 ἔστω δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιοσύνης, τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται. 12 ἐνεδρεύσωμεν δὲ τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα νόμου, καὶ ἐπιφημίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδείας ἡμῶν. 13 ἐπαγγέλλεται γινῶσιν ἔχειν Θεοῦ, καὶ παῖδα Κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. 14 ἐγένετο ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν· βαρὺς ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, 15 ὅτι ἀνόμιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ τρίβοι αὐτοῦ. 16 εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ ἀπέχεται τῶν ὀδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρσιῶν· μακαρίζει ἔσχατα δικαίων, καὶ ἀλαζονεύεται πατέρα Θεόν. 17 ἴδωμεν εἰ οἱ λόγοι αὐτοῦ ἀληθεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβάσει αὐτοῦ. 18 εἰ γὰρ ἐστὶν ὁ δίκαιος υἱὸς Θεοῦ, ἀντιλήψεται αὐτοῦ, καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χειρὸς ἀνθεστηκότων. 19 ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐτάσωμεν

...20 θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν αὐτόν, ἔσται γάρ αὐτοῦ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων αὐτοῦ. 21 ταῦτα ἐλόγισαντο, καὶ ἐπλανήθησαν· ἀπετύφλωσε γάρ αὐτούς ἡ κακία αὐτῶν, 22 καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια Θεοῦ, οὐδὲ μισθὸν ἠλλισαν ὁσιότητος, οὐδὲ ἔκριναν γέρας ψυχῶν ἀμώμων. 23 ὅτι ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσία, καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν· 24 φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, 25 πειράζουσι δὲ αὐτὸν οἱ τῆς ἐκείνου μερίδος ὄντες.

ΣΟΦΙΑ ΣΕΙΡΑΧ

28. Περὶ φιλανθρωπίας

(κεφ. δ', 1 - 14)

Τέκνον, τὴν ζῶην τοῦ πτωχοῦ μὴ ἀποστρέψῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς ὀφθαλμοὺς ἐπιδειξίς. 2 ψυχὴν πεινώσαν μὴ λυπήσῃς, καὶ μὴ παροργίσῃς ἄνδρα ἐν ἀπορία αὐτοῦ. 3 καρδίαν παρωρογισμένην μὴ προσταράξῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν προσδεόμενου. 4 ἰκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπαναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πτωχοῦ. 5 ἀπὸ δεομένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, καὶ μὴ δῶς τόπον ἀνθρώπῳ καταράσασθαι σε· ὁ καταρωμένου γάρ σε ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς δεήσεως αὐτοῦ ἐπικουσεται ὁ ποιήσας αὐτόν. 6 προσφιλεῖ συναγωγῇ σεαυτὸν ποιεῖ, καὶ μεγιστάνι ταπεινὸν τὴν κεφαλὴν σου. 7 κλίνον πτωχῷ τὸ οὖς σου, καὶ ἀποκριθήτι αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν πραΰτητι. 8 ἐξελοῦ ἀδικούμενον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος, καὶ μὴ ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε. 9 γίνου ὀρφανοῖς ὡς πατήρ, καὶ ἀντὶ ἀνδρός τῆ μητρὸς αὐτῶν· καὶ ἔση ὡς υἱὸς Ὑψίστου καὶ ἀγαπήσει σε μᾶλλον ἢ μήτηρ σου. 10 ἡ σοφία υἱοὺς ἑαυτῆ ἀνύψωσε, καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητούντων αὐτήν. 11 ὁ ἀγαπῶν αὐτήν ἀγαπᾷ ζῶην, καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτήν ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. 12 ὁ κρατῶν αὐτῆς κληρονομήσει δόξαν, καὶ, οὐ εἰσπορεύεται, εὐλογήσει Κύριος, 14 οἱ λατρεύοντες αὐτῇ λειτουργήσουσιν ἅγιῳ, καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν ἀγαπᾷ ὁ Κύριος.

Κ. Καζαντζῆ Περισοπαὶ Παλ. καὶ Κανὴς Διοθ. Α' Γυμ. *Ἐκδ. Πρώτη 3

29. Διόφοροι παραινέσεις.

(κεφ. η', 1-10)

Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, μήποτε ἐμπέσης εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ· 2 μὴ ἔριξε μετὰ ἀνθρώπου πλουσίου, μήποτε ἀντιστήσῃ σου σὴν ὀλίγην. 3 πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσε τὸ χρυσίον, καὶ καρδίας βασιλέων ἐξέκλινε. 4 μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσσώδους, καὶ μὴ ἐπιστοιβάσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα. 6 μὴ ὀνειδίξῃς ἀνθρώπον ἀποστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας, μνήσθητι ὅτι πάντες ἐσμέν ἐν ἐπιτιμίῳις. 7 μὴ ἀτιμάσῃς ἀνθρώπον ἐν γήρῳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσι. 8 μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ νεκρῷ, μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν. 9 μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν, καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέφου, ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ παιδείαν, καὶ λειτουργήσῃ μεγαστᾶσι. 10 μὴ ἀστόχει διηγῆματος γερόντων, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἔμαθον παρὰ τῶν παιτέρων αὐτῶν, 11 ὅτι παρ' αὐτῶν μαθήσῃ σύνεσιν, καὶ ἐν καιρῷ χρείας δοῦναι ἀπόκρισιν.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΦΗΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η Σ Α Ξ

30. Ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης.

(Ἡσαίου Θ', 6-8)

Ὁ ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλής ἄγγελος, θαυμασιός, σύμβουλος, ἰσχυρός, ἔξουσιαστικός, ἀρχῶν εἰρήνης, πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἀρχοντας, καὶ ὑγίειαν αὐτῷ. 7 μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον, ἐπὶ τὸν θρόνον Δαυὶδ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κατορθῶσαι αὐτήν, καὶ ἀντιλαβέσθαι ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ ζῆλος Κυρίου Σαβαώθ ποιήσει ταῦτα.

31. Ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί.

(Ἦσ. κεφ. ια'. 1-11)

Καὶ ἐξελεύσεται ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται· 2 καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βελῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας· 3 ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει. 4 ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῶ κρίσιν, καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς, καὶ πατάξει γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἐν πνεύματι διὰ χειλέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ. 5 καὶ ἔσται δικαιοσύνη ἐξωσμένος τὴν ὁσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθεία εἰλημένος τὰς πλευράς. 6 καὶ συμβουληθήσεται λύκος μετ' ἄρνος, καὶ πάροδις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς. 7 καὶ βουῖς καὶ ἄρκος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδιά αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων ὡς βουῖς φάγεται ἄχρη, 8 καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρωγλῶν ἀσπίδων, καὶ ἐπὶ κοίτην ἐγκόμων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. 9 καὶ οὐ μὴ κατοικήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἁγιόν μου, ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γινῶναι τὸν Κύριον, ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψει θάλασσαν. 10 καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἔθνων, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσι, καὶ ἔσται ἡ ἀνάταυσις αὐτοῦ τιμή.

32. Ὁ πύσχων δίκαιος.

(νγ. 1-8)

Κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραζίων Κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη; 2 ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ρίζαν ἐν γῆ διψώσῃ. οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῶ, οὐδὲ δόξα, καὶ εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος· 3 ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, καὶ ἐκλείπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη, καὶ οὐκ ἐλογίσθη. 4 οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, καὶ ἐν κακώσει. 5 αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς

ἀνομίας ἡμῶν· παιδεία εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν, τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. 6 πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἀνθρώπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. 7 καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφρονος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα. 8 ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς θάνατον.

Ι Ε Ρ Ε Μ Ι Α Σ

33. Ἐλεγχος τῶν ποιμένων τοῦ Ἰσραὴλ. Ῥ' πόσχεσις τοῦ Μεσσίας.

(Κεφ. κγ'. 1-5)

Ἔγω ποιμένες οἱ ἀπολλύοντες καὶ διασκορπίζοντες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς αὐτῶν. 2 διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου· ὑμεῖς διασκορπίσατε τὰ πρόβια μου, καὶ ἐξώσατε αὐτά, καὶ οὐκ ἐπεσκεψασθε αὐτά, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν. 3 καὶ ἐγὼ εἰσδέξομαι τοὺς καταλοιπούς τοῦ λαοῦ μου ἐπὶ πάσης τῆς γῆς, οὗ ἔξωσα αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ καταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν νομὴν αὐτῶν, καὶ αὐξηθήσονται, καὶ πληθυνθήσονται. 4 καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς ποιμένας, οἱ ποιμανοῦσιν αὐτούς, καὶ οὐ φοβηθήσονται ἐτι οὐδὲ πτοηθήσονται, λέγει Κύριος. 5. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει Κύριος, καὶ ἀναστήσω τῷ Δαυὶδ ἀνατολὴν δικαίαν, καὶ βασιλεύσει βασιλεύς, καὶ συνήσει, καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς.

34. Ἡ νέα Διαθήκη.

(κεφ. λη'. 31-34)

31 ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, φησὶ Κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ Ἰούδα διαθήκην καινὴν, 32 οὐ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν διεθέμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἔξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ

οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ ἐγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, φησὶ Κύριος. 33 ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη μου, ἦν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ· μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, φησὶ Κύριος, διδοὺς δώσω νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν γράψω αὐτοὺς καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι εἰς λαόν. 34 καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων : γνῶθι τὸν Κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἕλωσ ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Ι Ε Ζ Ε Κ Ι Η Α

35. Ἐλεγχος τῶν ποιμένων τοῦ Ἰσραὴλ.

(κεφ. λδ'. 1-6)

Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με, λέγων· 2 νιὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοῦ Ἰσραὴλ, προφήτευσον, καὶ εἰπέ τοῖς ποιμέσι. τάδε λέγει Κύριος Κύριος· ὃ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκουσι ποιμένες ἑαυτοὺς ; οὐ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες ; 3 ἰδοὺ τὸ γάλα κατέσθετε, καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκατε. 4 τὸ ἠσθητικὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ κακῶς ἔχον οὐκ ἔσωματοποιήσατε, καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἀπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθῳ. 5 καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατά μου, διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ ἐγενήθη εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ. 6 καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατά μου ἐν παντὶ ὄρει, καὶ ἐπὶ πᾶν βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς διεσπάρη καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν οὐδὲ ὁ ἀποστρέφων. 7 διὰ τοῦτο ποιμένες ἀκούσατε λόγον Κυρίου· 8 ἴδω ἐγὼ, λέγει ὁ Κύριος Κύριος, εἰ μὴν ἀντὶ τοῦ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς προνομίην, καὶ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου, παρὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ οὐκ ἐξεζήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐβόσκησαν οἱ ποιμένες ἑαυτοὺς, τὰ δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐβόσκησαν· 9 ἀντὶ τούτου, ποιμένες, 10 τάδε λέγει Κύριος Κύριος ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω

τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου, καὶ οὐ βοσκήσουσιν ἔτι οἱ ποιμένες αὐτά, καὶ ἐξελοῦμαι τὰ πρόβατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔσονται αὐτοῖς ἔτι εἰς κατάβρωμα. 11 διότι τάδε λέγει Κύριος Κύριος· Ἴδου ἐγὼ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐπισκέψομαι αὐτά. 12 ὥσπερ ζητεῖ ὁ ποιμὴν τὸ ποίμνιον οὗτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ὅτ' ἂν ἦ γνόφος καὶ νεφέλη ἐν μέσῳ προβάτων διακεχωρισμένων, οὕτως ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου, καὶ ἀπελάσω αὐτὰ ἀπὸ παντός τόπου οὗ διεσπάρησαν ἐκεῖ ἐν ἡμέρᾳ νεφέλης καὶ γνόφου, 13 καὶ ἐξάξω οὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπὸ τῶν χωρῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ βοσκήσω οὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραὴλ, καὶ ἐν ταῖς φάραγγι, καὶ ἐν πάσῃ κατοικίᾳ τῆς γῆς· 14 ἐν νομῇ ἀγαθῆ βοσκήσω αὐτούς, ἐν τῷ ὄρει τῷ ἱψηλῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἔσονται οἱ μάνδρα αὐτῶν ἐκεῖ, καὶ κοιμηθῶσονται, καὶ ἐκεῖ ἀναπαύσονται ἐν τρυφῇ ἀγαθῇ, καὶ ἐν νομῇ πίονι βοσκηθήσονται ἐπὶ τῶν ὄρεων Ἰσραὴλ. 15 ἐγὼ βοσκήσω τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω αὐτά, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ εἼμι Κύριος. τάδε λέγει Κύριος Κύριος· 16 τὸ ἀπολωλὸς ζητήσω, καὶ τὸ πλανώμενον ἀποστρέψω, καὶ τὸ συντριμμένον καταδήσω, καὶ τὸ ἐκλείπον ἐνισχύσω, καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω, καὶ βοσκήσω οὐτὰ μετὰ κρίματος.

36. Ὁ Προφήτης Μιχαίας διδάσκει τὴν πνευματικὴν λατρείαν

(κεφ. στ', 1-8)

Ἀκούσατε δὴ λόγον. Κύριος Κύριος εἶπεν· ἀνάστηθι, κρίθητι πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἀκουσάτωσαν βουνοὶ φωνὴν σου. 2 ἀκούσατε ὄρη τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου, καὶ αἱ φάραγγες θεμέλια τῆς γῆς, ὅτι κρίσις τῷ Κυρίῳ πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ μετὰ τοῦ Ἰσραὴλ διελεγχθήσεται. 3 λαὸς μου, τί ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε, ἢ τί παρηνώχλησά σοι; ἀποκρίθητί μοι. 4 διότι ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐξ οἴκου δουλείας ἐλυτρώσασθην σε, καὶ ἐξαπέστειλα πρὸ προσώπου σου τὸν Μαϋσῆν, καὶ Ἀαρὼν, καὶ Μαριάμ. 5 λαὸς μου, μνήσθητι δὴ, τί ἐβουλεύσατο κατὰ σοῦ Βαλαὰ βασιλεὺς Μωάβ καὶ τί ἀπεκρίθη αὐτῷ Βαλαὰμ υἱὸς τοῦ Βεώρ, ἀπὸ τῶν σχοίνων ἕως τοῦ Γαλαὰλ, ὅπως γνωσθῆ ἡ δι-

καισύνη τοῦ Κυρίου. 6 ἐν τίνι καταλάβω τὸν Κύριον, ἀντιλήψομαι Θεοῦ μου Ὑψίστου; εἰ καταλήψομαι αὐτὸν ἐν ὀλοκαυτώμασιν, ἐν μύσχοις ἐνιαυσίοις; 7 εἰ προσδέξεται Κύριος ἐν χιλιάσι κριῶν, ἢ ἐν μυριάσι χιμάρων πiónων; εἰ δὴ πρωτότοκά μου ὑπὲρ ἀσεβείας, καρπὸν κοιλίας μου ὑπὲρ ἁμαρτίας ψυχῆς μου; 8 εἰ ἀνηγγέλθη σοι, ἄνθρωπε, τί καλόν; ἢ τί Κύριος ἐκζητεῖ παρὰ σοῦ, ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα, καὶ ἀγαπᾶν ἔλεον, καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ Κυρίου Θεοῦ σου;

**37. Βηθλεὲμ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως
τοῦ Μεσσίου**

(Μιχ. κεφ. ε', 2)

2 Καὶ σύ, Βηθλεὲμ οἶκος Ἐφραθά, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα. ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται, τοῦ εἶναι εἰς ἄχοντα τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἔξοδα αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος.

**38. Ὁ Προφῆτης Ζαχαρίας προαναγγέλλει
τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν ταπεινότητι**

(κεφ. θ', 9-10)

9 Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σώζων, αὐτὸς πρᾶϋς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. 10 καὶ ἐξολοθρεύσει ἄρματα ἐξ Ἐφραΐμ, καὶ ἵππον ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξολοθρεύσεται τόξον πολεμικόν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

§ 1. Ἡ ἐγκατάστασις τοῦ Ἀβραάμ ἐν Χαναάν ἔγινε περὶ τὸ 2.200 π. Χ. Ὁ Θεὸς ἐκάλεσε τὸν Ἀβραάμ, υἱὸν τοῦ Θάρα ἐκ Χαορὰν τῆς Μεσοποταμίας. Χαναάν εἶναι ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ἡ Παλαιστίνη. 5. *ἐξῆλθοσαν* ἀντὶ ἐξῆλθον. 6. *ἕως τοῦ τόπου Συχέμ*, δηλ. μέχρι τοῦ τόπου, ὅπου βραδύτερον εὐρίσκειτο ἡ πόλις Συχέμ. 8. *Βαυθὴλ* (=οἶκος Θεοῦ) οὕτως ὠνομάσθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ (Γεν. κη, 19).

§ 2. 10. *Ζόγορα*, Ν. Δ. τῆς Νεκρᾶς Θαλάσσης.

§ 3. 1. *Μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα*. Εἰς τὸν λυπούμενον διὰ τὴν στέρησιν τέκνου Ἀβραάμ ὁ Θεὸς ἐχάρισε τὸν Ἰσαάκ. Ὁ Ἀβραάμ ἦτο τότε ἑκατὸν ἔτων, ἐνῶ ἡ Σάρρα ἐνενήκοντα. 2. *γῆν τὴν ὑψηλὴν* =εἰς τὸ ὄρος Μορία τῆς Ἱερουσαλήμ. *ὀλοκάρπωσιν* =θυσίαν ὀλοκαυτώσεως. 9. *συμποδίζειν* =δένειν τοὺς πόδας, δένειν (γενικῶς). 17. *ἦ μὴν*, ἔκφρασις βεβαιότητος. *εὐλογῶν εὐλογήσω* (ἐπίτασις). 18. *φρέαρ τοῦ ὄρκου*, εἰς Βηρ - σαβέε.

§ 4. *ἀστειον* =ώραιον. *ἐσπέπασαν* =ἐκρουσιν. 3. *Θίβιν* =κιβώτιον. 5. *ἄβραι* =θεραπεινίδες. 10. *ἀδρυνθέντος* =ἀφοῦ ἐμεγάλωσε. Ὁ Μωϋσῆς ἔζησε περὶ τὸ 1500 π. Χ.

§ 5. Ὁ Μωϋσῆς 40 ἔτων ἔφυγεν ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἦλθεν εἰς τὴν χώραν τῆς Ἀραβίας Μαδιάμ (ἀπέναντι τῆς Σιναϊκῆς χερσονήσου), ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Σελφώραν, θυγατέρα τοῦ ἱερέως Ἰοθόρ¹. *γαμβροῦ* (ἐνταῦθα) =πενθεροῦ. *Χωρήβ*, μία κορυφὴ τοῦ ὄρους Σινά. 17. *ἐπισκοπῆ ἐπέσκεμμαι*, (ἐπίτασις) =ἄληθῶς ἔχω ἐπισκεφθῆ. 19 *χειρὸς κραταιᾶς*, δηλαδὴ διὰ σοβαρῶν

1. Ἐκεῖ ἔμεινε 40 ἔτη, εἰς τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἔγινεν ἡ κλησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

τιμωριῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποδεικνύουν τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ δύναμιν (αἱ 10 πληγαί).

§ 6. *ὠδὴ Μωϋσέως*. Ἀνάλυσις. Στίχ. 1—2. Ὁ Θεός, ὁ βοηθὸς τοῦ λαοῦ του, εἶναι τὸ ἄσμα αὐτοῦ, Στίχ. 3—8. Πῶς ὁ Θεὸς ἔγινε βοηθός. Στίχ. 9—10. Οἱ κακοὶ σκοποὶ τῶν ἐχθρῶν. Στίχ. 11—13. Ὁ Θεὸς ματαιώνει αὐτούς. Στίχ. 14—16. Ἡ ἐν τύπωσις τούτου εἰς τοὺς πέριξ λαούς. Στίχ. 17—18. Προσευχὴ καὶ δοξολογία. Στίχ. 19. Μετάβασις εἰς τὴν ὑμνωδίαν τῆς Μαριάμ. *Κατάλυμα ἁγίων*. Ὁ Μωϋσῆς προφητικῶς ὁμιλεῖ περὶ τῆς εἰσόδου τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἁγίαν γῆν, 14. *Φιλιστειμ* = τῶν Φιλισταίων. 15. *Ἐδώμ*, κ.τ.λ. διάφοροι φυλαὶ τῆς Χανσάμ. 17. *ἄρος*, Μορία τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ᾠκοδόμησεν βραδύτερον ὁ Σολομῶν τὸν ναόν.

§ 7. Ὁ Θεὸς Νόμος. Στίχ. 4, ἀπαγορεύεται ἡ εἰδωλολατρεία. *Ἐν τῷ Οὐρανῷ*, ἐννοεῖ τὴν ἀστρολατρίαν. *Ἐν τῇ γῆ*, ἔνν. τὴν κτισματολατρείαν (ἀγάλματα ζώων κ.τ.λ.). *Ὑδασι*. ἔνν. ζῶα θαλάσσης.

§ 8. Ὁ Ἱεροβοάμ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος (975 π. Χ.) διεδέχθη αὐτὸν ὁ υἱὸς του Ροβοάμ. Ἔνεκα τῆς σκληρότητος αὐτοῦ ἔγινεν ἐπανάστασις, οὕτω δὲ αἱ δέκα φυλαὶ ὑπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος Ἱεροβοάμ, πλὴν τῶν φυλῶν Ἰούδα καὶ Βενιαμίν, αἵτινες ἔμειναν πισταί, ἐσχημάτισαν ἴδιον κράτος μὲ πρωτεύουσαν τὴν Σαμάρειαν. 28. *ἱκανούσθω* = εἶναι περιττόν 29. *Βαιθήλ*, εἰς τὰ νότια ὄρια τοῦ κράτους. *Δάν*, εἰς τὰ βόρεια. Ἀμφότερα τὰ μέρη ἦσαν ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀφιερωμένα εἰς τὸν Θεόν. 31. *ἐποίησεν ἱερεῖς*. Τοὺς πραγματικοὺς Λευίτας ἔξεδίωκεν, ὡς ἐχθροὺς πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ εἰσαχθεῖσαν παράνομον λατρείαν. 32. *ἐορτήν*, ἐννοεῖ τῆς Σκηνοπηγίας· ταύτην ὅμως ὄρισε νὰ ἐορτάζεται ἓνα μῆνα βραδύτερον.

§ 9. *Τωβίτ*. Μεταξὺ τῶν αἰχμαλώτων ἐν Ἀσσυρίᾳ εὗρίσκειτο καὶ ὁ εὐσεβὴς Τωβίτ. Οὗτος εἶχεν υἶδν τὸν Τωβίαν, εἰς ὃν προαισθανόμενος τὸν θάνατόν του ἀφῆκε ὠραίας συμβουλὰς. 1. *παρέθετο* = ἐδάνεισε. 4. *ἐώρκειν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ* = διέτρεξεν ἐξ αἰτίας σου, ὅταν σὲ εἶχε ἀκόμη ἐν τῇ κοιλίᾳ της. 8. ὅταν ἔχῃς πολλά. *θέμα* = ἀμοιβή. 14. *μὴ ἀδλισθήτω* = ἄς μὴ ἀργοπορήσῃ. 17. *ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δ.* = κατὰ τὴν κηδεῖαν τῶν δ.

§ 10. *Ἰώβ*. 1. *Ἀυστίς*, Χώρα «ἐπὶ τοῖς ὄροις Ἰδουμαίας καὶ Ἀραβίας (Ἰώβ κεφ. 42, 18). 5. *ἐκαθάριζε* = ἐξήγνιζε ἦλοι

προσέφερε θυσίαν. 11. *εις πρόσωπον σὲ εὐλογῆσει.* =κατὰ πρόσωπον (χωρὶς φόβου) θὰ σὲ ἀποχαιρετήσῃ, ἐγκαταλείψῃ. 14. *ἄγγελος* =ἀπεσταλμένος. 17. *κεφαλὰς* =λόχους, ομάδας. *παῖδας* =δούλους. 19. *πνεῦμα* =ἄνεμος. 22. *οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην* =δὲν εἶπε τίποτε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ.

§ 11. *Ψαλμὸς 1ος.* Ὁ βίος τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ὁ βίος τοῦ ἀσεβοῦς. 1. Ὁ εὐσεβὴς δὲν μετέχει τῶν σκέψεων τῶν ἀσεβῶν. *λοιμὸς* =φθοροποιός. 3. *διεξόδους τῶν ὑδάτων* =τοὺς ῥύακας, τὸ μέρος, ὅπου εἶναι ἀφθονώτατον τὸ ὕδωρ. *οὐκ ἀπορρησεται* =δὲν θὰ μαραινθῇ. 4. *χνοῦς* =λεπτὸν ἄχρουν. *Προσώπου τῆς γῆς* =γῆς. Ὁ ἄνεμος ῥίπτει καὶ σκορπίζει τὸ ἄχρουν. 5. Οἱ ἀσεβεῖς δὲν θὰ ἀναστοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν ὅπως οἱ δίκαιοι καὶ δὲν θὰ ἔχουν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς δικαίους. 6. *ὁδὸς* =ζωή, βίος.

§ 12. *Ψαλμὸς 3ος.* Ὁ Ψαλμὸς ἐγράφη εἰς ἐποχὴν θλίψεως, ἴσως ὅταν ὁ Δαυὶδ ἔφυγεν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὴν στάσιν τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσσαλώμ. *ἐξ ὄρους ἀγίου*, ὁ τόπος τοῦ Ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, (μεταφορικῶς ὁ Οὐρανός).

§ 13. *Ψαλμὸς 5ος.* (Προσευχὴ πρωϊνῇ). 1. *σύνες* =ἐννόησον. 4. *Παραστήσομαι σοι* =θὰ παρουσιασθῶ ἐνώπιόν σου διὰ νὰ προσφέρω τὴν θυσίαν. *ἐπόψομαι* =καὶ θὰ προσδοκῶ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. 11. *ἀποπεσάτωσαν...* =ἄς ἀποτύχωσιν εἰς τὰς κακὰς τῶν σκέψεις. *καὶ κατασηνώσεις ἐν αὐτοῖς* =διότι σὺ θὰ κατοικήσῃς μεταξὺ αὐτῶν, προσπατεῖον αὐτούς. 12. *Κύριε, ὡς ὄπλω...* =Κύριε, σὺ ἔστεφάνωσας (περικάλυψας) ἡμᾶς μὲ τὴν εὐμένειάν σου (εὐδοκίαν) ὡς μὲ ὄπλον (τῆς ἀσπίδος).

§ 14. *Ψαλμὸς 8ος.* (Μετανοίας). 2. *τῷ θυμῷ...* *τῇ ὀργῇ.* τονίζονται ἰδίως αἱ λέξεις αὗται. Ὁ Δαυὶδ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ μὴν εὐλόγησιν καὶ τιμωρήσῃ ὄργισμένος. 3. *δοτᾶ* =τὸ σῶμα. 4. *ἕως πότε*, δηλ. θὰ μὲ ἀφήσῃς ἐγκαταλελειμμένον. 5. *ψυχὴν* =ζωήν. Ὁ ψαλμωδὸς παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ τὸν σώσῃ ἐκ τοῦ θανάτου διὰ νὰ μνημονεῦῃ καὶ δοξολογῇ Αὐτόν, διότι (στίχ. 6) ἐὰν ἀπέθνησκε δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Πρὸκειται ἐνταῦθα περὶ Ἰουδαϊκῆς ἀντιλήψεως τῆς καταστάσεως τῶν νεκρῶν. 8. *θυμοῦ*, τοῦ Θεοῦ. *ἐπαλαιώθην* =ἐγήρασα. 11. *ἐπιστραφείησαν* =ἄς μετανοήσουν.

§ 15. *Ψαλμὸς 8ος.* (*Υμνος πρὸς τὸν Δημιουργόν). 2. *ὡς*

θαυμαστόν = πό. ον θαυμαστόν. 3. τοῦ καταλῦσαι = διὰ τὰ κ.
4. ὅτι = ὅταν.

§ 16. *Ψαλμὸς 12ος.* Ἐνταῦθα ὁ Δαυὶδ λυπεῖται διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐγκατάλειψιν, ἐλπίζων τέλος ὅτι θὰ τύχη τῆς σωτηρίας. 2. εἰς τέλος = ἐντελῶς. 3. θήσομαι βουλὰς = θὰ ζῶ μετὴν σκέψιν. 4. μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον = μήπως ὑπνώσω τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου. 5. οἱ θλίβοντές με· ἐξυπακούεται τὸ: μήποτε.

§ 17. *Ψαλμὸς 14ος.* Τίς εἶναι ἄξιος τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας. 1. σκήνωμα = ἡ κατοικία τοῦ Θεοῦ ἤτοι ἡ ἐν τῷ ναῷ κιβωτὸς τῆς διαθήκης. ὄρος ἄγιον, ἡ Σιών ἐν Ἱερουσολ., ὁ τόπος ἐφ' οὗ εἶχεν οἰκοδομηθῆ ὁ ναός. 2. Ἐνταῦθα ἀπαντᾷ, τίς εἶναι ἄξιος τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ κοινωνίας. 4. ἐξουδένωνται... = ὁ πονηρὸς ἔγει τύχει περιφρονήσεως ἐνώπιόν του. 5. ἐπὶ τόκῳ (ἀθεμίτῳ). ἐπ' ἀθώοις = πρὸς ζημίαν τῶν ἀθώων.

§ 18. *Ψαλμὸς 18ος.* (Ἡ δόξα τοῦ Κυρίου). Ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν φύσιν δεικνύει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, (Στίχ. 1-7). Πολὺ ἀνωτέρα εἶναι ἡ δόξα τοῦ Κυρίου εἰς τὸν θεῖον λόγον (στίχ. 8-11), οὗτινος ἐξάκις ἐξαίρονται αἱ θαυμάσια ἰδιότητες. Ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ φυλάσσει τοῦτον (στίχ. 12-15). 3. ἐρεῦνεται = λαλεῖ. ἀναγγέλλει γνώσιν = κἀμνει (τοῦτο) γνωστόν. 4. Ἡ γλῶσσα αὕτη τοῦ Οὐρανοῦ περὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Θεοῦ εἶναι καταληπτὴ (ἰδὲ Ρωμ. α, 19). 5. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἠχηρὰ καὶ δυνατὴ (φθόγγος) ἀκούεται εἰς ὅλην τὴν γῆν. 6. Ὁ ἥλιος εἶναι ὁ κυριώτατος μάρτυς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. ἐκ παστοῦ = ἐκ τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου. 13. τίς συνήσει; ποῖος ἀνυλαμβάνεται τὰ ἰδικά του σφάλματα; ἐν τῶν κρυφίων = ἀπὸ τὰ κρυπτὰ μου ἁμαρτήματα. 15. εἰς εὐδοκίαν = θὰ εἶναι εὐχάριστα.

§ 19. *Ψαλμὸς 22ος.* (Ὁ Καλὸς Ποιμὴν). 1. Ἡ πιστότης τοῦ ποιμένος. 2. φροντίζει διὰ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν καὶ ἀνάπασιν. 3. μετὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν ὀδηγεῖ ὁ ποιμὴν εἰς νέαν ἐργασίαν. 4. ὀδηγεῖ καὶ διὰ μεγίστων δυσχερειῶν. 5. ὁ ποιμὴν παρέχει οὐ μόνον τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ἀλλὰ τὴν διαρκῆ ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, (τράπεζαν) καὶ χαρὰν (ἔλαιον, οἶνος). 6. τὸ ὕψιστον δῶρον: τὸ ἔλεος καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

§ 20. *Ψαλμὸς 45ος.* (Ἡ πεποιθήσις τῶν εὐσεβῶν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ). Ὁ ψαλμὸς ἔγινε κατόπιν μεγάλης σωτη-

ρίας ἐκ τῶν ἐχθρῶν⁽¹⁾. ἔξυμνεῖ τὴν ἀμετάβλητον βοήθειαν τοῦ Θεοῦ παρὰ πάσας τὰς μεταβολὰς τοῦ κόσμου. Διαίρεσις στίχ. 2 - 4, 5 - 8 καὶ 9 - 12. ἔμφωδός στίχ. 8 καὶ 12. *καρδίαις* = ἐν τῷ μέσῳ. *ἐν τῇ κραταιότητι* = διὰ τὴν ἰσχυρὰν ταραχὴν. *τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρμηματα*. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς θαλάσσας (= θλίψεις) ὁ ποταμὸς (Ἰορδάνης) εὐφραίνει τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ Ἱερουσαλὴμ. *τέρατα* = θαυμάσια, ὅπως ἡ καταστροφή τῶν Ἀσσυρίων. *ἀνταναρωρῶν* = καταπαύων. *συγκλήσει* = θὰ θραύσῃ. *θυροεὸς* = ἀσπίδας Οἱ μέλλοντες: συγκλήσει, κατακαύσει, ἀντὶ ἀορίστων. *σχολάσατε* = ἤρεμήσατε.

§ 21. *Ψαλμὸς 50ος*. (Ψαλμὸς μετανοίας, τὸ ἀριστούργημα τῶν Ψαλμῶν). Οὗτος ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Δαυὶδ, ἀφ' οὗ μετενόησε διὰ τὰς ἁμαρτίας του μετὰ τὸν ἔλεγχον ὑπὸ τοῦ προφήτου Νάθαν.

4. *ἐπὶ πλεῖον* = ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον. 6. ὁ Θεὸς δικαιοῦται λέγων, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος εἶναι ἀναμάρτητος καὶ ἀποδεικνύεται νικητὴς ὅταν κατακρίνει τοὺς ἁμαρτωλοὺς. 7. *ἐκίσσῃσε* = ἐγέννησε 9. *ραντιεῖς* μελλ. τοῦ ῥαντίζω. *ὑσσώπω* = με ὕσσωπον ἄρωμ. φυτόν, δι' οὗ ἔκαθαρίζοντο οἱ λεπροί. Ὑπονοεῖ ἐνταῦθα τὴν ἁμαρτίαν ὡς λέπραν. 10. *ἀκουεῖς* = θὰ με κάμῃς νὰ ἀκούσω λόγους χαρᾶς. *ὄσῳ* = τὸ σῶμα. 12. *πνεῦμα εὐθές...* = καὶ ἀνανέωσον ἐντός μου ἓν πνεῦμα εὐθύτητος καὶ σταθερότητος. 13. μὴ ἀντανέλης = νὰ μὴ ἀφαιρέσης. 16. ὄψαι (ὄσομαι) = σώσον. 20. *ἀγάθυνον* = πλήρωσον ἀγαθῶν.

§ 22. *Ψαλμὸς 83ος*. Ἡ χαρὰ ἦν αἰσθάνεται ὁ εὐσεβὴς διὰ τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου.

α'). Ὁ πόθος διὰ τοῦτον καὶ ἡ εὐτυχία τῶν εὐρισκομένων ἐκεῖ. β'). 6 - 9. Ἡ σωτηρία τῶν ἐχόντων ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν Θεόν. γ'). 10 - 13, Προσευχὴ διὰ τὸν Χριστὸν τοῦ Κυρίου.

3. *ἐκλείπει* = λιποθυμεῖ. ἔκφρ. ὑψίστου πόθου. 4. *γοσσιὰ* = φωλεὰ. *τὰ θυσιαστήρια*, ὅπως ἡ τρυγῶν κ.τ.λ. οὕτω καὶ ἐγὼ εὔρον τὰ θυσιαστήρ. 6. *ἀναβάσεις*. Οὗτος ἐπιθυμεῖ τὰς ἀναβ. = τὴν πορείαν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ. 7. (ἐν ᾧ βαδίζει) εἰς τὴν κοιλάδα... *εἰς τὸν τόπον ὃν ἐθετο* (αὐτὸν ὁ Θεός) Ὁ ἄνθρωπος εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῶν πικριῶν τῆς γῆς, ζητεῖ τὸν δρόμον πρὸς τὸν Θεόν. 8. *πορεύονται*. Οἱ ἀποδημηταὶ οἱ ἐρχόμενοι μακρόθεν εἰς τὸν ναόν. *ὀφθήσεται*, ἐκεῖ δέ, ὅταν θὰ φθά-

(1) Πιθανὸν νὰ ὑπονοῇ τὴν σωτηρίαν ἐκ τοῦ Σαναζηρίμ, βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων.

σωσι, θὰ ὀφθῆ εἰς αὐτούς. 11. *παραρριπιτεῖσθαι* = νὰ εἶμαι ἐρριμμένος.

§ 23. *Ψαλμ. 112*. Προσκαλεῖ ὁ ψαλμωδὸς πρὸς αἴνεσιν τοῦ Κυρίου, πάντας (στίχ. 1), πάντοτε (στίχ. 2), καὶ παντὶ τόπῳ (στίχ. 3), τοῦ Κυρίου, ὅστις παρ' ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειάν του ἐπιβλέπει ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς (4—6), ὑψοῖ τὸν πτωχόν, εὐλογεῖ καὶ εὐφραίνει αὐτόν. (7—9). *Παῖδες* = οἱ δοῦλοι τοῦ Κυρίου, ὁ λαὸς ταῦ Θεοῦ. στίχ. 9. Ὁ Θεὸς καθιστᾷ στείραν γυναῖκα ἱκανὴν νὰ κατοικῇ ἐν τῷ οἴκῳ της, ὡς μητέρα, ἡ ὁποία εὐφραίνεται διὰ τὰ τέκνα της. (Ἡ διαμονὴ ἀκάρου συζύγου ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἦτο σταθερά. Μόνον διὰ τῆς μητρότητος καθίστατο τοιαύτη).

§ 24. *Περὶ φιλεργίας*, 6. *ἴθι* = ὕπαγε. *δοδὺς* = τὸν τῆς ζωῆς. 7. *γεώργιον* = κτῆμα γεωργικόν. 8. ἀμητός = θερισμός. *παράθεσις* = παρακαταθήκη. *ἧς τοὺς πόνοους* = τὸ μέλι. 11. *ἐμπαράγινεταί σοι* = σὲ συντροφεύει. *ἀπαντομολήσει* = θὰ σὲ ἐγκαταλείψη.

§ 25. *Διάφοροι παραινέσεις* 5. *μὴ ἐπαίρου* = μὴ ὑπερηφανεύεσαι. 9. *ἀπάρχου* = δίδε τὰς ἀπαρχάς. 10. *ληνὸς* = λατητήρι. 11. *ὀλιγώρει* = καταφρόνει. *μηδ' ἐκλύου* = νὰ μὴ δυσανασχεῖς. 27. Μὴ παύης νὰ εὐεργετῆς. 28. *ἐπάνηκε* = ἐπανάστρεψον. 29. *μὴ τεκτήση* (τεκταίνω) = μὴ μηχανευθῆς. 30. *μὴ φιλεχθρήσης* = μὴ ἐπιζητήσης ἔχθραν. 35. *οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὑψωσαν* (ἀντὶ μέλλ.) = τὸ ὕψος τῶν ἀσεβῶν θὰ εἶναι.

§ 26. *Περὶ ματαιότητος*. 4. *γενεὰ πορεύεται* ..., ἐνῶ ἡ γῆ εἶναι αἰώνιος, ὁ ἄνθρωπος εἶναι πρόσκαιρος. 5. *ἔλκει* (ἐαυτὸν) = σπεύδει πάλιν εἰς τὸν τόπον, ὅπου (ἐκεῖ) πάλιν ἀνατέλλει. Ἔννοια: μία ἀδιάκοπος ἐπανάληψις. 6. Ὁ ἄνεμος (*τὸ πνεῦμα*) διαρκῶς περιστρεφόμενος πνέει (πηγαίνει) πρὸς νότον καὶ πρὸς βορρᾶν. 8. *λόγοι* = τὰ πράγματα, *ἐγκοποι* = ἐν τῷ κόπῳ. *οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν* = ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκφράσῃ τοῦτο. 9. Αὐτό, ὅπερ ἔγινε, πάλιν θὰ γίνῃ, οὐδὲ νέον ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς. 12. *πονηρὸν* = ὀχληρὸν. *τοῦ περισπᾶσθαι* = διὰ νὰ μοχθῶσι. 17. *προαίρεσις* = θλίψις.

§ 27. *Σκέψεις ὀλιστιῶν*. 1 *εἶπον ἑαυτοῖς* (οἱ ἀσεβεῖς). ὁ ἀναλύσας = ὁ ἐπανελθὼν. 2. *αὐτοσχεδῶς* = ἐκ τύχης. ὁ λόγος = ὁ νοῦς. 3 *χαῖνος* = κοῦφος. 4. *ἐπιλησθήσεται* = θὰ λησμονηθῆ. 5. *οὐκ ἔστιν ἀναποδισμὸς τῆς τελευτῆς* = δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐκ τοῦ θανάτου. *οὐ κατεσφραγίσθη*, ἐνν. ὁ

θάνατος. 7 *μὴ παροδενυσάτω* = ἄς μὴ ἀντιπαρέλθῃ, ἄς μὴ στερηθῶμεν. 10. *καταδυναστεύσωμεν* = ἄς τυραννήσωμεν. 12. *ἐπιφημίζει* = διακηρύττει. 14. *ἔξελέγχει τὰς σκέψεις μας*, μᾶς βαρύνει καὶ αὐτὴ μόνον ἢ θέα του. 15. *ἀλαζονεύεται* (ἔχειν). *ἐτάσωμεν* = ἄς ἐξετάσωμεν, δοκιμάσωμεν. 20 *ἀσχήμων* = ἄσχημος, ὑβριστικός. *ἔσται. ἐκ λόγων αὐτοῦ ἐπισκοπῆ* = (διότι) κατὰ τοὺς λόγους του θὰ εἶναι εἰς αὐτὸν βοήθεια (ἐκ τοῦ Θεοῦ). 22. *ἔκριναν* = ἐνόησαν.

§ 28. *Περὶ φιλανθρωπίας.* 1. *μὴ παρελκύσης* = μὴ παραβλέψῃς. *ἐπίδειξις* = παρακαλοῦντας. 3. *μὴ π. δόσιν* = μὴ ἀρνηθῆς· νὰ δώσῃς. 4. *μὴ ἀπαναίνου* = μὴ ἀποκρούσῃς. 5. *τόπον* = ἀφορμὴν. 7. *συναγωγῇ* = εἰς τὴν συναγωγὴν.

§ 30. *ὁ Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης.* 6. *οὗ ἡ ἀρχὴ* = τοῦ ὁποίου ἡ ἔξουσία. *ἐπὶ τοῦ ὄμου* = ὅλον τὸ βάρος τῆς ἔξουσίας θὰ εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ ὄμου αὐτοῦ μόνου. *μ. β. ἄγγελος* = ὁ ἀπεσταλμένος τῆς μ. ἀποφάσεως (τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου). *ἄξω* = θὰ φέρω (ὑποκ. ἐγώ, ὁ Θεός), *ὕγειαν αὐτῷ* = σωτηρίαν δι' αὐτοῦ. 7. *ἐπὶ τὸν θρόνον Δαυὶδ*, ἐνν. τὸ ῥῆμα καθῆσεται. *κατορθῶσαι* = διὰ νὰ στερεώσῃ.

§ 31. *Ράβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσαΐ.* 1. *ἐξελεῦσεται*, θὰ προέλθῃ, ἐξέλθῃ. *ράβδος, ἄνθος* δηλοῦν τὴν μικρότητα, ἀσημότητα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσίου. 3. *κατὰ δόξαν* = μὲ ἀυθαίρεσίαν. *κατὰ τὴν λαλίαν* = συμφώνως πρὸς τοὺς λόγους τῶν ἀνθρώπων. 4. *ἐλέγξει*, (ἐνταῦθα) = θὰ υπερασπισθῆ. *ἐν πνεύματι διὰ χειλέων* = διὰ τοῦ πνεύματός του καὶ τοῦ λόγου του. 6. θὰ λείψῃ ἡ ἀγριότης καὶ θὰ ὑπάρχῃ εἰρήνη καὶ μεταξὺ τῶν ζώων ὅπως κατὰ Ἰεσαΐαν β, 4 θὰ ὑφίσταται εἰρήνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καταργουμένων τῶν πολέμων. *ἄμα* = μαζί. *ἄρκος* μὴν. ἀντὶ ἄρκτος. 8. τὸ μικρὸν παιδίον θὰ εὐρίσκειται πλησίον εἰς τὰς τρύπας τῶν ἀσπίδων, θὰ θέσῃ δὲ (χωρὶς κίνδυνον) τὴν χειρὰ του εἰς τὴν φωλεὰν τῶν τέκνων τῶν ἀσπίδων.

§ 32. *Ὁ Πάσχων δίκαιος.* 1. *ἀκοή* = τὸ κήρυγμα τὸ ὁποῖον ἤκουσαν οἱ ἄνθρωποι (ἰδὲ Ρωμαίους κεφ. 10, 16). *ὁ βραχίων* = ἡ δύναμις. 2. *ὡς παιδίον* ἀσθενές, ἄσημον. *ἐναντίον* = ἐνώπιον αὐτοῦ = τοῦ Θεοῦ. *ἐν γῆ διψώσῃ* = ξηρᾷ. 2. *εἶδος* = μορφή. 3. *ἄτιμον* = καταφρονημένον. *ἐν πληγῇ.. μαλακίαν* = τιμωριῶν καὶ ἀσθενειῶν. 5. *μεμαλάκισται* = ἔχει ἀσθενήσει. *παιδεία* = τιμωρίᾳ. 6. *τῇ ὁδῷ* = ἀκολουθῶν τὸν δρόμον του.

7-8. *διὰ τὸ κεκακῶσθαι* = με ὅλας τὰς βασάνους. ὡς πρό-
βατον = καθὼς τὸ πρόβατον κτλ. τοιοῦτοτρόπως καὶ οὗτος δὲν
 ἠνοιξε. *Ἐν τῇ ταπεινώσει*, εἰς ἣν περιῆλθε διὰ τῶν ἐχθρῶν
 του, ἀφῆρέθη (*ἤρθη*) ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἢ εἰς αὐτὸν ἐπιβληθεῖσα
κρίσις, ἀλλὰ *τὴν γενεὰν αὐτοῦ*, τοὺς συγγρόνους του καὶ τὴν
 κακίαν αὐτῶν, τίς δύναται νὰ διηγηθῆ; διότι αὐτοὶ τὸν ἐφόνευ-
 σαν (*αὔρειται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ*). ἀπὸ = ἔνεκα.

§ 33. Ἐλεγχος τῶν ποιμένων. 2. *ἐξώσατε* = ἐξεδιώξατε. *ἐκ-
 δικῶ* = θὰ κάμω ἐκδίκησιν. 3. *εἰσδέξομαι* = θὰ συναίξω. *κατα-
 στήσω*... = θὰ ἐπαναφέρω. *νομὴν* = εἰς τοὺς τόπους τῆς βοσκῆς
 (εἰς τὴν χώραν των). *ἀνατολὴν* = βλαστόν. *συνήσει* = θὰ εἶναι
 συνετός.

§ 34. *Ἡ Νέα Διαθήκη*. 31. *διαθήσομαι* = θὰ κάμω δια-
 θήκην. 33. διότι αὐτὴ θὰ εἶναι (ἡ νέα) διαθήκη μου... δηλαδὴ
 θὰ δώσω νόμους (*διδούς νόμους*). 34. = θὰ με γνωρίζουν.

§ 35. *Ἰεζεκιήλ ἔλεγχος*. Ὁ Κύριος κατηγορεῖ τοὺς ποιμέ-
 νας τοῦ Ἰσραὴλ (τοὺς ἄρχοντας) διὰ τὰς ἀδικίας των, στίχ. 1-6.
 Ἄπειλεῖ ὅτι θὰ ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτῶν τὸ ἀξίωμα τοῦτο, στίχ. 7-10.
 Ὁ ἴδιος θὰ ἀναλάβῃ νὰ ποιμάνῃ τὸν λαόν του, στίχ. 11-16.

4. *οὐκ ἐσωματοποιήσατε* = δὲν ἰατρεύσατε. *οὐ κατεδήσατε*
 = δὲν ἐκάματε ἐπιδέσμονας. *κατειργάζεσθε μόχθῳ* = με βίαν ἐδε-
 σπόσατε. 5. *κατάβρωμα* = διατροφή. 8. *εἰ μὴν ἀντὶ τοῦ γενέ-
 σθαι* = ἐπειδὴ ἔγιναν. *προνομή* = λάφυρον. *παρὰ τὸ* = διὰ τό.
 12. *γνόφος* = σκότος. 14. *πίων* = παχύς. 16. *κρῖμα* = δικαιο-
 σύνη.

§ 36. Ὁ προφήτης *Μιχαίας διδάσκει τὴν πνευμ. λα-
 τρείαν*. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἀξιοποίνου τοῦ Ἰσραηλιτ. λαοῦ,
 παρουσιάζει ὁ προφήτης τὸν Θεὸν κατηγοροῦντα τὸν λαόν του
 δημοσίᾳ ἐνώπιον τῶν ὀρέων καὶ βουνῶν τῆς χώρας.

5. *ἀπὸ τῶν Σχοίνων ἕως τοῦ Γαλαλ* (μνησθητι δὴ, τί συ-
 νέβη). *Σχοίνων*, ὀρθότερον: Σι τ τ εῖ μ, ἦτο ἡ τελευταία κατα-
 σκίησις ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Μωαβιτῶν, Γιλγὰλ ἦτο ὁ πρῶτος σταθ-
 μὸς ἐν τῇ γῆ Χαναάν. 6. Μὲ τί θὰ πλησιάσω καὶ θὰ προσφέρω
 λατρείαν ἢ προσκύνησιν. 7. *προσδέξεται* (τὴν θυσίαν) = θὰ εὐα-
 ρεστηθῆ εἰς. *χίμαρος* = αἶξ. *πρωτότοκα*, (ἐνν. τέκνα) ὡς θυσίαν.
καρπὸν κοιλίας, ἐνν. γενικῶς πᾶν τέκνον. 8. *ἀλλ' ἢ* = ἄλλο τι
 (ἀνηγγέλθη σοι) ἢ τό...

§ 37. *Βηθλεέμ.* Καὶ σὺ Βηθλεέμ, οἶκος τοῦ Ἐφραθά, ἡ πολὺ μικρὰ πόλις, ὥστε νὰ εἶσαι μεταξὺ τῶν χιλιάδων τοῦ Ἰούδα, ἀπὸ σὲ θὰ ἐξέλθῃ (ἐκεῖνος), ὅστις θὰ εἶναι ὁ ἄρχων τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ ὁποίου αἱ ἕξοδοι (προέλευσις) εἶναι ἀπ' ἀρχῆς, ἀπὸ ἡμερῶν αἰῶνος.

§ 38. *Ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ.* 9. *κήρυσσε* (Σὺ τοῦτο). *ὑποζύγιον καί*, τὸ καί = δηλαδή.

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΝ

Τὸ σύνολον τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν περιεχόντων τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων, λέγεται Κ. Διαθήκη. Ἡ διδασκαλία αὕτη ἐγένετο κατ' ἀρχάς προφορικῶς, βραδύτερον ὅμως ἠναγκάσθησαν οἱ ἀποστολικοὶ συγγραφεῖς νὰ τὴν γράψωσι.

Οὕτως ἐδημιουργήθη ἡ Χριστιανικὴ φιλολογία διὰ τῆς συγγραφῆς τῶν διαφόρων ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν 4 Εὐαγγελίων τῶν καλουμένων Εὐαγγελιστῶν καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. Ἄπαντα ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν Κ. Δ. Εἶναι δὲ 27, διαιρούμενα α.) εἰς τὰ *ἱστορικά* : Ταῦτα εἶναι τὰ 4 Εὐαγγέλια καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, αἵτινες εἶναι ἔργον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. β.) *εἰς διδακτικά* : ταῦτα εἶναι αἱ 14 ἐπιστολαὶ τοῦ Παύλου καὶ αἱ 7 καθολικαὶ λεγόμεναι ἐπιστολαὶ ἧτοι μία τοῦ Ἰακώβου, 2 τοῦ Πέτρου, 3 τοῦ Ἰωάννου καὶ 1 τοῦ Ἰούδα. γ.) *εἰς τὸ προφητικὸν* βιβλίον τῆς Κ. Δ., ἧτοι τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου.

Περὶ τῶν Τεσσάρων Εὐαγγελίων.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν Ἀποστόλων περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὀνομάζει ἡ Κ. Δ., Εὐαγγέλιον, διότι περιεχόμενον αὐτοῦ εἶναι ἡ χαρμόσυτος ἀγγελία περὶ τοῦ εἰς τὸν κόσμον ἐλθόντος Σωτῆρος.

Ἐκ τῶν Εὐαγγελίων τὰ μὲν τρία πρῶτα ἧτοι τὰ τοῦ Ματθαίου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ ἐκθέτουσι μᾶλλον τὴν δρᾶσιν τοῦ Σωτῆρος ἐν Γαλιλαίᾳ, ἱστοροῦντα ἰδίᾳ τὰ θαύματα αὐτοῦ καὶ τονίζοντα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου· ὁ Ἰωάννης ὅμως εἰς τὸ Εὐαγγέλιόν του, ἐκεῖνα προὑποθέτων, συμπληροῖ, ἀφηγούμενος τὴν δρᾶσιν τοῦ Κυρίου μᾶλλον ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀναφέρων τὰς μακράς του ὁμιλίας καὶ τονίζων ἰδίᾳ τὴν ἐν τῷ Χριστῷ θεϊαν φύσιν.

1. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον.

Ὁ Ματθαῖος ἢ Λευὶς (Μάρκ. 2. 14), ὁ πρόην τελώνης, υἱὸς Ἀλφαίου τινός, εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκτίθεται ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ἐγράφη εἰς γλῶσσαν Ἑβραϊκὴν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ ἕξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο ὁ ὑπὸ τῶν προφητῶν προαναγγελθεὶς Μεσσίας (Χριστός), μετεφράσθη δὲ βραδύτερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν¹ τὸ ἔτος 64 μ. Χ.

2. Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον

Ὁ ἀκόλουθος καὶ ἐρμηνευτὴς τοῦ Πέτρου, Μάρκος, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ Βαρνάβα (Κολοσ. 8, 10) εἶναι συγγραφεὺς τοῦ Εὐαγγελίου τούτου. Διὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστραφεὶς καὶ ὑπ' αὐτοῦ βαπτισθεὶς, ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον καὶ Βαρνάβαν (Πρ. 12, 15—13—5). Βραδύτερον ἀκολουθεῖ τὸν Πέτρον ἐν Ρώμῃ, (Α'. Πέτρ. 5, 13) ὁπόθεν μετὰ τὸ μαρτύριον τῶν κορυφαίων (54 μ. Χ.) ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον ὅπου ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἴδρυσεν, ἐκτὸς ἄλλων, τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίαν, ἧς πρῶτος Ἐπίσκοπος ἐγένετο. Ὁ Μάρκος κατὰ τὸν Παπῖαν ἦτο ὁ ἐρμηνευτὴς τοῦ Πέτρου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ γραφὲν Εὐαγγέλιον εἶναι προῖδὸν τῶν κηρυγμάτων τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου περὶ τῶν λόγων καὶ πράξεων τοῦ Σωτῆρος.

Περιεχόμενον τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἡ διήγησις τῶν θαυμασιῶν ἔργων καὶ λόγων τοῦ Σωτῆρος, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνην, μέχρι τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως. Ἐγρά-

1. Αὕτη εἶναι ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τοῦ μεταγενεστέρου Ἑλληνισμοῦ (300 π. Χ.) κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, διαδοθεῖσα πανταχοῦ διὰ τῶν Μακεδόνων. Ἐγένετο ἐπίσης γνωστὴ καὶ εἰς τὴν Ρώμην διὰ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, ῥητόρων καὶ παιδαγωγῶν. Ὡς κοινὸς δὲ σύνδεσμος καὶ μέσος συνεννοήσεως τῶν λαῶν (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς διαλέκτους τῶν) ὀνομάσθη *κοινή*.

φη δὲ τοῦτο ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Ἑλληνιστὶ (μετὰ τὸ 70 μ. Χ.), διὰ τὴν ἀποδείξην εἰς τοὺς Ἑθνικούς του ἀναγνώστας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

3. Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον

Συγγραφεὺς τούτου εἶναι ὁ ἐξ Ἀντιοχείας τῆς Συρίας καταγόμενος Λουκᾶς (Φωταῖνός) ἐξ Ἑθνικῶν Χριστιανός, ἰατρός δὲ τὸ ἐπάγγελμα (Κολοσ. 4, 11—14). Εἰς τὸν Χριστιανισμὸν ἐπιστραφεὶς ἕως πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Παύλου ἐν Ἀντιοχείᾳ (Πράξ. 11, 24—25) συνεδέθη μετ' αὐτοῦ, δοῶντος ἐν ταύτῃ, καὶ ἐγένετο βραδύτερον ὁ πιστότερος ὁπαδὸς μέχρι τοῦ τέλους. Βραδύτερον κατὰ τὸν Ἐπιφάνιον ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Δαλματία, Μακεδονίᾳ, καὶ Ἑλλάδι, ὅπου ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.

Περιεχόμενον εἶναι ὁ βίος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τῆς Γεννήσεως μέχρι τῆς Ἀναλήψεως αὐτοῦ, πηγαὶ δέ, τὸ μὲν ἢ διδασκαλία καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὸ δέ, ἢ προφορικὴ παράδοσις καὶ τὸ ἤδη γνωστὸν Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου.

Σκοπὸς τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο Σωτὴρ πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἄμεσος δὲ ἀφορμὴ ἦτο ἢ κατήχησις ἐπιφανοῦς τινος Ἑθνικοῦ, τοῦ Θεοφίλου (Κεφ. 1, 3). Ἐγρᾶφη δὲ Ἑλληνιστὶ μετὰ τὸ 70 μ. Χ.

4. Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον

Συγγραφεὺς. Ὁ Ἰωάννης ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, ἀλιέως ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Γαλιλαίας, καὶ τῆς Σαλώμης τῆς ἀδελφῆς τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Ἰωάννης μετὰ τὴν Πεντηχοστήν, ἐκτὸς μικρῶν διακοπῶν, παρέμεινεν ἐν Ἱεροσολύμοις διδάσκων. Βραδύτερον ἦλθεν εἰς Ἔφεσον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἦν ἐξέλεξεν ὡς τόπον τῆς δράσεώς του, ποιμαίνων ἐντεῦθεν τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀσίας. Ἐνταῦθα δὲ ἑκατοντούτης τὴν ἡλικίαν (περὶ τὸ 100 μ. Χ. ἐπὶ Τραϊανοῦ) ἀπέθανε καὶ ἐτάφη. Ὁ Ἰωάννης εἶναι ὁ ἐνθουσιώδης ὑπέρμαχος τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Γράφων ὡς τελευταῖος μετὰ τοὺς τρεῖς ἄλλους Εὐαγγελιστάς, συμπληρῶνει τούτους.

Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο ἐγράφη ἐν Ἐφέσῳ περὶ τὸ τέλος τοῦ
 1ου μ. Χ. αἰῶνος, Ἑλληνιστί.

ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

Συγγραφεὺς. Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τούτου εἶναι ὁ γνω-
 στὸς εἰς ἡμᾶς ἐκ τοῦ κατ' αὐτὸν Εὐαγγελίου, Εὐαγγελιστὴς Λου-
 κᾶς. Περὶ τούτου, πλὴν τῆς ὁμοφώνου μαρτυρίας τῆς ἀρχαίας
 ἐκκλησίας, ἔχομεν ἀναντίρρητα πειστήρια. Τὸ μὲν τὴν ἀφίερωσιν
 πρὸς τὸ αὐτὸ ἔσοχον πρόσωπον «τὸν κράτιστον Θεόφιλον», τὸ δὲ
 τὴν μνηεῖαν τοῦ «πρώτου λόγου», ἧτοι τὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ μέχρι
 τῆς Ἀναλήψεως αὐτοῦ, οὔτινος συνέχεια εἶναι τὸ βιβλίον τῶν Πρά-
 ξων ἧτοι ὁ «δεύτερος λόγος». Ὡσαύτως εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα
 ἄγει ἡμᾶς ἡ σύγκρισις τῶν δύο ἔργων καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τῆς γλώσ-
 σης καὶ τοῦ ὕφους.

Περιεχόμενον. Ἡ ἴδρυσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐν
 Ἱεροσολύμοις κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ τοῦ Ἀπο-
 στόλου Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ἡ δρᾶσις καὶ ἡ διά-
 δοσις αὐτῆς ἔξω τῶν ὁρίων τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, καὶ ἡ
 ἐπέκτασις αὐτῆς διὰ τοῦ Παύλου καὶ τῶν συνεργῶν αὐτοῦ εἰς τὴν
 Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τῆς
 αὐτοκρατορίας, τὴν Ρώμην.

Σκοπός. Πῶς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, λαβὼν ὡς ἀφε-
 τηρίαν τὴν χώραν τῶν Ἰουδαίων, ἐτράπη μετὰ τὴν ἀποδοκιμα-
 σίαν τούτων πρὸς τὰ ἔθνη, ἔνθα ἐγένετο μετὰ χαρᾶς δεκτὸν καὶ
 ἔκαρποφόρησε.

Γλῶσσα καὶ χρόνος. Αἱ πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἐγράφη-
 σαν εἰς γλῶσσαν Ἑλληνικὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἱεροσολύμων
 (μετὰ τὸ 70 μ. Χ.).

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος

Τόπος γεννήσεως. Ἡ πόλις Ταρσοὺς τῆς Κιλικίας, ἐστὶ Ἑλ-
 ληνικῶν σπουδῶν καὶ ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ἐνταῦθα ἤκουσε
 ὁ Σαοὺλ ἢ Σαῦλος τὰ ἐγκύκλια μαθήματα.

Γονεῖς αὐτοῦ. Οὗτοι ἦσαν εὐποροὶ Ἰουδαῖοι, ἀνήκοντες εἰς
 τὴν φυλὴν Βενιαμὴν (Φιλιπ. 3, 5) κατορθώσαντες διὰ τοῦ πλού-
 του των ν' ἀποκτήσωσι τὸ δικαίωμα τοῦ Ρωμαίου πολίτου, μετα-

βιβάσαντες δὲ τοῦτο καὶ εἰς τὸν υἰὸν των Σαοὺλ (Πράξ. 16, 27, 22, 25).

Ἀποστολὴ εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ Σαοὺλ ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν γονέων του εἰς τὸ κέντρον τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου οὗτος, εἰσελθὼν εἰς τὴν σχολὴν τοῦ πεφημισμένου νομοδιδασκάλου, τοῦ σοφοῦ Φαρισαίου Γαμαλιήλ, μετὰ μεγάλου ζήλου ἐσπούδασε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ διδασκάλου τὴν Ἰουδαϊκὴν θεολογίαν, (Πράξ. 22, 23). Ἐπίσης κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἂν καὶ εὐπορος, ἐξέμαθεν τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ.

Ὁ Φαρισαῖος Σαοὺλ καὶ ἡ νεαρὰ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ὁ Σαοὺλ, νεαρῶτατος ἐξελεθὼν ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Γαμαλιήλ, προσεχώρησεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Φαρισαίων καὶ πλήρης ζήλου διὰ τὰς πατρικὰς παραδόσεις, ἐξηγέρθη ἐναντίον τῆς νεοπαγοῦς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐδίωκεν αὐτήν.

Ἡ ἐπιστροφὴ αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμόν, γενομένη περὶ τὸ 35 μ. Χ. περιγράφεται ἐν Πράξ. κεφ. Θ'. 1—30 (καὶ κεφ. 22, 3 καὶ ἐξῆς. 26, 9 κ.λ.π.).

Δράσις αὐτοῦ. Ὁ Σαῦλος, μετὰ ταῦτα Παῦλος (Πράξ. ιγ'. 9), ἀνέλαβε μετ' ἀπαραιτίλου ἐνθουσιασμοῦ τὴν διάδοσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τὴν ἴδρυσιν τῶν ἐξ ἔθνων ἐκκλησιῶν ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει. Τούτων δὲ ὑπῆρξεν ἐπὶ μίαν τριακονταετίαν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ.

Συνεργάται αὐτοῦ ὑπῆρξαν ὁ Βαρνάβας, Μάρκος, Λουκᾶς, Τιμόθεος, Σίλας κ. ἄ. (Πράξ. Β'. Κορ. ια'. 22—23, ιβ'. 1—10).

Αἱ Ἀποστολικαὶ περιοδεῖαι. Κατὰ τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν τριακονταετῇ δράσει, ἐξετέλεσεν ὁ Παῦλος τέσσαρας μεγάλας περιοδείας.

α'. Περιοδεία τοῦ Παύλου (ἐν Ἀσίᾳ) 50—51 μ. Χ.

β'. » » » ἐν Ἀσίᾳ

καὶ Εὐρώπῃ 52 »

γ'. Περιοδεία ἐξ Ἀντιοχ. μέχρις

Ἐφέσου 54—55 »

δ. Σύλληψις αὐτοῦ ἐν Καισαρείᾳ 58—60 »

Ἀποστέλλεται εἰς Ρώμην. Φθινόπ. 60—61 »

Ὁ Παῦλος ἐλευθεροῦται 63 »

Μετάβασις εἰς Ἰσπανίαν 63—64 »

Ὁ ἐπὶ Νέρωνος διωγμὸς 64 »

ε'. Ὁ Παῦλος ἐπανελθὼν ἐξ Ἰσπανίας μεταβαίνει εἰς Ἀνατολήν καὶ ἐκεῖθεν ἐπιστρέφει πάλιν εἰς Ρώμην ἔνθα συλλαμβάνεται καὶ ἀποκεφαλίζεται. 66—67 μ. Χ.

Αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ. Μέχρις ἡμῶν περιεσώθησαν δεκατέσσαρες ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἀποσταλεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς διαφόρους ἐκκλησίας (πρὸς ἃς ἀπευθύνονται) ἢ πρόσωπα, εἴτε πρὸς συμπλήρωσιν τῆς γενομένης προφορικῆς διδασκαλίας, εἴτε πρὸς ἀπάντησιν διαφόρων πρὸς αὐτὸν γενομένων ἐρωτημάτων καὶ λύσιν διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀποριῶν.

1. Πρὸς Ρωμαίους.
2. » Κορινθίους (Α).
3. » Κορινθίους (Β).
4. » Γαλάτας.
5. » Ἐφεσίους.
6. » Φιλιππησίους.
7. » Κολοσσαεῖς.
8. » Θεσσαλονικεῖς (Α).
9. » Θεσσαλονικεῖς (Β).
10. » Τιμόθεον (Α).
11. » Τιμόθεον (Β).
12. » Τίτον.
13. » Φιλήμονα.
14. » Ἑβραίους.

(Ἡ ἄνω σειρά εἶναι κατὰ τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Κ. Δ., οὐχὶ δὲ κατὰ τὴν χρονολογικὴν σειράν τῆς συγγραφῆς αὐτῶν).

Αἱ ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ ΛΕΓΟΜΕΝΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΚΑΙ Οἱ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΑΥΤῶΝ

1. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος (ὁ ἀδελφόςθεος)

Βίος αὐτοῦ. Οὗτος εἶναι ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου ¹.

Περὶ τούτου καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ γνωρίζομεν ἐκ τῆς Κ. Δ. ὅτι μέχρι τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶχον πιστεύσει εἰς

---

1. Οἱ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ἀναφερόμενοι ἀδελφοὶ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἦσαν υἱοὶ τῆς ἀγιοτάτης Μητρὸς τοῦ Κυρίου, ἥτις ἔνα μόνον ἔσχεν υἱόν, τὸν Σωτῆρα, ἀλλὰ υἱοὶ τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ θετοῦ πατρὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἕκ τινος προτέρας (ἀποθανούσης) αὐτοῦ συζύγου.

αὐτὸν (Ἰωάννου Ζ΄, 5). Μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁμοῦς διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτοὺς (Α΄ Κορινθ. ιε΄, 7) εἰλκύσθησαν εἰς τὴν πίστιν αὐτοῦ, διὸ κατὰ τὴν ἀρίθμησιν τῶν μαθητῶν ἐν τῷ ὑπερόφῳ μετὰ τὴν ἀνάληψιν, γίνεται μνεῖα καὶ αὐτῶν. (Πράξ. α΄, 14).

Βραδύτερον ἕνεκα τῆς μεγάλης τοῦ Ἰακώβου ἀρετῆς καὶ ἀξίας ἐξελέγη οὗτος ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, ὑπέστη δὲ κατὰ τὸ 62 μ. Χ. τὸν διὰ τοῦ λιθοβολισμοῦ θάνατον.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου. Αὕτη εἶναι ἔργον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ θεοῦ διὰ τοὺς ἕξ Ἰουδαίων Χριστιανούς, τοὺς εὐρίσκομένους ἐν τῇ διασπορᾷ (κεφ. α΄, 1), ἕνεκα τοῦ διωγμοῦ τοῦ ἐπακολουθήσαντος τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου (Πράξ. η΄, 1). Κατὰ τοῦτον ὁ Ἰακώβος καὶ οἱ Ἄποστολοι παρέμειναν ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἐντεῦθεν δὲ ἀπέστειλεν βραδύτερον ὁ μεριμῶν διὰ τὸ ἐν τῇ διασπορᾷ ποιῆμιον αὐτοῦ ἱερὸς ἀνὴρ τὴν ἐπιστολήν του διὰ νὰ στηρίξῃ τοῦτο ἐν τῇ ὀρθῇ πίστει.

2. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος

Βίος αὐτοῦ. Ὁ Σίμων, ὁ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Πέτρος ἀποκληθεὶς διὰ τὴν ἰσχυράν (ὡς πέτραν) αὐτοῦ πίστιν (Ἰωάννου α΄, 43) ἦτο ἀλιεὺς τὸ ἐπάγγελμα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀνδρέου ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Γαλιλαίας. Γενόμενος μαθητὴς τοῦ Σωτῆρος ἠκολούθησεν αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς τριετῆ δρᾶσιν.

Πεντηκοστή. Ἐντεῦθεν ἀρχίζει ἰδίως ἡ ἀποστολικὴ τοῦ Πέτρον δρᾶσις.

Πλήρης Πνεύματος Ἁγίου κηρύσσει τὸ Εὐαγγέλιον καὶ σαγήνευει τὰς ψυχάς. Μίαν ἀκριβῆ εἰκόνα περὶ τούτου δίδουν εἰς ἡμᾶς τὰ πρῶτα κεφάλαια τῶν Πράξεων (Κεφ. 2—12). Κατὰ τὸ ἔτος 44 ἐγκατέλειπεν ὁ Πέτρος τὰ Ἱεροσόλυμα πορευθεὶς εἰς ἕτερον τόπον (Πράξ. ιβ΄, 17), ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Κατὰ τὸ 50 μ. Χ. εὐρίσκομεν αὐτὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ (Γαλάτ. 2, 11—14), βραδύτερον δέ, διὰ τελευταίαν φορὰν, ἐν Ἱεροσολύμοις, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν σύνοδον (52 μ. Χ.). Ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ καθολικῆς πληροφοροῦμεθα τὴν παρουσίαν τοῦ Πέτρον εἰς Βαβυλῶνα. Ἡ δὲ ἔλευσις αὐτοῦ εἰς τὴν Ρώμην καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος αὐτοῦ ἐκεῖ, μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως.

Ἐπιστολαί. Ἔχομεν δύο καθολικὰς ἐπιστολάς τοῦ Πέτρου πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, Βιθυνίας, εἰς τοὺς ὁποίους συνιστᾷ ὑπομονὴν κατὰ τοὺς διωγμούς.

3. Ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης

Οὗτος εἶναι συγγραφεὺς καὶ τῶν τριῶν καθολικῶν ἐπιστολῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα εἶναι γενικοῦ (καθολικοῦ) περιεχομένου, προωρισμένη διὰ πάντας τοὺς πιστοὺς, ἐνῶ ἡ τρίτη ἐγρᾶφη διὰ τινὰ Γάϊον.

Σκοπὸς τῶν μὲν δύο πρώτων ἦτο, ἐν τῷ ἀγῶνι κατὰ τὸν τότε ἀναφανέντων δοκητῶν αἰρετικῶν, νὰ διατυπώσῃ σαφῶς τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, τῆς δὲ τρίτης, τῆς πρὸς Γάϊον ἀπευθυνομένης, νὰ συστήσῃ πρὸς αὐτὸν ἀδελφούς τινας ἐρχομένους ἐκεῖ, ὅπως τούτους προθύμως ὑποδεχθῆ καὶ προπέμψῃ.

4. Ὁ Ἰούδας

Οὗτος συγγράφας μίαν (καθολικὴν) ἐπιστολὴν (εὗρισκομένην ἐν τῷ κανόνι τῆς Κ. Δ. μετὰ τὴν Ξην τοῦ Ἰωάννου) ὀνομάζει ἑαυτὸν ἐν στίχῳ 1ῳ ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου, ἄρα ἀνῆκε καὶ οὗτος εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἰωσήφ.

Ἐν στίχῳ 3, ἀναφέρει τοὺς παρεισδύσαντας ψευδοδιδασκάλους, ζητῶν *νὰ προφυλάξῃ τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὰς αἰρέσεις αὐτῶν.*

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῆς ἐκκλησίας, συγγραφεὺς τοῦ προφητικοῦ τούτου βιβλίου τῆς Κ. Δ. εἶναι ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Οὗτος διὰ συμβολικῶν εἰκόνων παριστᾷ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῆς πρὸς τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις τοῦ Κόσμου, μέχρι τῆς τελικῆς νίκης αὐτῆς διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου εἰς κρίσιν.

Ἡ ἀποκάλυψις ἐγρᾶφη κατὰ τὸ ἔτος 95 μ. Χ.

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

1. Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

(Μαθ. ε', —ζ)

α') Οἱ Μακαρισμοὶ (Μαθ. ε', 1—12)

- 2 Ἴδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσήλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων·
- 3 μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
- 4 μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.
- 5 μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.
- 6 μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.
- 7 Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.
- 8 μακάριοι οἱ καθарοὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.
- 9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.
- 10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
- 11 μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ.
- 12 χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

β') Ὁ προορισμὸς τῶν χριστιανῶν

(ε, 13—16)

- 13 Ὑμεῖς ἔστε τὸ ἄλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω
14 καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ὑμεῖς ἔστε τὸ
φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κει-
15 μένη· οὐδὲ κείουσι λύχνον [καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν
μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ
16 οἰκίᾳ. οὕτω λαμπράτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώ-
πων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

γ') Σχέσεις τῆς διδασκαλίας τῆς Κ. Δ.

πρὸς τὴν τῆς Π. Δ.

(ε, 17—20)

- 17 Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προ-
φήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ
18 λέγω ὑμῖν, ἕως ἄν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἵωτα ἐν
ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἄν πάντα
19 γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν
ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κλη-
θήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἄν ποιήσῃ καὶ δι-
δάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρα-
20 νῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη
ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλ-
θητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

δ') Περὶ φόβου καὶ ὀργῆς

(ε, 21—22)

- 21 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ'
ἄν φονεύσῃ ἔνοχος ἔσται ἐν τῇ κρίσει. Ἐγὼ δὲ λέγω
22 ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ ἔνο-
χος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἄν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά,
ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἄν εἴπῃ μωρὸν, ἔνοχος
ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

ε') Περὶ συνδιαλλαγῆς

(ε, 23-37)

- 23 Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακῆ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες
24 ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε
πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθὼν πρόσ-
φερε τὸ δῶρόν σου.
25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ
ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ
ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῆσῃ·
26 ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν
ἕσχατον κοδράντην.

στ') Περὶ ὄρκου

(ε, 33-37)

- 33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκή-
σεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. Ἐγὼ δὲ λέγω
34 ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ
35 τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν
αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱερουσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου
36 βασιλέως· μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι
37 μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος
ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονη-
ροῦ ἐστίν.

ζ') Περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπης

(ε, 43-48)

- 43 Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ
44 μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπάτε τοὺς
ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποι-
εῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόν-
των ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς, ὅπως γέννησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς
45 ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ
πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.
46 ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;

- οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι; καὶ ἐὰν ἀσπάσηθε
47 τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ αἱ
48 τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν; Ἔσεοθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ
ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν.

η') Περὶ ἐλεημοσύνης

(στ. 1-4)

- Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν
ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ
ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν
2 ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ
ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ὀρύμαις,
ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
3 ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλεημοσύνην
4 μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου, ὅπως ἢ σου
ἢ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων
ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

θ') Περὶ προσευχῆς

(στ' 5-14)

- 5 Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔση ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι
φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλα-
τειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀν-
θρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.
6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ
κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυπτῷ, καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀπο-
7 δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολο-
γήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ
8 αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε
9 γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὃν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτη-
σαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς.
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου
10 ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου·

- γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·
11 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·
12 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς
ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.
13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς
ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς
αἰῶνας· ἀμήν.
14 Ἐάν γάρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· ἐάν δὲ μὴ
15 ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ
πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

ι') Περὶ νηστείας

(στ' 16—18)

- 16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὥπως φα-
νώσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμήν λέγω ὑμῖν ὅτι
17 ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν· σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου
18 τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὥπως μὴ φανῆς
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀπο-
δώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

ια') Περὶ τῶν ἐπιγεύων ἀγαθῶν

(στ' 19—34)

- 19 Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ
20 κλέπτουσι· θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται
21 οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θη-
σαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἐστὶ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.
22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς· ἐάν οὖν ὁ
ὀφθαλμὸς σου ἄπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν
23 ἐσται· ἐάν δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά
σου σκοτεινὸν ἐσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί,
24 τὸ σκότος πόσον ; Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεῖν·

ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς
ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῶ·
25 δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε
τῇ ψυχῇ ὑμῖν τί φάγητε καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι
ὑμῶν τί ἐνδύσῃσθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἐστι τῆς τροφῆς
26 καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; ἐμβλέψατε εἰς τὰ ταπεινά τοῦ
οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγου-
σιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει
27 αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; τίς δὲ ἐξ ὑμῶν
μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν
28 ἕνα; καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα
29 τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς
30 ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ
αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιένυσιν,
31 οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; μὴ οὖν μεριμνήσητε
32 λέγοντες, τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν ἢ τί περιβαλώμεθα;
πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
33 ὁ οὐράνιος ὅτι ζητεῖτε τούτων ἀπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ
34 ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν
τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

ιβ') Περὶ κατακρίσεως.

(ζ'. 1—12)

Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν·
3 τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ
σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ
4 πῶς ἔρεις τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ
5 ὀφθαλμοῦ σου. καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; ὑπο-
κριτᾶ, ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ
6 τοῦ ἀδελφοῦ σου. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε
τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε κα-
ταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες
ρήξωσιν ὑμᾶς.

7 Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρού-
8 ετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ
9 ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ
10 ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λί-
11 θον ἐπιδώσει αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώ-
σει αὐτῷ; εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ
12 διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ
ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; Πάντα
οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ
ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ
προφῆται.

**εγ') Περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας καὶ τῆς
ὁδοῦ τῆς ἀπωλείας.**

(ζ'. 13—14)

13 Εἰσεέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ
εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολ-
14 λοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τε-
θλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν
οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!

εδ') Περὶ τῶν ψευδοπροφητῶν.

(ζ'. 15—23)

15 Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρ-
16 παγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μὴτι
συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σιαφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;
17 οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σα-
18 πρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον
ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
19 καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν κα-
20 λὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρ-
πῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν
βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πα-
22 τρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ
Κ. Καζαντζή Περιοπαί Παλ. καὶ Καινῆς Διαθ. Δ' Γυμ. *Εκδ. Πρώτη 5

τῇ ἡμέρᾳ· Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προσφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ
23 ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγγων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

12') Ἐπίλογος. Περὶ ζώσης καὶ νεκρῶς πίστεως
(ζ, 24—29)

24 Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιῶ
αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε
25 τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ
ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
26 πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ
ποιῶν αὐτοὺς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε
27 τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον· καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ
ἦλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε, καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη.
28 Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ἔξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκίᾳ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων
29 αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

2. ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ
(Mat. ι, 5—42)

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγέλλας
αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε καὶ εἰς
πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
6 πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. πο-
7 ρευόμενοι δὲ κηρῦσσετε λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν
8 οὐρανῶν. ἄσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νε-
9 κροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν
10 δότε. μὴ κτήσῃσθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς
τάς ζώνας ὑμῶν, μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ
11 ὑποδήματα μηδὲ ὑάβδον· ἄξιός γάρ ἐστιν ὁ ἐργάτης τῆς
12 τροφῆς αὐτοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε, ἐξε-
τάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι, κακεῖ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλ-
θῃτε. εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτὴν λέ

33 γοντες· εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἂν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία,
ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἂν δὲ μὴ ἦ ἀξία, ἡ εἰρήνη
14 ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς
μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἔξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας
ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν
15 ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ
Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. Ἴδου ἐγὼ
16 ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν
φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περισσεραὶ. Προ-
17 σέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς
συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς·
18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδώσω-
19 σιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε· δοθήσεται γὰρ
ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τί λαλήσετε· οὐ γὰρ ὑμεῖς ἔστε οἱ
20 λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν
21 ὑμῖν. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ
πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θα-
22 νατώσουσιν αὐτούς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ
τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὕτως σωθήσεται.
23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν
ἄλλην· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ
24 Ἰσραὴλ ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Οὐκ ἔστι μαθη-
τῆς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ,
25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ
τῷ δούλῳ ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζε-
26 βουλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ; μὴ οὖν
φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀπο-
καλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν
27 ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί, καὶ ὃ εἰς τὸ οὐὲς ἀκούετε,
28 κηρύττετε ἐπὶ τῶν δωματίων, καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο-
κτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖ-
να· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ
σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πω-
29 λεῖται; καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἀνευ τοῦ
30 πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι
ἠριθμημέναι εἰσὶ. μὴ οὖν φοβηθῆτε· πολλῶν στρουθίων
31 διαφέρετε ὑμεῖς. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπρο-

- 32 σθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν
33 τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· ὅστις δ' ἂν ἀρνήσῃται με
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἔμπρο-
34 σθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Μὴ νομίσητε ὅτι
ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰ-
35 ρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον
36 κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
37 αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ
38 τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα
ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
39 ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ οὐ λαμβάνει τὸν σταυ-
ρον αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ
40 εὐδῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας
41 τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. Ὁ δεχόμενος
42 ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστεί-
λαντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μι-
σθὸν προφήτου λήψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα
δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. καὶ ὅς ἐάν ποίησιν ἓνα τῶν
μικρῶν τούτων ποιήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθη-
τοῦ, ἀμήν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

3. Ο ΥΠΟ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΚΑΙ ΦΑΡΙΣΑΙΩΝ

(Ματθ. κγ' 1—39)

- Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς
2 αὐτοῦ λέγων· ἐπὶ τῆς Μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμ-
3 ματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωμεν ὑμῖν
τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ
4 ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι. δεσμεύουσι γὰρ φορ-
τία βερέα καὶ δυσβάστακτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινήσαι
5 αὐτά. πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι
τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι γὰρ τὰ φιλακηρία αὐτῶν καὶ
6 μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν, φιλοῦσι δὲ
7 τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δεῖπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
8 ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀπαισιμὸν ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁ α β β ἰ ὁ α β β ἰ. ὑμεῖς
δὲ μὴ κληθῆτε ὁ α β β ἰ· εἰς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ διδάσκαλος.

- 9 ὁ Χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. καὶ πατέρα μὴ
καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ
10 ἐν τοῖς οὐρανοῖς, μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γάρ ὑμῶν
11 ἐστιν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός, ὁ δὲ μεῖζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν
12 διάκονος. ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις
ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
13 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χη-
ρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε
14 περισσότερον κρίμα. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπρο-
σθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς
15 εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν
ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε
αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ
16 τυφλοί, οἱ λέγοντες, ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῶ, οὐδὲν ἐστιν,
ὁ; δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. μωροὶ καὶ
17 τυφλοὶ! τίς γὰρ μεῖζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων
τὸν χρυσόν; καί· ὅς ἂν ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν
18 ἐστιν, ὁ; δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει. μωροὶ
καὶ τυφλοὶ! τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ
19 ἀγιάζον τὸ δῶρον; ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ ὀμνύει
ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ
20 ναῶ ὀμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν· καὶ ὁ
21 ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν
τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
22 Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκαοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ
23 ἀνηθον καὶ τὸ κῆμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νό-
μου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα δὲ ἔδει
24 ποιῆσαι κακείνα μὴ ἀφιέναι. ὀδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διωλίζοντες
τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κῆμηλον καταπίνοντες! Οὐαὶ ἡμῖν,
25 γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ
ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμου-
26 σιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας. Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον
πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γέ-
27 νηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρὸν. Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονια-
μένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέ-

- 28 μουσιν ὁστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ
29 ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν
30 δὲ μεστοὶ ἔστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. Οὐαὶ ὑμῖν γραμμα-
31 τεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
32 τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ
33 λέγετε· εἰ ἡμεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν
34 ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε
μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἔστε τῶν φονευσάντων τοὺς προ-
35 φήτας. καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
36 ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν! πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως
37 τῆς γεέννης; διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προ-
φήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἔξ αὐτῶν ἀποκτενεῖ-
τε καὶ σταυρώσατε, καὶ ἔξ αὐτῶν μαστιγώσατε ἐν ταῖς συνα-
38 γωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ
39 ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ
τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ
θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν
γενεὰν ταύτην. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα
τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς
αὐτήν! ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν
τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
38 καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδετε ἀπ' ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, εὐ-
λογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.

4. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΟΥ

(Ἰωάννου ιγ, 31—100')

α') Ὁ Σωτὴρ δίδει τὴν καινὴν ἐντολὴν

(Ἰωαν. ιγ, 31—35)

- 31 Ὅτε οὖν ἐξῆλθε, λέγει ὁ Ἰησοῦς· νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς
32 τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ· εἰ ὁ Θεὸς
ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ
33 εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τέκνια, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι-
ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι ὅπου ὑπά-

34 γω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντο-
35 λην καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγά-
πησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώ-
σονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν
ἀλλήλοις.

β') Προλέγει τὴν ἄρνησιν τοῦ Πέτρου

(ιγ', 36—38)

36 λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος· Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκο-
37 λουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ ὁ Πέ-
τρος· Κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν
38 ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· τὴν
ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις! ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

γ') Παραγορεῖ τοὺς μαθητάς του

(ιδ', 1—31)

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν,
2 καὶ εἰς ἐμὲ πιστεῖετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοιαὶ
πολλαὶ εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν· πορευομαι ἐτοιμά-
3 σαι τόπον ὑμῖν· καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον,
πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα
ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε,
4 καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς· Κύριε, οὐκ οἶδα-
5 μεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἶδέναι; λέ-
6 γει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ
7 ζωὴ· οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώ-
κειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκετε ἂν. καὶ ἂν ἄρτι
8 γινώσκατε αὐτὸν καὶ ἑώρακατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος·
9 Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. λέγει αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνω-
κάς με, Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα·
καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; οὐ πιστεύεις ὅτι
10 ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ δῆματα, ἃ ἐγὼ
λαλῶ ὑμῖν, ἂν ἐμαντοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοί

- 11 μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ
πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πι-
12 στεύετε μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ
ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεινος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιή-
σει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅτι ἂν
13 αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ
14 ὁ πατήρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου,
ἐγὼ ποιήσω.
15 Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε, καὶ
16 ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν
17 ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας,
ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γι-
νώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσχετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει
18 καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὄρφανούς, ἔρχομαι πρὸς
19 ὑμᾶς. ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ
20 θεωρεῖτε με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ
ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς
21 ἐν ἐμοί καὶ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν
αὐτάς, ἐκείνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπη-
θήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ
22 ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν. Λέγει αὐτῷ Ἰουδᾶς, οὐχ ὁ Ἰσκα-
ριώτης· Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν
23 σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν
αὐτῷ· ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ
πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ
24 μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους
μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ
τοῦ πέμψαντός με πατρὸς.
25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων· ὁ δὲ παράκλητος,
26 τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου,
ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ
27 εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι
ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ
ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι
28 ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ
με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι
ὁ πατήρ μου μείζων μου ἔστι· καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν
29 γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε· οὐκέτι πολλὰ λαλήσω

30 μεθ' ὑμῶν ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἡμοῖ
 31 οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πα-
 τέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. ἐγείρε-
 σθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Β') Ὁ Ἰησοῦς ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή

(ε, 1—27)

Ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωρ-
 2 γός ἐστι. πᾶν κλήμα ἐν ἡμοῖ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό,
 καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρ-
 3 πὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελά-
 4 ληκα ὑμῖν. μέinate ἐν ἡμοῖ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ
 κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ
 ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἡμοῖ μείνητε.
 5 ἐγὼ εἶμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα, ὁ μένων ἐν ἡμοῖ
 κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὕτως φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἡμοῦ
 οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἡμοῖ, ἐβλήθη
 6 ἔξω ὡς τὸ κλήμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς
 7 τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἡμοῖ καὶ τὰ
 ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὁ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γε-
 8 νήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἔδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν
 9 πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἡμοῖ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ
 με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μέinate ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ
 10 ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ
 μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τηρήρηκα καὶ
 11 μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάτῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ
 12 ἢ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν
 ἡ ἐντολὴ ἢ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάτησα ὑμᾶς.
 13 μεῖζονα ταύτης ἀγάπῃ οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 14 θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε, ἐὰν ποιῆτε
 15 ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ
 δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιῇ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἶρηκα
 φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρησα
 16 ὑμῖν. οὐχ' ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς,
 καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ
 ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ
 17 ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε

- 18 ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶ-
 19 τον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ
 ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἔξε-
 λεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.
 20 μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν· οὐκ ἔστι δοῦλος
 μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώ-
 ξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον
 21 τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ
 ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ
 22 ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ
 πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ
 23 μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν
 24 αὐτοῖς ἢ οὐδείς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν
 25 δὲ καὶ ἐωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.
 ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν,
 26 ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ
 πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁ-
 παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ·
 27 καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

**ζ') Πρωτολέγει τί μέλλει νὰ συμβῆῖ
 εἰς τοὺς μαθητάς του**
 (ιστ' 1—33)

- Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. ἀποσυνα-
 γώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀπο-
 κτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ. καὶ ταῦτα
 3 ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ
 4 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε
 οὐτῶν ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἔξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον,
 5 ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με,
 6 καὶ οὐδείς ἔξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με ποῦ ὑπάγεις! ἀλλ' ὅτι ταῦτα
 7 λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. ἀλλ'
 ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν· συμφέρεи ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλ-
 θω. ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται
 πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς· καὶ
 8 ἔλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ
 9 δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως. περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ-
 10 πιστεύουσιν εἰς ἐμέ· περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πα-

τέρα μου υπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με· περὶ δὲ κρίσεως,
11 ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω
12 λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βιασάζειν ἄρτι. ὅταν δὲ ἔλθῃ
13 ἐκεῖνος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν
14 τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ
15 λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν· ἐκεῖνος ἐμὲ δοξά-
16 σαι ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. πάντα ὅσα
17 ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἔστι· διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λή-
18 ψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ
19 καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ υπάγω πρὸς τὸν
20 πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους·
21 τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ
22 πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, καὶ ὅτι ἐγὼ υπάγω πρὸς τὸν
23 πατέρα; ἔλεγον οὖν· τοῦτο τί ἔστιν ὃ λέγει τὸ μικρὸν; οὐκ
24 οἶδαμεν τί λαλεῖ. ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρω-
25 τῶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι
26 εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψε-
27 σθέ με; ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε
28 ὑμεῖς, ὃ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ'
29 ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη, λύπην
30 ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον,
31 οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη
32 ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν
33 ἔχετε· πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά,
34 καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ
35 τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν
36 ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει
37 ὑμῖν. ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰ-
38 τεῖτε καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἢ πεπληρωμένη. Ταῦτα
39 ἐν παροιμίαις κηλάηκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι
40 ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρησιαίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς
41 ἀναγγελῶ ὑμῖν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰ-
42 τήσεσθε· καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα
43 περὶ ὑμῶν· αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ
44 πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλ-
45 θον. ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον·
46 πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.
47 Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· ἴδε νῦν παρησιαίᾳ λαλεῖς,

- 30 καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις. νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα
καὶ οὐ χροεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἔρωτῷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν
31 ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐξῆλθες. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἄκρι πι-
32 στεύετε· ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορι-
σθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ
33 εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατήρ μετ' ἐμοῦ ἐστι. ταῦτα λελάληκα
ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε·
ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

5. Η ΑΡΧΙΕΡΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

(ε, 1—26)

- Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς
αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα·
δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε, καθὼς
2 ἔδωκας αὐτῷ ἔξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας
3 αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος
ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν
ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς,
4 τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω· καὶ νῦν δό-
5 ξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ
6 τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα
τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν
7 καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον τετηρήκασι. νῦν
ἐγνώκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστίν· ὅτι τὰ
8 ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον,
καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν
9 ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ
κόσμου ἔρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ
10 εἶσι, καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστι καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξα-
11 σμαι ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν
τῷ κόσμῳ εἰσὶ. καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρη-
12 σον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν
καθῶς ἡμεῖς. ὅτε ἡμῖν μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτή-
ρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξι
καὶ οὐδεις ἐξ αὐτῶν ἀτόλετο εἰ μὴ ὁ υἱός τῆς ἀπολείας,
13 ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα
λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρω-

14 μένην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ
κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς
15 ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτούς
ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτούς ἐκ τοῦ πονηροῦ.
16 ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ
17 εἰμὶ. ἀγιάσον αὐτούς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλή-
18 θειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὰρ ἀπέ-
19 στειλα αὐτούς εἰς τὸν κόσμον· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω
20 ἑμαυτόν, ἵνα καὶ οὗτοι ὧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ
τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ
21 τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, ἵνα πάντες ἐν ᾧσι, καθὼς σύ, πά-
τερ, ἐν ἐμοὶ καὶ γὰρ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ᾧσιν,
ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν,
22 ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν
23 ἔσμεν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσι τετελειωμένοι
εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας
24 καὶ ἠγάπησας αὐτούς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ, οὓς δέ-
δωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ κάκεινοι ᾧσι μετ' ἐμοῦ,
ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγά-
25 πησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κό-
σμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δὲ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι
26 σύ με ἀπέστειλας· καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ
γνώρισω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἦ, καὶ γὰρ
ἐν αὐτοῖς.

6. Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

(Ἰωαν. γ' 1—16)

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα
2 αὐτῷ, ἀρχὸν τῶν Ἰουδαίων. οὗτος ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτὸς
καὶ εἶπεν αὐτῷ· ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας δι-
δάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ οὐ
ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἢ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ
3 εἶπεν αὐτῷ· ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνω-
4 θεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. λέγει πρὸς
αὐτὸν ὁ Νικόδημος· πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέ-
ρων ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύ-
5 τερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς· ἀμὴν

ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι. μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν, ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος. ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ· πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ· σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὁ ἑώρακαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε; καὶ οὐδεὶς ἀνοβίβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβῆς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον. οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον.

7. Η ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΣ

(Ἰωάννου 8', 1—35. 39—42)

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι, ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης. — καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ— ἀφῆκε τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ ὥρα ἦν ὥσερ' ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσαι ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σὺ, Ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν

- 10 αἰτεῖς, οὐσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται
Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· εἰ
ἦδεις τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, καὶ τίς ἐστίν ὁ λέγων σοι, δός
11 μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.
λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὐτε ἀντιλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ
12 ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; μὴ σὺ μεῖζων
εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ
13 αὐτοῦ; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ
14 τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πίη ἐκ τοῦ ὕδα-
τος, οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ
15 τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος
16 ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτόν ἡ γυνή. Κύ-
17 ριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ ἔρχομαι
ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ὕλαγε φώνησον τὸν
18 ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν· οὐκ
19 ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα
20 οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι
21 σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύ-
22 ριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σὺ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει
23 τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις
24 ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς·
25 γύναι, πιστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει
26 τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ. ὑμεῖς
27 προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν·
28 ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ
29 νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ
30 πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους
31 ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς
32 προσκυνοῦντας αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυ-
33 νεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ὃ λεγό-
34 μενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.
35 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ
36 ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς
37 ἐλάλει· οὐδεὶς μὲν τοι εἶπε, τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;
38 Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὕδριαν ἡ γυνή καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν,
39 καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι

- 30 ὅσα ἐποίησα· μήτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός; ἐξῆλθον οὖν ἐκ
τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.
- 31 Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες·
32 ῥαββί, φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ βρωῶσιν ἔχω φαγεῖν,
33 ἦν ἡμεῖς οὐκ οἶδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους·
34 μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν, λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐμὸν
35 βρωμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ
τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον...
- 39 Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν
τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναϊκός, μαρτυρούσης
40 ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα· ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν
οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμει-
41 ναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν
42 λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι οὐδέτι διὰ τὴν σὴν
λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός.

ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

8 ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ

(Πράξεων β, 14 - 36)

- 14 Σταθεὶς δὲ Πέτρος οὖν τοῖς ἔνδεκα ἐπῆρε τὴν φωνὴν
αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς· ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κα-
τοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω
15 καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμ-
βάνετε, αὐτοὶ μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτῃ τῆς ἡμέρας·
16 ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ· καὶ
17 ἔσται ἐν ταῖς ἑσχαταῖς ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ
ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσου-
σιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι
ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνύπνια
18 ἐνυπνιασθήσονται· καὶ γε ἐπὶ τοῖς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς
δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύμα-
19 τός μου, καὶ προφητεύσουσι. καὶ δώσω τέρατα ἐν
τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἶμα καὶ πῦρ
20 καὶ ἀτμίδα καπνοῦ· ὁ ἥμιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ

ἡ σελήνη εἰς αἶμα πρὶν ἢ ἔλθειν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν
21 μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται πᾶς ὅς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ
22 ὄνομα Κυρίου σωθήσεται. Ἄνδρες Ἰσραηλίται, ἀκούσατε
τοὺς λόγους τούτους. Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ
τοῦ Θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ
σημείοις οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, κα-
23 θῶς καὶ αὐτοὶ οἴδατε, τοῦτον τῇ ὀρισμένῃ βουλῇ καὶ προ-
γνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες, διὰ χειρῶν ἀνόμων προ-
24 σπήξαντες ἀνείλετε· ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησε λύσας τὰς ὁδῖνας
τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν
25 ὑπ' αὐτοῦ. Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· «προσωρῶμην τὸν
Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἔστιν
26 ἵνα μὴ σαλευθῶ. διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου καὶ
ἠγαλλίασατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκη-
νώσει ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς
27 ἄδου οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ἐγνώ-
28 ρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ
29 τοῦ προσώπου σου». Ἄνδρες ἀδελφοί, ἔξῃν εἶπεν μετὰ παρ-
ρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυὶδ ὅτι καὶ ἐτε-
λεύτησε καὶ ἔταφη καὶ τὸ μνήμα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι
30 τῆς ἡμέρας ταύτης. προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι
ὄρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ
κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν Χριστὸν καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρό-
31 νου αὐτοῦ, προῖδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χρι-
στοῦ ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ οὐτοῦ εἰς ἄδου οὐδὲ ἡ σὰρξ
32 αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν. τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ Θεός,
33 οὗ πάντες ἡμεῖς ἔσμεν μάρτυρες, τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ Θεοῦ ὑψω-
θείς, τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λαβὼν παρὰ
τοῦ πατρὸς, ἔεχε τοῦτο, ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.
34 οὐ γὰρ Δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτός· «εἶπεν
ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ
35 τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου». ἀσφαλῶς οὖν
36 γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ Κύριον καὶ Χριστὸν
αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἑσταυ-
ρώσατε.

9. ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

(Πράξεων ιζ' 22-34)

22 Σταθεῖς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου ἔφη· «ἄν-
Κ. Καζαντζῆ. Περισοπαί Παλ. καὶ Καινῆς Διαθ. Δ' Γυμ. Ἐκδ. Πρώτη 6

- 23 δρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς
θεωρῶ. διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα
ὑμῶν εὖρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ
24 Θεῷ. ὃν οὖν ἀγνωσοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω
ὑμῖν. ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ,
οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς Κύριος ὑπάρχων οὐκ ἐν χειροποιή-
25 τοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύε-
ται προσδεόμενός τις, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν
26 κατὰ πάντα· ἐποίησέ τε ἕξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώ-
πων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὀρίσας προ-
27 στεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας
αὐτῶν, ζητεῖν τὸν Κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν
28 ὑπάρχοντα. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν,
ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι τοῦ γὰρ
29 καὶ γένος ἐσμέν. γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ
ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι
τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.
30 τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδῶν ὁ Θεὸς τανῦν
31 παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι
ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ ἔμμελει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δι-
32 καιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν ἀνα-
στήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν». ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν
33 τοῦτον. καὶ οὕτως ὁ Παῦλος ἐξηλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν. τινὲς
34 δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύ-
σιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Λάμαρις καὶ ἕτεροι
σὺν αὐτοῖς.

10. Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΦΕΡΕΝ ΕΙΣ ΗΜΑΣ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗΝ

(Ρωμ. ε, 1—11)

- 2 Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν
Θεὸν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν
προσαγωγὴν ἐσχίκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ἧ
ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,
3 οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες
ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκι-

4 μὴν, ἢ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἢ δὲ ἐλπὶς οὐ κατασχύνει, ὅτι ἡ
 5 ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύ-
 6 ματος Ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων
 7 ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις
 γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθάνεται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ
 8 τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ
 ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν
 9 Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. πολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιο-
 θέντες νῦν ἐν τῷ οἴματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ
 10 τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ
 τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες
 11 σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυ-
 χόμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

11. Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

(Α'. Κορ. α, 18—β, 5)

18 Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία
 ἐστὶ, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστὶ. γέγραπται
 19 γὰρ· ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν
 20 συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζη-
 τητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώραναν ὁ Θεὸς τὴν σο-
 21 φίαν τοῦ κόσμου τούτου; ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ
 οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ
 Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύον-
 22 τας. ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες
 23 σοφίαν ζητοῦσιν, ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἑσταυρωμέ-
 νον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς
 24 δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι, Χριστὸν Θεοῦ
 25 δύναμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώ-
 26 τερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρό-
 τερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν,
 ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνα-
 27 τοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο
 ὁ Θεὸς ἵνα τοὺς σοφοὺς κατασχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ
 28 κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς ἵνα κατασχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ
 ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεός,

- 29 καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταταραγῆσθαι, ὅπως μὴ
 30 κανχήσῃται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ
 δὲ ὑμεῖς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία
 ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις,
 31 ἵνα καθὼς γέγραπται, ὁ κανχόμενος ἐν Κυρίῳ κανχάσθω.
 Β' Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ'
 ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλον ὑμῖν τὸ μαρτύριον
 2 τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινά τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Ἰησοῦν
 3 Χριστὸν καὶ τοῦτον ἑσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ
 ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὁ
 4 λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης
 σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως,
 5 ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυ-
 νάμει Θεοῦ.

12. Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(Α' Κορ. ιγ, 1—13)

- Ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέ-
 λων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἤχων ἢ κύμβαλον
 2 ἀλαλάζον. καὶ ἐάν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια
 πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐάν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν,
 ὥστε ὄρη μεθιστάειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. καὶ
 3 ἐάν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐάν παραδῶ τὸ
 σῶμά μου ἵνα καθήσομαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφε-
 4 λοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ
 5 ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχη-
 6 μονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἐαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τὸ
 7 κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ·
 πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπόμει-
 8 νει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταρ-
 9 γηθῆσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταρ-
 10 γηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προ-
 11 φητεῖόμεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους κα-
 12 ταργηθήσεται. ὅτε ἦμεν νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν. ὡς
 νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμεθα· ὅτε δὲ γέγονα
 ἀνὴρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι'
 ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον·
 ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ

13 ἐπεγνώσθη. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

13. Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

(Α' Ἰω. 8, 7-21)

7 Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ
ἐστὶ, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώ-
8 σκει τὸν Θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ
9 Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ
ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ
10 Θεὸς εἰς τὸν κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐστὶν
ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι
αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν
περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγά-
11 πησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.
12 Θεὸς οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ
Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν
13 ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς
ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. Καὶ
14 ἡμεῖς θεοθέαμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέστειλε
15 τὸν υἱὸν σωτήρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς
ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν
16 τῷ Θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγά-
πην ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ
17 μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ.
18 Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν
ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι,
19 καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ
ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ
20 φόβος κόλασιν ἔχει, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ
ἀγάπῃ. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπη-
21 σεν ἡμᾶς. ἐὰν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελ-
φὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν
ἀδελφὸν ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται
ἀγαπᾶν· καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ
ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

14. ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

(Ἐφεσίουσ στ' 1—9)

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο
2 γάρ ἐστι δίκαιον. «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα», ἧς
3 ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, «ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔση
μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς». καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ
4 τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ
5 Κυρίου. Οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ
φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀτίλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ
6 Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἄνθρωπῶρεςκοι, ἀλλ'
ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ
7 ψυχῆς, μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἄν-
8 θρώποις, εἰδότες ὅτι ὁ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν,
τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ Κυρίου, εἴτε δοῦλος· εἴτε ἐλεύθε-
9 ρος. Καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες
τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν·
ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ

15. ΠΕΡΙ ΓΑΛΩΣΣΗΣ

(Ἰακώβου γ', 1—12)

Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου εἰδότες ὅτι
2 μείζον κρίμα ληψόμεθα· πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ-
τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἄνθρωπος, δυνατὸς χαλινα-
3 γωγῆσαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. Ἴδε τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς
εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτούς ἡμῖν,
4 καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν. ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα, τη-
λικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετά-
5 γεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνον-
τος βούληται. οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ καὶ με-
6 γαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἠλίκην ὕλην ἀνάπτει! καὶ ἡ
γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας. οὕτως ἡ γλῶσσα
καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ
σῶμα καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλο-
7 γιζομένη ὑπὸ τῆς γενένης. πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ
πετεινῶν ἐρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται
8 τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται

ἀνθρώπων δαμάσαι· ἀκατάσχετον κακόν, μεστή τοῦ θανα-
 9 τηφόρου. ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν
 αὐτῇ κατορώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ
 10 γεγονότας· ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κα-
 11 τάρα. οὐ χροή, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι. μήτι ἢ
 12 πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀλῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; μὴ
 δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα;
 οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἄλυκόν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

16. Η ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

1 Παῦλος, δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός,
 2 Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν καὶ Ἀλφία τῇ
 ἀγαπητῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν καὶ τῇ κατ'
 3 οἶκον σου ἐκκλησίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πα-
 4 τρός ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ
 μου πάντοτε μνηΐαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου,
 5 ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίσιν ἣν ἔχεις πρὸς τὸν
 6 Κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινω-
 νία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς
 7 ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. χάριν γὰρ
 8 ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ
 σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπναιται διὰ σοῦ, ἀδελφέ. Διό,
 9 πολλὴν ἐν Χριστῷ παρηγοίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνή-
 10 κον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ· τοιοῦτος ὢν, ὡς
 11 Παῦλος πρεσβύτερος, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἑμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς
 12 δεσμοῖς μου, Ὁνήσιμον, τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ
 σοὶ καὶ ἐμοὶ εὐχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ'
 13 ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ· ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς
 14 ἑμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῆ μοι ἐν τοῖς δε-
 15 σμοῖς τοῦ εὐαγγελίου· χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν
 14 ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου
 ἦ, ἀλλὰ κατὰ ἐκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς
 15 ὦραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ'
 16 ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ
 17 μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ· εἰ σὺν με ἔχεις κοι-
 νωνόν, προσλαβοῦ αὐτόν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε ἢ ὀφεί-

18 λει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει· ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ.
19 ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσ-
20 σφείλεις. ναί, ἀδελφέ, ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν Κυρίῳ.

21 Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑλὲρ
22 ὁ λέγω ποιήσεις. ἀμα δὲ καὶ ἐτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

23 Ἀσπάζεται σε Ἐπαφροῶς ὁ συναιχιμάλωτός μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ σύνεργοί μου.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀμήν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

§ Η. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὄρθου ὁμιλία.

Ὁ λῶδς παρηκολούθει τὸν Σωτῆρα περιοδεύοντα εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ταύτην τὴν εὐκαιρίαν ἐπωφελεῖται ὁ Σωτῆρ, (ἀναβάς εἰς τι πλησίον ὄρος, τὸ γνωστὸν ὡς Ὁρος τῶν Μακαρισμῶν) διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς μαθητάς, ἤτοι τοὺς προσελθόντας νὰ ἀκροασθῶσι τῆς ὁμιλίας.

α') *Μακάριοι* = εὐτυχεῖς. *Πτωχοὶ τῷ πνεύματι* = οἱ ἔχοντες τὴν συναίσθησιν τῆς πνευματικῆς τῶν πτωχείας, οἱ ταπεινοί. *Βασιλεία τῶν οὐρανῶν* = ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ. *Οἱ πενθοῦντες*, διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν καὶ μετανοοῦντες. *Παρακληθήσονται* = θὰ παρηγορηθῶσι διὰ τῆς συγγνώμης, ἣς θέλουσι τύχει. *Οἱ πραεῖς* = οἱ ἄνθρωποι τῆς ὑπομονῆς καὶ ἐγκαρτερήσεως. *Τὴν γῆν* = τὴν μέλλουσαν ἐν τῇ μακαριότητι τοῦ Θεοῦ. *Πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην* (μεταφορικῶς) = οἱ ἔχοντες σφοδρὰν ἐπιθυμίαν καὶ πόθον διακαῆ πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου. *Χοριασθήσονται*, θὰ ἰκανοποιηθῶσιν ἐν τῇ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἔνθα ἐπικρατεῖ ἀπόλυτος δικαιοσύνη. *Θεὸν ὄψονται* = θὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸν Θεόν. *Εἰρηνοποιοὶ* = συμβιβαστικοί. *Ὁνειδίξω* = ἵβριζω.

β') *Ἄλας τῆς γῆς*. Τὸ ἄλας ἐπενεργεῖ κατὰ τῆς σήψεως τῶν φαγητῶν καὶ καθιστᾷ αὐτὰ εὐγευστα. *Ἐὰν τὸ ἄλας μωρανθῇ* = ἐὰν ἀπολέσῃ τὰς ιδιότητάς του ταύτας. *Ἐν τίνι ἀλισθήσεται;* διὰ τίνοσ μέσου θὰ ἐπανακτῆσῃ ταύτας; *Εἰς οὐδὲν ἰσχύει* = εἶναι τελείως ἄχρηστον. *Τὸ φῶς τοῦ κόσμου*, τὸ πνευματικόν. *Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι*. Οὕτω καὶ ἡ θέσις τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου εἶναι ὑψηλὴ καὶ περίβλεπτος. *Μόδιος* = μέτρον σιτηρῶν. *Λυχνία* = Λυχνοστάτης.

γ') *πληρῶσαι* = συμπληρῶσαι. *Ἀμήν*, λέξις ἑβρ., δηλοῦσα

ἐν ἀρχῇ τῆς προτάσεως τὸ βεβαίως. *οὐρανὸς καὶ γῆ*, ἑβραϊσμός = ὁ κόσμος. *ιώτα* τὸ ἐλάχιστον γράμμα. *Κεφαλαία* = ἐλάχιστον σημεῖον.

δ') *Τοῖς ἀρχαίοις* = ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς συγχρόνους του Ἰουδαίους. *Οὐ φονεύσεις* ἢ ὅτι ἐντολή. *Τῇ κρίσει* = τῷ δικαστηρίῳ *Εὐκῆ* = ἄνευ λόγου. *Ρακά*, λέξις ἀραμαϊκῆ = κενὴ κεφαλή, ἀνόητος. *Συνέδριον*. Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱερουσολύμοις, ἐξ 71 μελῶν ἀποτελούμενον, εἰς ὃ ἐλάμβανον μέρος οἱ Ἄρχιερεῖς καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. *Γέεννα*, λέξις ἀραμαϊκῆ = κόλασις. Προήλθε δὲ ἡ ὀνομασία ἕκ τινος κοιλάδος πλησίον τῆς Ἱερουσαλὴμ εὐρισκομένης, ἐνθα ἐροῦντο ἀκαθαρσία καὶ ἐκαίοντο τὰ πτώματα κακούργων.

ε') *Θυσιαστήριον*. Οἱ Ἰουδαῖοι προσέφερον τὰς θυσίας των εἰς τὸν ναὸν τῶν Ἱερουσολύμων, ὅπου ὑπῆρχε θυσιαστήριον. *Ἰσθι εὐνοῶν* = νὰ εἶσαι εὐνοϊκῶς διακείμενος. *ἕως ὅτου εἶ...* = ἐφ' ὅσον ἀκόμη εὐρίσκεισαι καθ' ὁδὸν πρὸς τὸν κριτὴν. *Κοδράντης* = διλεπτον (Ρωμοῦκὸν νόμισμα).

στ') *οὐκ ἐπιπορήσεις* = μὴ παραβῆς τοὺς ὅρκους σου. *ἀποδώσεις δὲ* = ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσῃς. *Μὴ ὀμόσαι ὄλωσ* (ὄμνυμι = ὀρκίζομαι) = ἐγὼ λέγω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζεσθε. *Πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως*, ἦτοι τοῦ Θεοῦ, διότι ἐκεῖ εὐρίσκετο ὁ Ναός.

ΣΗΜ. = Ὁ Χριστός, προσβάλλων τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν Ἰουδαίων, ὀρκιζομένων διὰ τὰ ἐλάχιστα, δὲν ἀπαγορεύει ἀπολύτως καὶ τοὺς ὄλωσ σοβαρῶς λαμβανομένους ὅρκους. (Ματθ. 26, 63—64, ἴδε καὶ πρὸς Ἑβρ. 6—16).

ζ') *Πληστον* = ὀμόφυλος κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἔννοιαν. *καλῶς ποιεῖτε* = εὐεργετεῖτε. *ἐπηρεάξω* = φέρομαι ὑβριστικῶς πρὸς τινα, προξενῶ λύπην. *δι.. ἀνατέλλει* = διότι ὁ οὐράνιος Πατήρ ἐπιτρέπει νὰ ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος. *Τελῶναι* = ἁμαρτωλοί. Οἱ τελῶναι, εἰσπράτοντες τοὺς φόρους διὰ τὴν Ρωμοῦκὴν ἀρχὴν ἐπέβησαν κατὰ πάντα τρόπον τὸν λαόν, διὰ τοῦτο κατέστησαν λίαν μισητοί. *ἀσπάζομαι* = χαιρετῶ.

η') *Πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς* = διὰ νὰ γίνῃ (ἢ ἐλεημοσύνη) θεατὴ ὑπ' αὐτῶν (αὐτοῖς). *Εἰ ἐ μήγε* (συμπλήρωσον) *τοῦτο μὴ ποιεῖν προσέχετε* = ἐὰν δὲ δὲν προσέχετε ὥστε νὰ μὴ πράττετε τοῦτο ἐπομένως: ἐὰν κάμνετε τὸ καλὸν πρὸς ἐπίδειξιν *Μὴ σαλπίζης* = μὴ διακηρύξῃς. *Συναγωγὴ* = προσευκλήριος οἶκος. *θύμη* = στενὴ ὁδὸς (στενωπός). *ἀπέχουσι...* = ἔχουσι λάβει ἐξ ὀλοκλή-

ρου τὸν μισθόν, ἤτοι τὸν ἔταινον τῶν ἀνθρώπων. ἀποδώσει ἐν τῷ φανερωῷ. Τοῦτο θὰ πράξῃ δημοσίᾳ ὅταν ἔλθῃ εἰς κρίσιν.

θ') φιλοῦσι = ἀρέσκονται νὰ... Ταμείον = δωμάτιον. βατολογεῖν = φλυαρεῖν, ἀδολεσχεῖν. Ἡ λέξις γίνεται ἐκ τοῦ (βάτ) τῶν τραυλιζόντων. ἀγιασθήτω = ἄς δοξασθῇ τὸ ὄνομά Σου ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων (ἴδε Ματθ. 5, 16). Τὸν ἄρτιον τὸν ἐπιούσιον = τὰ πρὸς διατροφήν καὶ συντήρησιν τῆς ζωῆς ἡμῶν χρεϊώδη. ἐπιούσιος = ὁ ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἢ διὰ τὴν οὐσίαν (ζωὴν) ἡμῶν χρήσιμος. καὶ ἄφες (ἀφήμι) = συγχώρησον. ὀφειλήματα = τὰ πταίσματα. Μὴ εἰσενέγκῃς (εἰσήνεγκον) = μὴ φέρῃς ἡμᾶς εἰς δοκιμασίαν. ρῦσαι (ῥύομαι) = σῶσον. "Οὐ = διότι.

ι') ἀφανίζουσι = ἀλλοιώνουσι τὰ πρόσωπα, μεταβάλλουσι τὴν ἔκφρασιν, ὑποκρίνονται τὸν σκυθρωπὸν. "Αλειψαι .. = ἔσο φαιδρὸς ὡς πάντοτε.

ια') Σῆς (-σητός) = ὁ σκόρος ὁ κατατρώγων τὰ ἐνδύματα. βρωῶσις = σήψις καὶ φθορά. διορύσσω = διατρύπῳ. ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς = ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι διὰ τὸ σῶμα ὡς λύχνος, διότι διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπικοινωνοῦμεν πρὸς τὸν ἔξω κόσμον. ἀπλοῦς = ἄκακος, ὑγιής. πονηρὸς = ἀσθενής. τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ = ὁ νοῦς, ὁ ἐσωτερικὸς ὀφθαλμὸς. σκότος ἐστὶ = εἶναι σκότος (ἁμαρτία, κακία). ἀνδέξεται = (ἀντέχομαι) = θὰ προσκοληθῇ. Μαμωνᾶς, (Ἄραμ.) = πλοῦτος. Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ = διὰ τὴν ζωὴν. ἡλικία = ἀνάστημα. καταμάθετε = κατανοήσατε. οὐ νῆθει = δὲν ὑφαίνει. Σολομών, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων περὶ τὸ 1000 π. Χ. Τὰ ἔθνη = οἱ ἔθνη, οἱ μὴ ἔχοντες γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Μὴ μεριμνήσετε διὰ τὴν αὔριον = μὴ ἐπεκτείνετε τὴν μέριμναν ὑμῶν μέχρι τῆς αὔριον. Μὴ μεριμνᾶτε εἰμὴ μόνον διὰ τὰς ἀπαραιτήτους ἐνεστῶσας ἀνάγκας τοῦ σώματος. κακία (ἐνταῦθα) = ταραχώρια.

ιβ') Κρίνειν = κατακρίνειν. κριθῆτε, ἐνν. ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. κριμα = κατάκριμα. Ἐνταῦθα συνιστᾶται ἡ ἐπιείκεια πρὸς τὸν πλησίον. κάρφος = λεπτὸν ἄχυρον, μεταφορικῶς τὸ μικρὸν ἀφάλμα. δοκὸς = μέγα ξύλον, ἀντίθεσις πρὸς τὸ κάρφος καὶ μεταφορικῶς σημαίνει τὸ μέγα σφάλμα. Μὴ δότε τὸ ἄγιον (κατωτ. τοῖς μαργαρίτας = τὴν διδασκαλίαν), τοῖς κυσί, διὰ τῶν κυνῶν καὶ χοίρων ἐννοεῖ τοὺς μὴ ἐπιδεκτικούς, καὶ ἀσεβεῖς. ῥήξωσι (ῥήγνυμι) = θὰ σχίσωσι, κακοποιήσωσι. αἰτεῖτε (παρὰ τοῦ Θεοῦ). Ἡ αἴτησις ἡμῶν πρέλει νὰ ἐξακολουθῇ, μετ' ἐπιμονῆς ἐπανα-

λαμβανομένη (διό: *ζητεῖτε*) καὶ ἀναπτυσσομένη εἰς μέγιστον ζῆλον καὶ διάρκειαν ἀκούραστον (*κρούετε*). Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ κλιμακωτὸν σχῆμα. Ὁν ἐὰν αἰτήσῃ κ.τ.λ. ὀμαλώτερον: ὅς, ἐὰν αὐτὸν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ἄριστον, ἐπιδώσει αὐτῷ λίθον; (τὸ αἰτεῖν μὲ διπλῆν αἰτίαν.). *δόμα* = τὸ διδόμενον, τὸ δῶρον. *πάντα οὖν*, διὰ τοῦ *οὖν* (=λοιπόν), ἔχομεν τὸ γενικὸν ἐξαγόμενον καὶ συμπέρασμα τῶν λεχθέντων μέχρι τοῦδε, περὶ τῶν καθηκόντων ἡμῶν πρὸς τὸν πλησίον. *Οὗτος... ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται* = οὗτος (ὁ κανὼν τηρούμενος) σημαίνει τὴν τήρησιν τοῦ νόμου (τοῦ Θεοῦ) καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν προφητῶν.

ιγ') *Καρπῶν* = τῶν ἔργων. *Μήτι συλλέγουσι...* ὑποκμ. εἶναι οἱ ἄνθρωποι (γενικῶς). Εἰς τὴν ἐρωτησιν ταύτην διδεται μία ἀπάντησις: ὄχι, δὲν συλλέγουσι ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν κ.τ.λ. Ἡ ἐνοια εἶναι: ἔξ ἀκανθῶν ἀκανθαὶ καὶ ἐκ σταφυλῶν σταφυλαί. Ἐπομένως ἐκ πονηρῶν ἀνθρώπων πηγάζουσι πονηρὰ ἔργα κ.τ.π. *τριβόλος* = εἶδος ἀκάνθης. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ὁ Θεὸς θὰ κρίνῃ τὸν κόσμον. *Δυνάμεις* = θαύματα.

ιδ') *Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους.. ὁμοιώσω.* Πᾶς ἀντὶ πάντα. Ἐνταῦθα Σωτὴρ διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν σωτηρίαν του. (Τὴν οἰκίαν του), ἐπὶ τοῦ βράχου (*πέτρα*) τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς πίστεως καὶ τῶν ἔργων, (*ἀκούει* καὶ *ποιεῖ*) διὰ νὰ δύναται νὰ ἀνθέξῃ εἰς ὅλας τὰς δυσχερείας καὶ θλίψεις τῆς ζωῆς, καὶ ὄχι ἐπὶ τῆς ἄμμου, τῆς νεκρᾶς πίστεως, τῆς στερουμένης τῶν ἀγαθῶν ἔργων. *Καὶ ἐγένετο ὅτε* (ἐβραϊσμός) = καὶ ὅτε, *ἔξουσίαν ἔχων*. Ὁ Ἰησοῦς ὠμίλησεν ὡς ἔχων ἔξουσίαν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὡς νομοθέτης, διὰ τοῦτο ἠδύνατο διὰ τοῦ «ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν» (Ματθ ε', 22 κ.τ.λ.), νὰ συμπληρώσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς Π. Δ.

§ 2. Ματθ. ι, 15—42.

Ὁ Ἰησοῦς εὐρισκόμενος ἐν Γαλιλαίᾳ εἶχεν ἀποστελεῖν τοὺς 12 ἀποστόλους εἰς μίαν ἀποστολικὴν περιοδείαν, δώσας εἰς αὐτοὺς διαφόρους συμβουλίας. 6. *δδὸν ἐθνῶν* = πρὸς τοὺς ἐθνικούς. 7. *Ἥγγικεν ἡ βασιλεία*, διότι ὁ Σωτὴρ, ὁ βασιλεὺς, ἐπρόκειτο νὰ ἐπισκεφθῇ ἐπίσης αὐτούς. 9. *Μὴ κινήσεσθε...* Συμβουλεύει νὰ μὴ ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν χρήματα οὔτε *πήραν* = ὀδοιπορικὸν σάκκον μὲ τροφάς. 15. *ἀνεκτότερον* = ἐλαφρότερον. 18. *εἰς μαργύ-*

ριον = εἰς μαρτυρίαν ὅτι ἤκουσαν τὸ Ἀποστολικὸν κήρυγμα καὶ ἐπομένως διὰ νὰ μὴ δικαιολογῶνται ὅτι δὲν ἤκουσαν τοῦτο. 23. *οὐ μὴ τελέσητε*. Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ διέλθετε πάσας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (= ὁ Σωτὴρ) θὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτούς 25. *Βεελζεβούλ* = ἄρχων τῶν δαιμονίων. Ἐκ τοῦ Βάαλ (Κύριος) καὶ Ζεβούλ = τῆς κατοικίας Ὀνομα φοινικικῆς θεότητος, ἀντιστοιχοῦσης πρὸς τὸν Κρόνον, μισητὴ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. Τὸ ὄνομα τοῦτο μετεχειρίζοντο οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἐκφορᾶσιν τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων, ἀφοῦ ἄλλως *τε κατ' αὐτούς οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνῶν* ἦσαν δαιμόνια. 26. *οὐδὲν γὰρ ἐστί* = τὸ εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον νῦν εἶναι κρυπτόν, θὰ φανερωθῆ καὶ τότε θὰ ἀποκαλυφθῶσι ψευδεῖς αἱ κατ' αὐτοῦ διβολαί. 27. *ἐν τῇ σκοιᾷ* = ἰδιαιτέρως. *ἐν τῷ φωτὶ* = δημοσίᾳ. *εἰς τὸ σῶς* = εἰς σᾶς μόνον. *ἐπὶ τῶν δωματίων* = οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰς αὐτούς ἐμπιστευθέντα νὰ κηρύξουν μὲ ἰσχυρὰ φωνὴν ἐπὶ τῶν δωματίων ὁπόθεν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶσι ὑπὸ πάντων. Ἡ ἔννοια: Τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τοὺς μαθητάς ἀνακοινωθέντα εἶναι προωρισμένα διὰ πάντα ἄνθρωπον. 29. *ἀσσάριον*, νόμισμα γαλκοῦν Ῥωμαϊκὸν = 8—10 λεπτά. 32. *ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου*, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως. 34. Τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης τοῦ Χριστοῦ θὰ εἶναι καὶ *μάχαιρα*, διότι ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖᾳ αἱ μὴ πιστεύσαντες θὰ καταδιώξωσι τοὺς πιστεύσαντας. 37. *λαμβάνει τὸν σταυρὸν*. Τότε οἱ καταδικαζόμενοι εἰς τὸν σταυρικὸν θάνατον, ἦσαν ὑποχρεωμένοι οἱ ἴδιοι νὰ φέρωσιν τὸν σταυρὸν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. *ψυχὴν* = ζωὴν.

§ 3. Ματθ. κγ'. 1—39.

Διαίρεσις: α') γενικὸς ἔλεγχος στίχ. 2—7. β') ἀποτροπὴ ἀπὸ τοῦ φαρισαϊκοῦ φρονήματος στίχ. 8—12. γ') ἰδιδικὸς ἔλεγχος. Τὰ *οὐαὶ* (13—32). δ') Ἡ τιμωρία στίχ. 33—36.

α') *Μωσέως καθέδρας* = Οἱ Φαρισαῖοι εἶναι διάδοχοι τοῦ Μ. γάρ, ἐπεξηγητικὸς = δηλαδὴ ἢ μεταβ. = δέ. *φυλακίηρια*, τιμαχίδια (διφθερῶν) περιέχοντα ὀητὰ τοῦ Νόμου, ἅτινα περιέδενον αἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὴν προσευχὴν των περὶ τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἀριστερὸν βροχίονα, διὰ νὰ συμβολίσωσιν ὅτι ἔχουν τὸν νόμον εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. *κράσπεδα*, εἶναι οἱ χροσσοί, τοῦς

ὁποίους ἔφερον ἐπὶ τῶν τεσσάρων ἄκρων τῶν ἱματίων κατ' ἐντολήν τοῦ Θεοῦ (Ἄριθμ. 15, 38, 39) διὰ νὰ ἐνθυμῶνται τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν, καὶ πληρῶσι ταύτας. Ἐφερον λοιπὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἐπεδείκνυον σύμβολα καὶ τύπους μεγάλης εὐσεβείας, δὲν ἐτήρουν ὁμῶς τὰς ἐκ τούτων προερχομένας ὑποχρεώσεις. **πρωτοκλισία** = ἡ πρώτη καθέδρα. **ἄσπασμους** = χαιρετισμούς. **Ραββὶ** = διδάσκαλος.

β') Καθηγητής = ὁδηγός. Ἀπολύτως διδάσκαλος, πατὴρ καὶ καθηγητής εἶναι εἰς ἕνας, ὁ Θεός.

γ') Οὐαὶ = ἄλοιομονον. **κλείετε** = ἐμποδίζετε τοὺς ἀθρώπους νὰ εἰσέλθουν. **Υἱὸς γεέννης** = μέτοχος τῆς κολάσεως. **ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ** = εἰς τὰ χρυσᾶ σκεύη καὶ κοσμήματα τοῦ ναοῦ. **δφείλει** = νὰ φυλάττῃ τὸν ὄρκον. **ἀποδεκατοῦτε** = δίδετε τὸ δέκατον μέρος. **διυλίζοντες...** Οἱ Φαρισαῖοι διυλίζον τὸν οἶνον διὰ νὰ καθαρῶσι τυχὸν πεσόντα εἰς αὐτὸν κώνωπα κτλ., ἅτινα ἔθερωρῶντο ἀκάθαρτα καὶ μιαινόντα τὸν πίνοντα ταῦτα. Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι ἀπέφευγον μικρὰ ἁμαρτήματα, ἐνῶ διέπραττον μεγάλα (τὴν κάμηλον καταπίνοντες) **παροψίς** = πινάκιον. **πληρῶσατε τὸ μέτρον**. Οὗτοι ἐπλήρωσαν τὸ μέτρον τῶν πατέρων τῶν διὰ τοῦ φόνου τοῦ Ἰησοῦ.

δ') προφητίας καὶ σοφοῦς κ.τ.λ., ἔννοεῖ τοὺς Ἀποστόλους καὶ λοιποὺς κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου. **Ζαχαρίας**, εἷς ἐκ τῶν 12 μικρῶν λεγομένων προφητῶν. **θυσιαστήριον**, τοῦτο εὗρισκετο πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ναοῦ. **ἤξει πάντα ταῦτα**, ἔννοεῖ τὴν τιμωρίαν διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Τίτου τὸ 70 μ. Χ. **ὁ οἶκος ἔρημος**, τῆς θείας βηθείας διὰ τοῦτο ὑπέστησαν τὴν καταστροφὴν ἐπὶ Τίτου.

§ 4. — Ἰωάννου εἴ'. 31 — κεφ. εἴ'.

Μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὴν τελευταίαν τοῦ ὁμιλίαν πρὸς τοὺς μαθητὰς του.

α') **Νῦν ἐδοξάσθη** = τώρα (μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ προδότη) θὰ δοξασθῶ διὰ τοῦ θανάτου μου. Ἐνταῦθα ὁ ἄορ. λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ μέλλοντος. **Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου** = ὁ Σωτὴρ. **δι' ἐαυτοῦ** = ὁ Θεὸς θὰ μὲ δοξάσῃ διὰ τῆς δυνάμεως. **μικρὸν** = δι' ὀλίγον καιρὸν. **Ζητήσετέ με...** = Σεῖς θὰ μὲ ζητήσετε ἀλλὰ καθὼς εἶπον εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι ὅπου ἐγὼ ὑπάγω (εἰς τὸν

Οὐρανὸν) σεῖς δὲν δύνασθε νὰ ἔλθετε, τὰ αὐτὰ λέγω καὶ εἰς ὑμᾶς, διότι πρέπει ἀκόμη νὰ μένετε ἐπὶ τῆς γῆς.

β') *μὴ ταρασσέσθω.*, διότι ἠκούσατε ὅτι θὰ σᾶς ἐγκαταλείψω. *μοναί* = κατοικίαι, χῶρος διὰ πολλοὺς. *εἰδεμή...* = ἔαν δὲν ὑπῆρχον πολλαὶ μοναί, θὰ ἔλεγον τοῦτο εἰς σᾶς. *εἰ ἐγνώκειτέ με* = ἔαν εἴχετε γνωρίσει ἔμὲ κἀὼς, θὰ εἴχεν γνωρίσει καὶ τὸν Πατέρα μου. *εωράκατε...*, ἀπὸ τῶρα, ἴφοῦ σᾶς ὥρισα πῶς ἔρχεται τις πρὸς τὸν Πατέρα, ἔχρει γνωρίσει αὐτὸν καὶ ἔχετε ἰδεῖ αὐτὸν (ἐν ἐμοί). *δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα.* Ὁ Φίλιππος νομίζει ὅτι δύναται τις νὰ ἴδῃ τὸν Θεὸν διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν. *μείξονα* = περισσότερα, διότι οἱ Ἀπόστολοι μένοντες ἐν τῇ ζωῇ πολλὰ ἔτι θὰ εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ κατορθώσωσι θαυμαστά πράγμα. *ἐρωτήσω* = παρακαλέσω. *ὕμεις δὲ θεωρεῖτε με* = θὰ μὲ ἴδητε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. *ὅτι ἐγὼ ζῶ* = διότι θὰ ἀναστῶ. *Ἰούδα*, = ὁ υἱὸς Ἰακώβου, ὁ ἐπικληθεὶς Θεοδδᾶτος. *Τί γέγονεν ὅτι* = τί συνέβη ὥστε, διατί. *ἔάν τις ἀγαπᾷ με.*, ὁ Σωτὴρ ἀποκλείει τὸν κόσμον διότι ὁ κόσμος δὲν ἀγαπᾷ αὐτόν. Θὰ ἐμφανισθῇ λοιπὸν εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. *ὁ ἀρχὼν τοῦ κόσμου* = ὁ διαβόλος (ὁ εἰσελθὼν εἰς τὸν προδότην). *Καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδὲν* = ὁ διάβ. δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπ' ἐμοῦ, ἔαν θὰ ἀποθάνω, τοῦτο θὰ προέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθέρως θελήσεώς μου. *ἐγείρεσθε, ἀγωμεν ἐνταῦθα.* Καὶ οὕτως ἐξέρχονται μετὰ τοῦ Σωτῆρος ἐκ τῆς οἰκίας μεταβαίνοντες εἰς Γεσθημανή, εἰς τὸν κήπον πλησίον τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν. Καθ' ὁδὸν ὅμως ὁ Σωτὴρ συνεχίζει τὴν ὁμιλίαν του

γ') *καὶ συνάγουσιν αὐτὰ* = τὰ κλήματα οἱ ἄγγελοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. *εἰς τὸ πῦρ* (τῆς κολάσεως). *ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη* = διὰ τούτου θὰ δοξασθῇ. *ταῦτα λελάληκα*, τὰ ἀνωτέρω ἐν στίχ. 1—10. *οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους*, ὡς ἀνωτέρω κεφ. κγ', 13, ὅπου ὠνόμασεν ἑαυτὸν τὸν Κύριον αὐτῶν. *ἔθνηκα* = ὥρισα. *τοῦ λόγου, οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν*, ἰδὲ ἱγ'. 6. *ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν*, ἰδὲ Ψαλμ. λδ' 19. ξη'. 5. ρη' 161. *δωρεὰν* = ἄνευ λόγου.

δ') *ἀποσυνάγωγος* = ὁ ἀποκλεισθεὶς ἀπὸ τῆς Ἰουδ. Συναγωγῆς. *ἴνα... δόξη λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ* = θὰ νομίζη ὅστις θὰ φονεύσῃ ὑμᾶς, ὅτι προσφέρει θυσίαν εἰς τὸν Θεόν. *περὶ δικαιοσύνης.* Τὸ ἅγιον πνεῦμα θὰ ἐλέγξῃ τοὺς ἀπίστους καὶ διὰ τὴν *δικαιοσύνην* τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο δίκαιος (καὶ ὄχι ἁμαρτωλός). Τούτου δὲ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι ὁ Σωτὴρ πορεύε-

ται πρὸς τὸν πατέρα. *εις χαρὰν γενήσεται*, διὰ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. *Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ*, ὅταν θὰ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. *ἐν παροιμίαις* = ἀλληγορικῶς. *ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω* κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Σωτὴρ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος περὶ τοῦ Πατρὸς του. Τότε ὅλα τὰ μυστήρια θὰ γίνουν εἰς αὐτοὺς καταληπτά.

§ 5. — Ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχή. — κεφ. ιζ'.

1. *Δόξασόν σου τὸν Υἱόν*, διὰ τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως καὶ τῆς ἐκδεξιῶν σου καθέδρας. 2. *πάσης σαρκὸς* = παντὸς ἀνθρώπου. 6. *οὓς δέδωκάς μοι* = τοὺς μαθητάς. 12. *ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας* (ἔβραϊσμός) = ὁ μέτοχος τῆς ἀπωλείας, ὁ Ἰούδας. *ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ* = οὕτω δὲ ἐπληρώθῃ ἡ Γραφὴ (Ψαλμὸς μ'. 10). 17. *ἀγίασον αὐτοὺς* = εἰς τὴν ἀλήθειάν σου, εἰς τὸ εὐαγγέλιόν σου. 19. *ἀγιάζω ἑμαυτὸν* = καθιερώνω ἑμαυτὸν εἰς θάνατον, θυσιάζομαι. 26. *καὶ γνωρίσω*, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

§ 6. Νικόδημος.

2. *νυκτός*: ἴσως ἔνεκα φόβου. *οἶδαμεν* = γνωρίζομεν, ἐγὼ τε καὶ οἱ ἄλλοι.

3. *ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν...*, ἡ ἔννοια: ὁμολογεῖς ὅτι εἶμαι ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποσταλεῖς διδάσκαλος; Ἐν τούτοις δὲν εἶναι δυνατόν τις (γενικῶς) νὰ γνωρίσῃ (καὶ εἰσέλθῃ εἰς) τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ γνωρίσῃ ἐπακριβῶς ἐμέ (τὴν προσωπικὴν ἀποκάλυψιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ), ἐὰν δὲν ἀναγεννηθῇ.

4. *Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν;* Ὁ Νικόδημος ἐφαρμόζει τὴν γενικῶς διατυπωθεῖσαν θέσιν τοῦ Κυρίου (διὰ τοῦ: *τις*) εἰς ἑαυτόν. Ἐν τούτοις δὲν ἔννοεῖ τὸ *ἄνωθεν*.

5. *Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος.* Ὁ Ἰησοῦς δίδει τὴν ἐρμηνείαν τῆς γεννήσεως ἄνωθεν· αὕτη εἶναι ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος. Καὶ τὸ μὲν ὕδωρ σημαίνει τὸ βάπτισμα, τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας (Γίτου 3, 5, 6, Πέτρου 3, 21 κ λ.π.), τὸ δὲ Πνεῦμα εἶναι ἡ μετὰ τοῦ βαπτίσματος συνδεδεμένη δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (Πράξ. 2, 28). 5. *τὸ γεγενημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστι.* Διὰ τῆς *σαρκὸς* ἔννοεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς φυσικῆς γεννήσεως ἐν τῇ ὀλότητι αὐτοῦ, ὡς Πνεῦμα, ψυχὴ

καὶ σῶμα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κυριαρχίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, ἐπομένως *σάρξ*—ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν τῇ καταστάσει τῆς ἁμαρτίας.

8. *Τὸ Πνεῦμα, ὅπου θέλει πνεῖ* κ.τ.λ. Ἐπειδὴ ὁ Νικόδημος ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει, ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς εἰκόνας τοῦ ἀνέμου ἐξημενεύει τὴν ἀναγέννησιν. Ὁ ἄνεμος (προσωποποίησης) λαμβάνει πού ἀρχὴν καὶ πνέει ἀκωλύτως κατὰ βούλησιν· ὁ ἀδαῆς ἀνθρώπος ἀκούει μὲν ἴσως τὴν ἔξω τῆς οἰκίας του ἐκπλῶσιν ὄρην, τὴν ἰσχυρὰν πνοήν, ἀγνοεῖ ὅμως τὸ : *πόθεν* ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ ποίας κατευθύνσεις πρόκειται νὰ λάβῃ. *οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος...* Παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἐκ τοῦ Πνεύματος γεγεννημένους. Ἡ ἀναγέννησις δηλαδὴ εἶναι, τόσον κατὰ τὴν προέλευσίν της, ὅσον καὶ κατὰ τὸν σκοπὸν καὶ κατεύθυνσίν της, μυστήριο τῆς πίστεως, ἐκδηλουμένης, ὡς ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις. 10. *Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ κα ταῦτα οὐ γινώσκεις;* Ὁ Νικόδημος ὡς διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ ὄφειλε νὰ γνωρίζῃ τοῦτο ἐκ τῆς Π. Δ. Ἐκεῖ λέγεται (Ἰσοῖα κεφ. 11 καὶ 61) περὶ τῆς σημασίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐπίσης ὑπεδηλοῦτο ἡ *γέννησις ἀνωθεν* διὰ τῆς περιτομῆς καὶ διὰ τῶν ἐπαγγελιῶν. (Ἐζεκιὴλ 36, 26, 27.—Ἰωὴλ 3, 2.—Ζαχαρ. 12, 10). 11. *ὁ οἶδαμεν*, πληθ. τῆς μεγαλοπρεπείας· ὑποκμ. ἡμεῖς=ἐγώ. 12. *ἐπίγεια*· ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀναγεννήσεως. *οὐράνια*· ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ παθόντος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου. 13. *Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκε* = οὐδεὶς ἕτερος πλὴν αὐτοῦ. Ἐννοεῖ τὴν ἔνδοξόν του Ἀνάληψιν. 14. *καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε*. Πάλαι ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν χαλκοῦν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ὑπὸ τῶν φλογερῶν ὄφρων δηχθέντων Ἰουδαίων. *Νῦν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* = ὁ Χριστός, *ὑψωθῆναι δεῖ* = δεῖον νὰ ἀναρτηθῇ ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ. *ἔδωκεν* = (παρ)έδωκεν εἰς θάνατον. Παράβ. Ηραξ. β, 23.

§ 7. Ὁ Ἰησοῦς καὶ ἡ Σαμαρεῖτις

1. *ὡς οὖν ἔγνω ὁ Κύριος, ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι* κ.τ.λ. Ἐνταῦθα ἀναφέρει ὁ Εὐαγγελιστὴς τὸν λόγον τῆς μεταβάσεως τοῦ Ἰησοῦ εἰς Γαλιλαίαν. Οὗτος ὅμως δὲν ἀποκλείει τὸν ἄλλον, δηλαδὴ τὴν παράδοσιν τοῦ Προδρόμου (Ματθ. δ'. 12). 4. *ἔδει Κ. Καζαντζῆ*, Περιοικαὶ Παλ. καὶ Καινῆς Διαθ. Δ' Γερ. Ἐκδ. Πρώτη 7

δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας, εὐρισκομένης μεταξὺ Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας. Πολλοὶ Ἰουδαῖοι, μεταβαίνοντες εἰς Γαλιλαίαν, ἀπέφευγον, ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Σαμαρείτας ἀνιπαθείας των, τὴν συντομοτάτην ταύτην ὁδὸν, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τοῦτο τὴν διὰ τῆς Πιραίας κυκλικήν. 5. *Συχάρ*: ἐλέγετο καὶ Συχέμ. *πλησίον τοῦ χωρίου*. Ὁ Ἰακώβος ἠγόρασε τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ, ὅπου ἔσκησε τὴν σκηνὴν του, παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐμμώρ, καὶ ἔσκησε ἐκεῖ θυσιαστήριον. (Γενέσ. 33, 19). 6. *πηγὴ τοῦ Ἰακώβ*: ἴδε καὶ στίχ. 12. 7. *ὥρα ἦν ὥσει ἔκτη* καθ' ἡμᾶς ἡ δωδεκάτη (μεσημβρία). 9. *οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις*. Ἡ γυνὴ γνωρίσασα, εἶτε ἐκ τῆς ἐνδυμασίας εἶτε ἐκ τῆς προφορᾶς, ὅτι ὁ λαλῶν πρὸς αὐτὴν ἦτο Ἰουδαῖος, θαυμάζει ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οὗτος ἐξήτησε παρ' αὐτῆς ὕδωρ, διότι οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέφευγον πᾶσαν σχέσιν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας. 10. *τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ*. Ἡ ἔννοια: ἐὰν ἐγνώριζες τί δῶρον σοὶ προσφέρει τώρα ὁ Θεὸς καὶ ποῖος εἶναι... ὕδωρ ζῶν = ὕδωρ πηγῆς τρέχον, ὄχι στάσιμον. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ *εὐαγγέλιον*. 11. *ἀντλήμα* = δοχεῖον πρὸς ἀντλήσιν 12. *μὴ οὐ μείζων*, μήπως εἶσαι ἀνώτερος τοῦ Ἰακώβ, εἰς μέγας προφήτης ὡς ὁ Μωϋσῆς, ὅστις ἐδημιούργει κατὰ θαυμάσιον τρόπον πηγὰς ὑδάτων, πατάσων τὸν βρόχον; 14. *οὐ μὴ διψήσῃ*. Διὰ τοῦ Πνευματικοῦ ὕδατος τοῦ Χριστοῦ παρέχεται πλήρης εἰρήνη.

§ 9. Ἡ ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου
κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν.
(Στίχ. 14—36)

14. *Ἐπήρε* = ὕψωσε (ἐπ—αῖρω). *Ἐνωτίσασθε* = ἀκούσατε μετὰ προσοχῆς. 15. *Τρίτη ὥρα τῆς ἡμέρας* = ἡ ἐνάτη ὥρα π.μ. Κατὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς λοιποὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς ἡ ἡμέρα ἤρχιζε μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς 6ης ὥρας καὶ ἔληγε τὴν ἐπομένην κατὰ τὴν 6ην ὥραν. Ἡ καθ' ἡμᾶς λοιπὸν 7η ἑσπερινὴ ἦτο ἡ πρώτη ὥρα αὐτῶν. *τοῦ προφ.* Ἰωήλ, ἀκμάσαντος περὶ τὸ 860 π. Χ. (Ἡ προφητεία εὐρίσκεται εἰς τὸ 2ον κεφ. στίχ. 28). 17. *Ἐν ταῖς ἑσχαταῖς ἡμέραις*. Διὰ τοὺς προφήτας ζήσαντας ἕκατονταετηρίδας πρὸ Χριστοῦ καὶ προφητεύσαντας περὶ αὐτοῦ, ἔσχαται ἡμέραι εἶναι αἱ ἡμέραι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Ἰωήλ προφητεύει τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους, ἧς ἡ

ἐκ πλήρωσις ἔγινε τὴν Πεντηκοστήν. 19. *Τέρατα, σημεῖα* = θαύματα. *αἷμα*, τὸ χυνόμενον κατὰ τοὺς πολέμους. *πῦρ* = πυρκαϊά, ἐμπρησμοὶ πόλεων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἀνυψοῦνται στήλαι καπνοῦ (ἀτμὴς καπνοῦ). 23. *ἀνείλετε* (ἀναίρω) = ἐφρονεύσατε. *λαβόντες ἔκδοτον* = εἰς ὑμᾶς παραδεδομένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. *προσπῆξαντες*, ἐπάνω εἰς τὸν σιαυρόν. 24. *Δύσας τὰς ὠδύνας τοῦ θανάτου* (ὠδὴν ἰνός = πόνοσ). Ὁ Θεὸς ἠλευθέρωσε τὸν Ἰησοῦν, εὐρισκόμενον ἐν τῷ θανάτῳ ἀπὸ τοὺς πόνους (τὴν ἐπικειμένην διαφθορὰν τοῦ σώματος) τοῦ θανάτου. *Ἐν τοῖς στίχ. 25 - 29 εὐρίσκειται ἡ προφητεία τοῦ Δαυὶδ* (Ψαλμ. 16, 8, 11). ἡ ὁποία προέβλεψε τὴν μὴ ἐγκαταλείψιν τοῦ Σωτήρος εἰς τὸν Ἄδην. 25. Οὗτος ὁμιλεῖ περὶ τῆς στενωτάτης σχέσεως τῆς ὑπαρχούσης μεταξὺ τοῦ γράφοντος καὶ τοῦ Θεοῦ, ὅσας προσιατεύει αὐτόν. 26. Διὰ τοῦτο ὄλος ὁ ἄνθρωπος (καρδία, γλῶσσα, σῶμα) θὰ εὔρη πλήρη ἀνάπαισιν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι (στίχ. 27), δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν Ἄδην, οὔτε θὰ ἐπιτρέψῃς· νὰ διαφθορῇ, ὃ εἰς σὲ ἀφιερούμενος, ἐν τῷ τάφῳ. Τοῦναντίον (στίχ. 28) θὰ γνωρίσω τὴν ζωὴν (ὃ ἀόριστος ἐγνωρίσας ἀντὶ μέλλοντος) καὶ θὰ πληρωθῶ χαρᾶς· εὐρισκόμενος ἐνώπιόν σου (*μετὰ τοῦ προσώπου σου*). 29 - 32. Διὰ τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις λεχθέντων, ὁ Πέτρος ἀποδεικνύει ὅτι ἡ προφητεία τοῦ Δαυὶδ ἀναφέρετο οὐχὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀλλ' εἰς τὸν Χριστόν. 33. *ὑψωθείς* = ἀνυψηθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, 35. *ἕως ἂν θῶ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου* = ἕως ὅτου θέσω τοὺς ἐλθρούς σου ὡς σκιμνίον ὑπὸ τοὺς πόδας σου, ἤτοι μέχρι τῆς τελείας ὑποταγῆς αὐτῶν. *πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ* = ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς ἐν συνόλῳ.

β') Ἡ ὁμιλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου
ἐν Ἀθήναις.

(Πράξεις α'. 22 - 34)

Προοίμιον Στίχ. 22 - 23α)

22. *Κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ* = βλέπω ὅτι εἶσθε ἐντελῶς εὐσεβεῖς. 23. *ἀναθεωρῶν* = ἐξετάζων κατὰ σειράν μὲ προσοχὴν. *σεβάσματα* = τὰ ἀντικείμενα τοῦ σεβασμοῦ ἢ λατρείας. Τοιαῦτα ἦσαν τόποι ἱεροί, ἄλση, ναοί, βωμοί, ἀγάλματα κ.λ.π. *Ἀγνώστῳ Θεῷ*. Περὶ ὑπάρξεως βωμῶν,

ἀφιερωμένων εἰς ἀγνώστους Θεούς, ἔχομεν καὶ τὰς μαρτυρίας τοῦ Παυσανίου.

Τὸ Θέμα. (Στίχ. 23).

Τὸ θέμα εὐρίσκεται ἐν τῷ 23φ (β'.) στίχῳ «ὄν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλω ὑμῖν».

1. ENOTHS TOY ΘΕΟΥ

(Στίχ. 24—25)

24. Οὗτος ὁ Θεὸς εἶναι εἷς, δημιουργὸς καὶ Κύριος τοῦ Κόσμου, ἀνευδεής, μὴ ἔχων ἀνάγκην οὔτε κατοικίας (ναῶν χειροποιήτων, ἤτοι ὑλ' ἀνθρωπίνων χειρῶν κατεσκευασμένων), οὔτε θεραπείας θυσιῶν, δώρων. 25. προσδεόμενος — ὡς ἐὼν εἶχεν ἀνάγκην τινός. Αὐτὸς διδούς, ὅχι μόνον Αὐτὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην, ἀλλὰ τοῦναντίον συμβαίνει, διότι Αὐτὸς εἶναι ὅστις ..

2. ENOTHS TOY ANΘΡΩΠΙΝΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

(Στίχ. 26—28)

Μετὰ τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ, ὁμιλεῖ ὁ Παῦλος περὶ τῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. 26. ἐξ ἑνὸς αἵματος — ἐξ ἑνὸς ζεύγους ἀνθρώπων. Ἡ πρότασις ὀλόκληρος, μὲ τὴν αἰτιατικὴν (πᾶν ἔθνος) καὶ τὸ ἀπαρμφ. (κατοικεῖν), ἐξοριᾶται ἐκ τοῦ ῥήματος (ἐποίησε). Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τὴν κοινὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν πρωτοπλάστων, οἱ ἄνθρωποι κατὰ θεῖαν τῆσιν διηρέθησαν εἰς διαφόρους λαούς, κατοικοῦντας διαφόρους χώρας. Ὅρισας προστεταγμένους καιροὺς — προσδιορίσας τοὺς καιροὺς, καθ' οὓς εἷς λαὸς θὰ μὲνη ἐν τῇ χώρᾳ, τὴν ὁμοίαν κατέλαβε. καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας — τὰ σύνορα, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατοικοῦν. 27. ζητεῖν τὸν Κύριον. Διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης ὀρίζει τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς, τόσον τῶν ἐθνῶν, ὅσον καὶ ἑνὸς ἐκάστου. εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν — εἰάν ἴσως ἤθελον δυνηθῆναι νὰ ψηλαφήσουν καὶ εὔρουν αὐτόν. καὶ γε .. οὐ .. ὑπάρχοντα — ἂν καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ζητῆ τις ἐπὶ πολὺ, διότι .. — εἰρήμασι. Δὲν ἀναφέρει τὸν ποιητὴν, ἐξ οὗ λαμβάνει καὶ χρησιμοποιεῖ τὸ ἡμίστοιχον (τὴν ἀρχὴν ἑνὸς ἑξαμέτρου). Ἐννοεῖ πάντως τὸν Ἄρατον (3ον π. Χ. αἰῶνα), γράψαντα τὸ ἀστρονομικὸν ποίημα «Φαινόμενα», ὅπου

ἐν στίχῳ 4φ εὐρίσκεται: «.. Πάντη δὲ Διὸς κεχορήμεθα πάντες· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν...». τοῦ = τούτου (τοῦ Διός). 29. Ἐκ τοῦ γνωστοῦ εἰς τοὺς Ἀθηναίους στίχου τοῦ ποιητοῦ ἐξάγει ὁ Παῦλος τὸ *συμπέρασμα*: ὅτι δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὅμοιος μὲ χρυσὸν κ λ.π. *χαράγματι*· συντακτικῶς παρὰθεσις εἰς τὸ: *χρυσῶ* κ.τ.λ. *ἐνθυσμήσεως* = ἐφευρέσεως.

Ἡ ἔννοια: Δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὅμοιος μὲ τὰ ἐκ χρυσοῦ ἢ ἐξ ἀργύρου ἢ ἐκ λίθου ἀγάλματα τῶν θεῶν, τὰ ὁποῖα ἐχαράχθησαν ὑπὸ τῆς δεξιότητος καὶ ἐφευρετικότητος τῶν καλλιτεχνῶν.

3. ENOΘΗΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

(Στίχ. 30—31)

30. *Χρόνους τῆς ἀγνοίας*, δηλ. τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Οὗτοι εἶναι οἱ χρόνοι ἄνευ τῆς θρησκείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν. *ὑπεριδῶν* = παραβλέψας. *τανῦν*, ἢ ἀντίθεσις πρὸς τὸ: *ὑπεριδῶν*. Τώρα ὅμως *παραγγέλλει* μετάνοιαν. 31. *Ἔστησεν ἡμέραν* = ὥρισεν ἡμέραν. *ἐν ἀνδρὶ*, ᾧ ὥρισε = δι' ἐνὸς ἀνδρὸς (τοῦ Ἰησοῦ), ὃν ὥρισε. *πίστιν παρασχὼν πᾶσι* = δώσας εἰς πάντας περὶ τούτου τὴν βεβαίωσιν. *ἀναστήσας* = διότι ἀνέστησε.

Στίχ. 34. *Διονύσιος ὁ Ἀεροπαγίτης*, ὅστις κατὰ τὴν παράδοσιν ἔγινε ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἱδρυθείσης Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν. *Δάμαρις*, ἐπίσημός τις γυνὴ ἐν Ἀθήναις.

§ 10. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφερεν εἰς ἡμᾶς τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεόν.

(Παύλου πρὸς Ῥωμαίους κεφ. 5, 1—11)

α') Περὶ τῆς ἐκ τῆς δικαιοσύνης προηερχομένης εἰρήνης πρὸς τὸν Θεόν.

(Στίχ. 1—2)

1. *Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως*. Διὰ τοῦ οὖν συνδέεται τὸ παρὸν κεφάλαιον μὲ τὸ τέλος τοῦ προηγουμένου, ὅπου ἐν στίχῳ 25 λέγεται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἠγγέρθη ἐκ νεκρῶν διὰ τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν, τῶν πιστευόντων. *δικαιοῦμαι* = τυγχάνω τῆς δικαιοσύνης, ἢτοι τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, θεωροῦμαι δίκαιος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ χάριν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις, διὰ τοῦ σταυρι-

κοῦ του θανάτου, ἱκανοποίησε τὴν θεϊὰν δικαιοσύνην καὶ συνεφιλίωσε τὴν ἁμαρτήσασαν ἀνθρωπότητα μετὰ τοῦ Θεοῦ. *ἔχομεν εἰρήνην*, δηλ. ἡ εἰρήνη ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, εἶναι ὁ καρπὸς τῆς συγχωρήσεως καὶ συμφιλίώσεως 2. *Δι' οὗ*, ἐννοεῖ *Χριστοῦ*. *διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ* = διὰ τῆς πίστεως πρὸς αὐτόν. *τὴν προσαγωγήν ἔσχάκαμεν.. εἰς τὴν χάριν ταύτην* = ἔχομεν λάβει τὴν εἴσοδον εἰς τὴν χάριν ταύτην τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Ὁ πιστὸς ἔχει ἐλευθέραν καὶ διαρκῆ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῆς Π. Δ. ὅστις εἶχεν εἴσοδον εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων μόνον ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. *καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ*. Οἱ πιστοὶ καυχῶνται διότι ἐλπίθησαν νὰ γίνονιν κληρονόμοι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. (Α'. Θεσσαλονικεῖς 2, 12).

6') *Ἡ εἰρήνη αὕτη ἀξάνει διὰ μέσου πλείστον δοκιμασιῶν.*

(Στίχ. 3—5)

3. *οὐ μόνον δὲ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσι* (εἰς τὰς θλίψεις). *κατεργάζεται* = φέρει εἰς πέρας, προξενεῖ. 4. *δοκιμῆν* = τὴν κατάστασιν ἐκείνην, καθ' ἣν, μετὰ δοκιμασίαν καὶ ἐξέτασιν, εὐρίσκειται τις ἐξαιρέτος. 5. *οὐ κατασχύνει* = δὲν ἀπαιτᾷ. *ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ*. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς (ἰδὲ καὶ στίχ. 8). Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἣτις εἶναι χυμένη ἀφθόνως (ἐκκέχυται) εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐλπίδος, ὅτι εἶναι πραγματικὴ καὶ βεβαία.

γ') *Βάσις τῆς εἰρήνης εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἀναξίτους ταύτης.*

(Στίχ. 6—9)

6. *ἀσθενῶν* = ἀμαρτωλῶν. 7. *Τάχα* = μόλις. 8. *συνίστησι* = ἀποδεικνύει.

δ') *Ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης ταύτης εἶναι ἐξασφαλισμένη διὰ τοῦ ζῶντος Χριστοῦ.*

(Στίχ. 10—11)

10. *κατηλλάγημεν* = συνεφιλιώθημεν (καταλλάττομαι). *ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ* = διὰ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἦτοι διὰ τοῦ ζῶντος Χριστοῦ.

11. οὐ μόνον δὲ (σοθησόμεθα) ἀλλὰ καὶ καυχόμενοι (ἔσμεν)
=ἀλλὰ ἔχομεν καὶ τὴν καύχησιν ἡμῶν διὰ τὸν Θεόν. Τρις ὁμί-
λησεν ὁ Παῦλος περὶ καυχήσεως. Στίχ. 2,3 καὶ ἔνταῦθα. δι' οὗ
(Χριστοῦ), νῦν τὴν καταλλαγὴν (=συμφιλίωσιν) ἐλάβομεν.

**§ 11. Τὸ κήρυγμα τοῦ Σταυροῦ, Θεοῦ Δύναμις
καὶ Θεοῦ σοφία.**

(Παύλου Α'. πρὸς Κορινθ. κεφ. 1ον, στ. 18—2ον στ. 5)

α'.) **Ἡ μεγάλη ἀντίθεσις : δύναμις—μωρία.**

(Στίχ. 18)

18 ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ Σταυροῦ· οὐδέ τις μὲ τὰ προηγού-
μενα διὰ τοῦ· γὰρ. Ἀνωτέρω εἶπεν ὁ Παῦλος ὅτι δὲν ἀπέστειλεν
αὐτὸν ὁ Κύριος νὰ βαπτίξῃ, ἀλλὰ νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ὃχι
ὅμως ἐν σοφίᾳ τοῦ λόγου, διὰ νὰ μὴ κενωθῇ (=νὰ μὴ χάσῃ
τὴν δύναμιν καὶ ἐνεργεσίαν του) ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. διότι ὁ
λόγος κ.τ.λ. λόγος δὲ τοῦ σταυροῦ εἶναι τὸ κήρυγμα τῆς θουσίας
τοῦ Σωτῆρος, δι' ἧς σφίζονται οἱ πιστεύοντες. τοῖς ἀπολλυμένοις
μωρία =εἶναι μωρία κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνων, οἵτινες ἔνεκα
τῆς ἀπιστίας των χίνονται. τοῖς σωζομένοις...δύναμις=Ἡ δύ-
ναμις αὕτη ἀποδεικνύεται διὰ τῶν καρπῶν τῆς πίστεως εἰς τὸν
σταυρωθέντα Ἰησοῦν.

β'.) **Ἢ λέγει περὶ τούτου ἡ Ἁγία Γραφή.**

(Στίχ. 19)

19. γέγραπται, ἐν Ἡσαΐα 29, 14. τῶν σοφῶν =τῶν θεω-
ρουμένων ὡς τοιούτων ὑπὸ τοῦ κόσμου. ἀθειωῶ =κάμνω τι νὰ
χάσῃ τὴν ἀξίαν του.

γ'.) **Ἡὼς ἐξεπληρώθη ἡ προφητεία
τῆς Ἁγίας Γραφῆς.**

(Στίχ. 20—22)

20. ποῦ σοφός; ἐνν. ἐστί. Ἡ ἀπάντησις: οὐδαμοῦ. Ἡ λέ-
ξις λαμβάνεται ἐν τῇ γενικῇ ἐννοίᾳ φανερόνουςα τὸν ἐν γένει

κατὰ κόσμον σοφόν. *ποῦ γραμματεῦς*; ἔνν. τοὺς σοφοὺς νομο-
διδασκάλους ἐν τῷ Ἰσραήλ. *συζητητής*, ἔνν. τοὺς σοφοὺς ἐν τοῖς
ἔθνικοις, τοὺς ἀσκοῦντας τὴν διαλεκτικὴν καὶ ἀρεσκομένους εἰς
τοὺς συζητήσεις, ἢτοι ῥήτορας ἢ σοφιστὰς. *τοῦ αἰῶνος τούτου*,
εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς κυριαρχίας τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς πλάνης. Κα-
τωτέρω λέγεται: *τοῦ κόσμου τούτου*, διὰ τοῦ ὁποῖου δηλοῦται
ἡ ἀνθρωπότης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐν Θεῷ ζωὴν. *Οὐχὶ ἐμώ-
ρανεν ὁ Θεός...*, μωρὰν ἀπέδειξεν οὕσαν (Χρυσόστομος)

21. *ἐπειδὴ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ...*, ἡ πρότασις αἰτιολογεῖ
διατι ὁ Θεὸς ἐμώρανε τοὺς σοφοὺς. *ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ*,
ἣτις ἐξεδηλώθη καὶ ἀπεκαλύφθη ἀπανταχοῦ ἐν τῇ δημιουργίᾳ
(Ρωμ. α'. 20—24) *διὰ τῆς σοφίας* = διὰ τῆς σοφίας των. *ἠν-
δόκησεν...σῶσαι*, ἡ πρότασις λέγει μὲ ποῖον τρόπον ἐμώρανε ὁ
Θεὸς τοὺς σοφοὺς. *ἠνδόκησεν* = ἀπεφάσισεν ὁ Θεός. *διὰ τῆς
μωρίας τοῦ κηρύγματος* = διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θεωρουμένου
ὡς μωρία ὑπὸ τῶν σοφῶν.

δ'.) Τὸ περιεχόμενον τοῦ κηρύγματος καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτου.

(Στίχ. 23—26)

22. *Ἰουδαῖοι...*, *Ἕλληνες* (=οἱ Ἐθνικοί)· τὸ κήρυγμα τοῦ
Εὐαγγελίου ἔγινε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ πρὸς τοὺς Εἰδωλολά-
τρας. Ποῖα ἦσαν ὅμως τὰ ἐμπόδια πρὸς τὰ ὁποῖα προσέκρουσεν
ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπ' αὐτῶν; Οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἀπαι-
τοῦν σημεῖα, θέλουν νὰ ἴδουν θαύματα, (ἴδε Ἰωάν. 2, 18. 4, 48),
οἱ δὲ Ἕλληνες ζητοῦν σοφίαν. 23. *ἡμεῖς κηρύσσομεν*, καὶ πρὸς
τοὺς μὲν καὶ πρὸς τοὺς δέ, Χριστὸν ἐσταυρωμένον. *Σκάνδαλον*
(παράθεσις εἰς τό: *Χριστὸν ἐσταυρωμένον*) = ἐμπόδιον διὰ τὴν
πίστιν, πρόσκομμα. Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσουν εἰς τινὰ
ὄστις ἐν τελείᾳ ἀδυναμία ἐκρεμάσθη καὶ ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ σταυ-
ροῦ; *μωρία* = ὄστις ἦτο μωρία (ὁ Χριστὸς ὁ ἐσταυρωμένος). Πῶς
ἦτο δυνατόν διὰ τοῦ κρεμασθέντος ἐκείνου Ἰουδαίου νὰ σωθῆ
ἡ ἀνθρωπότης; (ἴδε Πράξ. 17, 32). 24. *κλητοῖς* = εἰς τοὺς ὑπὸ
τοῦ Θεοῦ κληθέντας εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ σωθέντας διὰ
τοῦ Χριστοῦ. 25. *τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ* = ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ
σχεδίῳ τοῦ Θεοῦ φαίνεται εἰς τοὺς ἀπίστους μωρὸν. *ἀσθενές* =

ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον φαίνεται εἰς αὐτοὺς ἀσθενές, ἐν τῷ κήρῳματι περὶ τοῦ θνήσκοντος Λυτρωτοῦ.

ε'). Αἱ ἀλήθειαι τὰς ὁποίας ἀνέπτυξεν ἀνωτέρω ὁ ἀποστόλος Παῦλος πιστοποιοῦνται ὑπὸ τῆς πείρας τῶν ἀναγνωστῶν του.

(Στίχ. 26—31).

26. *Βλέπετε, προστακτική. τὴν κλήσιν ὑμῶν* = τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γενομένην πρόσκλησιν ὑμῶν. 27. *οὐ πολλοὶ κατὰ σάρκα*, ἢ πρότασις δέον νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ: *ἐκλήθησαν. κατὰ σάρκα* (ἢ κατὰ ἄνθρωποι), ἀντίθεσις τοῦ: *κατὰ Θεόν, κατὰ πνεῦμα*. 28. *τὰ ἐξουθενημένα* (ἴ. ἐξουθενῶ, καὶ ἐξ· οὐ· δεν· ῶ) = τὰ θεωρούμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς *μηδέν. τὰ μὴ ὄντα* = τὰ μὴ ἔχοντα κἄν ὑπαρξιν διὰ τοὺς ἀνθρώπους. 29. *ὅπως μὴ καυχῆσεται* = διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ κανείς, στηριζόμενος εἰς τὰ διάφορα προσόντα καὶ προτερήματα τοῦ κόσμου τούτου, νὰ καυχῆθῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. 30. *ἐξ αὐτοῦ* (τοῦ Θεοῦ) *ὑμεῖς ἔστε* = ἔχετε τὴν καταγωγὴν σας ὡς (Χριστός). *ἐγεννήθη ὑμῖν σοφία, δικαιοσύνη, ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις*. Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι οἱ πιστεύοντες ἔχουν διὰ τοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀληθῆ σοφίαν (ἦτοι τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ), τὴν δικαιοσύνην (τὴν διὰ τῆς πληρώσεως ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πάσης δικαιοσύνης, ἄφρασις ἁμαρτιῶν), τὸν ἁγιασμὸν (= ἢ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ δύναμιν πρὸς ἁγιασμὸν) καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν (= τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀπελευθέρωσιν).

στ') *Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου εἶναι ἐπίσης πιστοποιήσις.*

(Κεφ. Β'. 1—5).

1. *Καθὼ ἐλθόν . . .* ἡ φυσικὴ σειρά τῶν λέξεων: *ἦλθον καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας. μαρτύριον τοῦ Θεοῦ*, εἶναι τὸ κήρυγμα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἀποστόλου μαρτυρεῖ ἢ γνωστοποιεῖ τὸ θέλημά του. 2. *οὐκ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι* = διότι ἀπεφάσισα νὰ μὴ γνωρίσω ἄλλο τι, εἰμὴ . . . 3. *ἐν ἀσθενείᾳ* (τοῦ

σώματος) *ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ*, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν αὐτοπεποιθήσιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑθνικῶν ρητόρων. 4. *οὐκ ἐν πειθοῖς . . . λόγοις ἐνν. ἐγένετο. πειθὸς λόγος* = ὁ πειστικὸς λόγος. *ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως*, πρόκειται περὶ τῶν θαυμάτων.

§ 12. Ὁ ὕμνος τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης.

(Παύλου Α'. Κορινθ. 13, 1—13).

α') Ἐξ ὅλων τῶν χαρισμάτων ἡ ἀγάπη εἶναι ἀνωτέρα.

1ον. *χάρισμα «γλώσσαις λαλεῖν», 2ον. «προφητεία», 3ον. «πίσις», 4ον. «θυσία χρημάτων, ζωῆς».*

(Στίχ. 1—3)

1. *γλώσσαις... λαλῶ*, ἰδιαιτέρον χάρισμα τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς ὅπερ λίαν ὑπερτιμᾶτο ἐν Κορίνθῳ. . . *χαλκὸς ἢ ἥχων* = ἔχω γίνει ὡς ὁ χαλκός (τὸ μέταλλον) ὅστις, ἐὰν διὰ ξένης χειρὸς (οὐχὶ ἐξ ἑαυτοῦ) κτυπηθῆ, παράγει ἤχον. *κύμβαλον* = γνωστὸν μουσικὸν ὄργανον κρουστόν. (2 Βασίλ. 6, 5). *ἀλαλάζον*, λέξις ὀνοματοποιηθεῖσα ἐκ τῆς κραυγῆς «ἀλαλά» τῶν εἰς μάχην ὁρμῶντων στρατιωτῶν. Εἶτα δηλοῖ ἐν γένει, κραυγάζειν, ἐκβάλλειν βοὴν ἀναρθρον, χωρὶς ἔννοιάν τινα. κατὰ ταῦτα ὁ λαλῶν μὲν γλώσσαις, στερούμενος δὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ὁμοιάζει τὸν ἠχοῦντα χαλκὸν ἢ τὸ ἀλαλάζον κύμβαλον, ἥτοι εἶναι ἀνθρώπος ἀνε συνειδήσεως καὶ αἰσθήματος. 2. *Προφητεῖαν* = τὸ χάρισμα τοῦ προφητεῦν καὶ διδάσκειν (κεφ. 14, 3). . . *τὰ μυστήρια* = ἡ περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θείων πραγμάτων διδασκαλία. *γνώσιν* = εἶναι τὸ χάρισμα τοῦ φωτισμοῦ καὶ κατανοήσεως τῶν θείων, ἀσχέτως πρὸς τὸ χάρισμα τοῦ διδάσκειν ἄλλους. *πίσιν τοιαύτην ὥστε...*, ἐννοεῖ τὴν πίστιν τὴν ὑπερνωκῶσαν πάντα καὶ θαυματοργοῦσαν. 3. *ψωμίσω* = ἐὰν μοιράσω τὰ ὑπάρχοντά μου. *ἵνα κενθῆσομαι* = ἵνα ὑποστῶ τὸ διὰ τῆς πυρᾶς μαρτύριον καὶ θάνατον.

β') Ἡὼς ἐκδηλώνεται ἡ τοιαύτη ἀγάπη.

(Στίχ. 4—7)

4. ἡ ἀγάπη = ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην, *μακροθυμεῖ* = κρατεῖ

τὸν θυμὸν, τὴν ὀργὴν διὰ τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον. Τοῦτο εἶναι ἡ ἄρνητικὴ ἄποψις· ἔτεται ἡ θετικὴ: *χρηστεύεται* = ἐκδηλοῖ παντοιοτρόπως καὶ ἐμπράκτως ἀγαθοσύνην· *οὐ ζηλοῖ* = δὲν ζηλεῖ· *οὐ περιπερεύεται* = (ἐκ τοῦ πέριφος = ἀλαζῶν) = δὲν ἀλαζονεύεται· συγγενὲς πρὸς τοῦτο εἶναι τὸ ἐπόμενον· *οὐ φυσιοῦται* = δὲν φυσικῶνει διὰ τῆς ἐπάσεως. 5. *οὐκ ἀσχημονεῖ* = δὲν φέρεται ἀπρεπῶς. *οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς* = δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς ἴδιον συμφέρον. *τὸ ζητεῖν τὰ ἑαυτῆς* = εἶναι ἡ οὐσία τῆς μὴ ἀγάπης, ἐνῶ ἡ οὐσία τῆς ἀγάπης εἶναι τὸ: *οὐ ζητεῖν τὰ ἑαυτῆς. οὐ παροξύνεται* = δὲν ὀργίζεται. *οὐ λογιζεται τὸ κακὸν* = δὲν λογαριάζει τὸ κακόν, τὸ ὅποιον ἔγινεν εἰς αὐτήν, ἐπομένως συγχωρεῖ. 6. *οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ* = δὲν αἰσθάνεται χαρὰν διότι ἄλλοι ἄνθρωποι ὑφίστανται ζημίαν. *συγχαίρει τῇ ἀληθείᾳ* = τὸ: ἀληθείᾳ ἐνταῦθα ἐπροσωποποιήθη. Ἐννοεῖ τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου. 7. *πάντα στέγει* = καλύπτει, ἐπομένως, ἀνέχεται. *πιστεύει* = ἔξασκεῖ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν ἐμπιστοσύνην. *ἐλπίζει* δηλ. τὴν διόρθωσιν τοῦ πλησίον. *ὑπομένει*· τοῦτο εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ: *στέγει*.

γ'.) Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

(Στίχ. 8-13)

8. *ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει*, ἡ πρότασις αὕτη λέγει ἄρνητικῶς ὅτι ὁ 13ος στίχος λέγει θετικῶς. Ἡ ἀγάπη λέγει, δὲν καταργεῖται. *προφητεῖται καταργηθήσονται* = μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν. *γλώσσαι*, ἐνν. ἐνταῦθα τὸ χάρισμα τοῦ λαλεῖν ἐν γλώσσαις. *γνώσεις*, αὕτη θὰ καταργηθῇ ὡς ἀτελής. 9. *ἐκ μέρους*, φανερώνει τὴν ἀτέλειαν τῆς παρουσίας ἡμῶν, ἐν τῇ νῦν ζωῇ, καταστάσεως. 10. *ὅταν ἔλθῃ τὸ τέλειον*, ἐνν. τὴν τελειότητα, ἣν θὰ ἔχωσιν οἱ πιστοὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἀναστάσεως. Ποία δὲ σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς παρουσίας ἡμῶν καταστάσεως πρὸς τὴν μέλλουσαν; τοῦτο λέγει τὸ ἐπόμενον ἐν 11ῳ στίχῳ. 11. *ὅτε ἤμην νῆπιος κ.λ.π. ἐλογιζόμεν* (λογίζομαι = συλλογίζομαι). Πρόκειται περὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ νοῦ νὰ κρίνῃ καὶ ἐκ τῶν κρίσεων νὰ ἔξῃ συλλογισμοῦς. Ποία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῆς γνώσεως τοῦ νηπίου καὶ τῆς τοῦ ὄριμου ἀνδρός! 12. *βλέπομεν*, κ.λ.π. Τὴν παμμεγίστην διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο καταστάσεων ἐν τῇ προηγουμένη παρομοίῳσει (στίχ. 11) δικαιολογεῖ ἐνταῦθα διὰ τοῦ

βλέπομεν γάρ. Ἡ παροῦσα ἡμῶν (*ἄρτι*) γνῶσις εἶναι = *βλέπομεν δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι.* Ἐσοπτρον ὃ ἐν χρήσει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκ μετάλλου καθρέπτη· ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ ἀντικείμενα δὲν ἐφαίνοντο σαφῆ. *αἴνιγμα* = ὁμιλία σκοτεινὴ, ἐπιδειομένη ἐρμηνεύσας, λύσεως. Κατὰ ταῦτα παρ' ὅλην τὴν σχετικὴν σαφήνειαν τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, αἱ γνώσεις ἡμῶν περὶ τῶν οὐρανίων πραγμάτων εἶναι ἀτελέσταται. Ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι τὰ περὶ γνώσεως καὶ γινώσκειν λεγόμενα ἀναφέρονται εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα. *τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον,* ἔνν. *ὁπόμεθα.* Ἐνταῦθα δηλοῦται τὸ ἄμεσον βλέπειν (Α'. Ἰωάν. 3,3) *ὁπόμεθα αὐτὸν καθὼς ἐστὶ.* Διασάφησις τοῦ ἀνωτέρου εἶναι τὸ ἐπόμενον: *ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε ἐπιγνώσομαι* = θὰ λάβω ἐπίγνωσιν, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐπέγνω ἐμέ, ἐπομένως ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: *ἐκ μέρους,* τότε θὰ ἔχω τὴν ὀλότητα τῆς γνώσεως, ἤτοι τὴν τελείαν ἐπίγνωσιν. 13. *νυνὶ δὲ μένει...*, μετὰ τὰ λεγθέντα περὶ τῶν διαφόρων χαρισμάτων ὑπολείπονται, ὡς χαρακτηριστικὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἄρεταί, *ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς καὶ ἡ ἀγάπη.* Ἄλλ' ἀνωτέρα τούτων εἶναι ἡ ἀγάπη.

§ 13. Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ
ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

(Α'. Ἰωάν. κεφ. 4, 7—21)

α'.) *Ἡ ἀγάπη πηγάζει ἐκ τοῦ Θεοῦ ὅστις εἶναι ἀγάπη.*

(Στίχ. 7—8)

7. *ἐκ τοῦ Θεοῦ* = *προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ.* *ἐκ τοῦ Θεοῦ γενένηται*, πνευματικῶς διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ τοιοῦτος *γινώσκει τὸν Θεόν*, τὰς θείας ιδιότητας, τὴν ζῶην καὶ ἀγάπην αὐτοῦ.

β'.) *Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐφανερώθη διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἡϊοῦ Τοῦ εἰς τὸν κόσμον.*

(Σχίμ. 9—11)

9. *ἐν τούτῳ* = διὰ τούτου. *οὐκ ἀπέσταλκε*, πρῶτ. αἰτιολογι-

κή, ἵνα ζήσωμεν, (ἴδε Εὐαγγέλ. Ἰωάν. 3, 16—17). 10. ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη = εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ ἀγάπη. οὐ αὐτὸς (πρῶτος) ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἰλασμόν = μέσον συμφιλίωσης.

γ') Διὰ τῆς ἀγάπης ἔχομεν τὸν Θεὸν οἰκοῦντα ἐν ἡμῖν.

12. τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν = ἔχει καταστῆ ἔντος ἡμῶν τελεία.

δ') πλὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἀποστόλων.

(Στίχ. 14—16).

14. καὶ ἡμεῖς τε εἰσόμεθα (θεῶμαι) = ἡμεῖς, ὁ Ἰωάννης καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ἔχομεν ἰδεῖ προσωπικῶς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ἐπὶ Γῆς αὐτοῦ παρουσίαν καί: μαρτυροῦμεν = καὶ εἴμεθα οἱ περὶ αὐτοῦ μάρτυρες (ἴδε κεφ I, 1—2). 15. δὲ ἄν ὁμολογήσῃ. Ἀνωτέρω εἶπεν, οὐ ὁ Χριστὸς ἀπεισάλη ὡς σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἦτοι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐκ τούτων δέ, ὅστις ἤθελε δεχθῆ τὴν μαρτυρίαν τῶν Ἀποστόλων, πιστεύσει εἰς τὸν Χριστὸν καὶ ὁμολογήσει αὐτόν, οὗτος σώζεται καὶ γίνεται κατοικία τοῦ Θεοῦ 16. ἐν ἡμῖν = πρὸς ἡμᾶς, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί. Ὁ Ἰωάννης κατὰ τὰ προηγούμενα ἀνακεφαλαιώνει τὰ περὶ Θεοῦ λεχθέντα, συνδέων τὰς ἐννοίας τοῦ 8ου καὶ 15ου στίχου.

ε') Ἡ ἀγάπη τετελειωμένη ἐκβάλλει πάντα φόβον.

(Στίχ. 17—18).

17. μεθ' ἡμῶν = ἐν ἡμῖν. (ἴδε στίχ. 13). ἵνα παρησίαν ἔχωμεν = διὰ νὰ ἔχωμεν πεποίθησιν, νὰ εἴμεθα χωρὶς φόβου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. (πρβλ. κεφ. 2, 28). ὅτι . . . καὶ ἡμεῖς ἐσμέν ἐν τῷ κόσμῳ = ὅπως ἐκεῖνος ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἐξ ἀγάπης, καὶ ἔζησεν ἀγαπῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν εἶναι ζωὴ ἀγάπης. 18. ὁ φόβος κόλασιν ἔχει = ὁ φόβος προδίδει ἀταξίαν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἔλλειψιν ἀγάπης, διὰ τοῦτο ὁ φόβος εἶναι συνδεδεμένος μὲ κόλασιν, ἦτοι τιμωρίαν.

στ') Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν εἶναι ἀρρήκτως συν-
δεθεμένη μετ' τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

(Στίχ. 19—21).

19. *πρωτος*, ἴδε στίχ. 10, 21. *τὴν ἐντολὴν*. Αὕτη εἶναι ἡ ἔννοια τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος (πρὸβλ β, 10, 17—19, Εὐαγγ. Ἰωάν. 13, 34), περὶ τῆς ὁμοίας συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως ὁμιλεῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς τῆς θείας ἀγάπης.

§ 14. ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ.

(Παῦλ Ἐφεσ. 6, 1—9. Πρὸβλ. καὶ πρὸς Κολοσ. 3, 20—4, 1).

α'.) Ἐὰ καθήκοντα τῶν τέκνων.

(Στίχ. 1—3).

Ἀποῦ ὁ Παῦλος ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφ. (5, 21—35) ὁμίλησε περὶ τῶν καθηκόντων τῶν συζύγων, ἀνδρὸς καὶ γυναικός, πρὸς ἀλλήλους, συνεχίζει ἐν τῷ παρόντι τὰς παραινέσεις αὐτοῦ πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, κάμνων ἀρχὴν ἀπὸ τὰ τέκνα.

ἐν Κυρίῳ = συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. *τοῦτο*, δηλ. ὁλόκληρος ἡ προηγ. πρότασις. *δίκαιον*, διότι ἡ ὑπακοὴ ὑπαγορεύεται καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως. (Ἐν Κολοσ. γ', 20, λέγεται «εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ»). 2. *τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα*, ἡ πέμπτη ἐντολὴ (Ἐξόδ. 20, 12). 3. *πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ*, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. αὕτη δὲ εἶναι: *ἵνα εὖ σοι γένηται*, ἤτοι: διὰ τὰ εὐτυχήσῃς. *μακροχρόνιος..* = καὶ διὰ τὰ ζήσῃς πολλὰ ἔτη. Ἡ μακροβιότης ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ὡς ἰδιαιτέρα εὐλογία, συμπληροῦσα τὴν ὅλην εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τοῦτο προηγεῖται τό: «εὖ σοι γένηται» καὶ ἀκολουθεῖ τό: «ἔσῃ μακροχρόνιος».

β'.) Ἐὰ καθήκοντα τῶν πατέρων.

(Στίχ. 4)

καὶ οἱ πατέρες, ἔνν. οἱ γονεῖς ἐν γένει, τίθεται δὲ τὸ: *πατέρες*, ὡς τὸ ἐπικρατέστερον γένος. *μὴ παροργίζετε* = μὴ ἐξοργίζετε. Ἐν Κολοσ. γ'. 21 «μὴ ἐρεθίζετε»: *ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ*

Κυρίου = διὰ τῆς παιδείας καὶ νοουθεσίας Κυρίου. Τὸ: *Κυρίου* εἶναι γεν. ὑποκειμενική ἤτοι ὁ Κύριος παιδεύει καὶ νοουθετεῖ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του, τῶν γονέων. Καὶ ἡ μὲν *παιδεία* σημαίνει τὴν ὅλην ἀνατροφὴν εἰς τὰς ποικίλας τῆς ἐκδηλώσεως, διὰ τοῦ παραδείγματος, ἀγωγῆς, τιμωρίας κ.λ.π. ἡ δὲ *νουθεσία*, τὴν παραινεῖσιν καὶ διδασκαλίαν.

γ') *Τὰ καθήκοντα τῶν δούλων.*

(Στίχ. 5-8)

5. *κυριοὶς κατὰ σάρκα* ἐνν. τοὺς κυρίους τοὺς ἐξουσιάζοντας τὸ σῶμα οὐχὶ καὶ τὴν ψυχὴν. Ὁ Θεὸς εἶναι κύριος ἀμφοτέρων. Ἡ ὑπακοὴ τῶν δούλων πρέπει νὰ ἐκδηλώνεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῶν α'.) *μετὰ φόβου*, δηλ. μετὰ σεβασμοῦ *καὶ τρόμου* δηλ. μετ' εὐσυνειδησίας καὶ ἀπολύτου ἀκριβείας. β'.) *ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας* = ἐν εἰλικρινείᾳ. Τοῦτο ἐπεξηγεῖ τὸ ἀκόλουθον: 6. *μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλίαν ὡς ἀνθρώπαρσσοι* = μὴ ὑπακούετε δουλεύοντες διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κυρίων, ἤτοι διὰ νὰ βλέπωσιν ὑμᾶς οἱ κύριοι, διὰ νὰ ἀρέσκατε τε εἰς τοὺς ἀνθρώπους. 7. *μετ' εὐνοίας* = μετὰ συμπάθειαν καὶ ἀγάπην δουλεύοντες εἰς τοὺς κυρίους.

δ') *Τὰ καθήκοντα τῶν κυρίων.*

(Στίχ. 9)

9. *καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς* = νὰ εἴσθε πρὸς τοὺς δούλους, ὅπως καὶ οἱ δοῦλοι πρὸς σᾶς, ἤτοι πλήρεις ἀγάπης, εὐνοίας καὶ εἰλικρινείας. Ἐν Κολοσ. «οἱ κύριοι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα... παρέχεσθε» (κεφ. δ'. 1). *ἀνιέντες τὴν ἀπειλὴν* = ἀφήνοντες τὴν ἀπειλὴν ἢ χωρὶς ἀπειλᾶς. *ὑμῶν αὐτῶν Κύριος..* = γνωρίζοντες ὅτι καὶ ὁ Κύριος ὑμῶν τῶν ἰδίων εὐρίσκαται ἐν τοῖς Οὐρανοῖς.

§ 15. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

(Γαζώβου 3, 1-12).

Εἰσαγωγή.

1. *μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα* = θὰ λάβωμεν μεγαλυτέραν κα-

τάκρισιν. 2. *δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι*, οὗτος μὴ ὑποπίπτων εἰς σφάλματα διὰ τοῦ λόγου του, ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι κύριος τῆς γλώσσης του καὶ ἐπομένως κύριος ὅλου τοῦ σώματός του. Ἐνταῦθα διὰ τοῦ σώματος ἐννοοῦνται πάντα τὰ μέλη, πλὴν τῆς γλώσσης.

α'.) **Ἡ μεγάλη δύναμις τῆς γλώσσης, μικρᾶς οὐσίας, παριστάνεται διὰ δύο εἰκόνων, τῶν χαλινῶν καὶ τοῦ πηδαλίου.**

(Στιχ. 3-5).

3. *πρὸς τὸ πείθεσθαι* = διὰ νὰ πείθωνται αὐτοὶ (οἱ ἵπποι) εἰς ἡμᾶς. *μετάγομεν* = μεταφέρομεν. Διὰ τῶν χαλινῶν λοιπὸν κυβερνώμεν τοὺς ἵππους. 4. *τηλικαῦτα ὄντα* = ἂν καὶ εἶναι τόσον μεγάλα. *ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοτος* = ἡ ἐπιθυμία τοῦ κυβερνήτου. Διὰ τοῦ πηδαλίου λοιπὸν κυβερνώμεν τὰ πλοῖα. 5. *Οὕτω καὶ ἡ γλώσσα* = ὡς τὸ μικρὸν πηδάλιον. *μεγαλαυχεῖ* = καυχῆται.

β'.) **Ἐλάχιστὴ χρησιμοποίησις τῆς γλώσσης καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς.**

(Στιχ. 6).

6. *ἡλίκην ὕλην* = πόσον μέγα δάσος. Δι' ἐλαχίστου πυρὸς δυνάμεθα, θέτοντες πυρκαϊὰν εἰς τι δάσος, νὰ καταστρέψωμεν αὐτό. *καὶ ἡ γλώσσα (ἐστι) πῦρ*. Ὁ Ἰάκωβος παρομοιάζει τὴν γλώσσαν πρὸς τὴν φθοροποιὸν δύναμιν τοῦ πυρὸς. Περὶ τῆς γλώσσης ὡς ὄργάνου τοῦ Θείου Πνεύματος ἰδὲ Πράξεις, κεφ. 2. *ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας* = αὐτὴ ἡ ἀδικία, ἐν τῇ ὁλότητι αὐτῆς. Ἡ λέξις *κόσμος* σημαίνει ἐνταῦθα μεταφορικῶς τὴν ὁλότητα, καθ' ὅσον ὁ κόσμος εἶναι τὸ σύνολον τῶν δημιουργημάτων. Ἡ ἔννοια εἶναι, ὅτι πᾶσα ἀδικία προέρχεται ἐκ τῆς γλώσσης. *καθίσταται* = εἶναι. *ἐν τοῖς μέλεσιν* = μεταξὺ τῶν (λοιπῶν) μελῶν (τοῦ σώματος) ἡμῶν. *ἡ σπιλοῦσα* (σπιλόω) = ἡ μολύνουσα. *φλογίζουσα* = θέτουσα πυρκαϊὰν (φλόγα). *τροχὸν γενέσεως* = τὸν κύκλον τῆς ὑπάρξεως (τῶν ἀνθρώπων). Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι διὰ τῆς γλώσσης (τῆς κακῆς) ἀνάπτεται πυρκαϊὰ μεταξὺ τῶν διαφόρων κύκλων, σχέσεων τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. *φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέ-*

νης, καὶ αὐτὴ ὁμῶς θὰ παραδοθῆ εἰς τὰς φλόγας τῆς γενένης ἐν τῇ μελλούσῃ κρίσει.

γ'.) Ἡ δύνάμεις τῆς κακῆς γλώσσης
εἶναι ἀκαταμάχητος.

(Στίχ. 7—8).

7. ἐναλίων = ἐν ἀλλί εὐρισκομένων (θαλασσίων). 8 τὴν δὲ γλώσσαν, τὴν ἰδίαν. Οὐδεὶς ἄνθρωπος ἀμαρτωλός, αἰχμάλωτος τοῦ ὑβρίζεν καὶ κακολογεῖν, δύναται νὰ δαμάσῃ ταύτην διὰ τῶν ἰδίων φυσικῶν δυνάμεων. ἀκατάσχετον κακὸν = αὕτη εἶναι ἀκράτητον κακόν. Ἰοῦ = δηλητηρίου.

δ') Ἡ κακὴ γλῶσσα ἐνίοτε κατορθώνει νὰ
ἐμφανίξῃ ὄρεπλῶν ὄψιν.

(Στίχ. 9—12)

9. ἐν αὐτῇ = δι' αὐτῆς. εὐλογοῦμεν = λέγομεν καλὰ, ἥτοι ἐξυμνοῦμεν καὶ δοξολογοῦμεν (ἐν τοῖς ὕμνοις καὶ προσευχαῖς ἡμῶν) τὸν Θεόν. 11. μήτι = μήπως. βρούει = ἀναβρούει. 12. Οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἀλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ = τοιοῦτοτρόπως καμμία πηγὴ δὲν δύναται νὰ κάμῃ ὕδωρ ἀλυμρὸν καὶ γλυκὺ.

§ 16 ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

Αἰτία καὶ χρόνος τῆς συγγραφῆς αὐτῆς.

Ὁ Ὀνήσιμος ἦτο δοῦλος τοῦ Φιλήμονος, ἐπισήμου Χριστιανοῦ ἐν Κολοσσαίς. Οὗτος ἐδραπέτευσεν ἐκεῖθεν, ἴσως ἕνεκα διαπραχθείσης ὑπ' αὐτοῦ κλοπῆς καὶ κατέφυγεν εἰς Ρώμην, ὅπου — πιθανὸν — διὰ τοῦ Κολοσσαέως Ἐπαφρᾶ ἐπλησίασε τὸν Παῦλον, ὅστις ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν. Ὅτε δὲ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπρόκειτο νὰ ἀποστείλῃ τὸν Τυχικὸν εἰς Ἐφεσον (Ἐφεσ. 6, 21) καὶ εἰς Κολοσσάς (Κολοσ. 4, 7), ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναποστείλῃ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν Ὀνήσιμον πρὸς τὸν κύριόν του. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔγραψε καὶ *Κ. Καζαντζῆ*, Περικοπαὶ Παλ. καὶ Καινῆς Διαθ. Δ' Γυμ. Ἐκδ. Πρώτη 8

παρέδωκεν εἰς τὸν Ὀνήσιμον διὰ τὸν Φιλήμονα τὴν παροῦσαν ἐπιστολήν, ζητῶν διὰ ταύτης νὰ ἐπιτύχη τὴν ἐκ τοῦ Φιλήμονος συγγνώμην διὰ τὸν ἀδικήσαντα δούλον καὶ νὰ παρασκευάσῃ ὑποδοχὴν ἐγκάρδιον καὶ ἀδελφικὴν εἰς αὐτόν.

Ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Παύλου ἰδιοχείρως (στίχ. 19), περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης ἐν Ρώμῃ φυλακισέως του, ἦτοι τὸ 63 μ. Χ.

ΣΗΜ. Εἶναι πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἔσχε τὸ ποθούμενον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῆς ἀποτελεσμα. Κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ ἀπελεύθερος πλέον Ὀνήσιμος ἔδρασεν ὡς ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἐν Βερροίᾳ τῆς Μακεδονίας, βραδύτερον δὲ ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐν Ρώμῃ.

1. **Παῦλος**, ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐπιστολῆς (ιδεὲ στίχ. 19). **δέσμιος**, διότι εὐρίσκετο, γράφων τὴν παροῦσαν, ἐν Ρώμῃ πεφυλακισμένος διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Κατ' ἐξοχὴν δὲ μεταχειρίζεται ἐνταῦθα τὸν τίτλον τοῦτον, ἀντί: **Ἀπόστολος Ἰ. Χριστοῦ**, ὡς ἀλλαχοῦ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του, διότι ἤθελε νὰ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸν του παρὰ τῷ Φιλήμονι, ὅχι δι' ἐπιβολῆς τοῦ ἀξιώματος ἢ διαταγῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς οἰκειότητος, ἀγάπης καὶ παρακλήσεως, (ιδεὲ καὶ στίχ. 8,9,10). **Τιμόθεος**, ὁ γνωστὸς ἀκόλουθος καὶ συνεργάτης τοῦ Παύλου. Οὗτος κατήγετο ἐκ Λύστρας τῆς Μ. Ἀσίας, ἦτο δὲ υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, τῆς Εὐνίκης (2 Τιμ. 1,5) καὶ πατρὸς, ἀγνώστου εἰς ἡμᾶς, Ἑλληνοσ, (Πράξ. 17. 1—2). Κατὰ τὴν παράδοσιν (παρ' Εὐσεβίῳ Ἐκκλ. Ἱστορ. 1,3): «Τιμόθεος γε μὴν τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἱστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληφέναι». 2. **Φιλήμονι**, οὗτος εἶναι ὁ κύριος τοῦ Ὀνήσιμου ἐν Κολοσσαῖς πρὸς ὃν ἀποστέλλεται ἡ ἐπιστολή. **Ἀπφία**, ἡ σύζυγος τοῦ Φιλήμονος. **Ἀρχιππος**, τὸ ἐπισημότατον μετὰ τὸν Φιλήμονα πρόσωπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Κολοσσῶν, διὸ ἰδιαίτερα μνεῖα γίνεται αὐτοῦ ἐν τῇ πρὸς Κολοσ. ἐπιστολῇ (κεφ. 4, 17). **ἢ κατ' οἶκον ἐκκλησία** = ἡ ἐκκλησία ἐν τῷ οἴκῳ. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τοῦ συνόλου τῶν πιστῶν ἐν Κολοσσαῖς, ἀλλὰ τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον συνήρχετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φιλήμονος. 3. **χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη...** ἐνν. **εἰη ἢ ἔστω**. Οὗτος εἶναι ὁ ἐν χρήσει ἀποστολικὸς χαιρετισμὸς (ἐνίοτε προστίθεται καὶ τὸ: ἔλεος), συνδυάζων ἀρμονικώτατα τὸν ἑλληνικὸν :

χαίρειν, μετὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ: *σαλώμ* = *εἰρήνη*. Σημαίνει δὲ ἡ *χάρις* τὴν εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐνοίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οἷσα αἰτία τῆς *εἰρήνης*, ἀποτελέσματος καὶ καρποῦ ἐκείνης. 4. *ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου* = κατὰ τὰς προσευχάς μου. 5. *ἀκούων* = διότι ἀκούω. Πᾶν ὅ,τι ἤκουεν ὁ Παῦλος καὶ ἔξ ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ Ὁνησίμου περὶ τοῦ Φιλήμονος, παρεκίνει αὐτὸν νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν. Τί δὲ ἤκουε, λέγεται ἐν τοῖς ἐπομένοις: *Τὴν ἀγάπην καὶ πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ εἰς πάντα τοὺς ἁγίους*. Ἐνταῦθα ἔχομεν τὸ σχῆμα τοῦ χιασμοῦ, καθ' ὃν ἡ μὲν *ἀγάπη* ἀναφέρεται *εἰς πάντας τοὺς ἁγίους*, τὸ δὲ *πίστιν*, εἰς τὸν *Ἰησοῦν Χριστὸν*. *ἁγίους* = χριστιανούς. 6. *ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς του* = ἡ συμμετοχὴ σου εἰς τὴν πίστιν ἢ ἡ πίστις σου, ἣν ἔχεις κοινὴν μὲ ἡμᾶς. *ἐνεργῆς γένηται* = ἐν ἔργοις νὰ ἐκδηλωθῇ. *ἐν ἐπιγνώσει* = εἰς τὴν κατανόησιν παντὸς ἀγαθοῦ, τὸ ὅποῖον ὑπάρχει ἐν ἡμῖν (τοῖς χριστιανοῖς). *εἰς Χριστὸν* = χάριν τοῦ Χριστοῦ. 7. *χάρις*, ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ *χαρά*. *παράκλησις* = παρηγορία. *ὅτι* = διότι. *σπλάχνα* = αἱ καρδίαι (τῶν χριστιανῶν), αἱ εὐροῦσαι πολλακίς ἀνακούφισιν διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Φιλήμονος. *διδ* = διὰ τοῦτο. *ἔχων παρρησίαν* = ἄν καὶ ἔχω ἐλευθεροστομίαν. 6. *τοιούτος ὢν*, ἐγώ, ὅστις εἶμαι τοιούτος. Τὸ τοιούτος εὐρίσκει τὴν ἐρμηνείαν του εἰς τὰ ἐξῆς τρία: α') ὡς *Παῦλος*, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐσαγγήνευε πάντας. β') ὡς *προεσβύτης*. γράφων ὁ Παῦλος τότε ἦτο πλέον τῶν πενήκοντα ἐτῶν, σεβασμίων δὲ ἀνδρῶν οἱ λόγοι καὶ οἱ παρακλήσεις λαμβάνονται μᾶλλον ὑπ' ὄψιν. γ') ὡς *δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ*. 10. *ὃν ἐγέννησα* (πνευματικῶς) = ὁ Παῦλος διὰ τῆς διδασκαλίας του ὠδήγησε τὸν Ὁνήσιμον εἰς τὴν νέαν ἐν Χριστῷ ζωὴν. 11. *τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον... εὐχρηστον*. Ὁ Ὁνήσιμος, ὅτε ἐδούλευε παρὰ τῷ Φιλήμονι, ἦτο κατὰ τὴν πληθῆσιν ἐλαττωμάτων, τώρα ὅμως ἐν Ρώμῃ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, Χριστιανὸς γενόμενος, ἀπέβαλε τὴν πονηρίαν καὶ κακίαν καὶ ἐγενεν εὐχρηστος· ἦτοι τώρα δικαιολογεῖ τὸ ὄνομά του, διότι Ὁνήσιμος = ὠφέλιμος, εὐχρηστος, ἐν ᾧ πρότερον ἐλέγετο, ἀλλὰ δὲν ἦτο πράγματι Ὁνήσιμος. *ἀνέπεμψα* = ἔστειλα ὀπίσω (πρὸς σέ). 12. *προσλαβοῦ* = δέχθητι μετ' εὐνοίας καὶ ἀγάπης 13. *πρὸς ἐμαυτὸν* = πλησίον μου *ὑπὲρ σου* = ἀντὶ σοῦ. 14. *ἵνα μὴ ὡς κατ' ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾗ* = διὰ νὰ μὴ εἶναι ἡ ἀγαθὴ σου πρᾶξις ὡς (πραχθεῖσα) κατ' ἀνάγκην (ἀναγκαστικῶς). *κατ' ἐκού-*

σιον = τὸ ἀντίθετον τοῦ κατ' ἀνάγκην. 15. **τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἔχωρισθῆ πρὸς τὴν ὥραν.** Ἡ ἔννοια: Καὶ διὰ τοῦτο, λέγει, ἐκράτησα τὸν Ὀνήσιμον πλησίον μου, διότι ἴσως (**τάχα**) διὰ τοῦτο ἔχωρισθῆ (οὗτος ἀπὸ σοῦ) **πρὸς ὥραν** (προσωρινῶς, ἔγκαταλειπὼν λίθρα τὸν οἶκον σου), διὰ τὰ ἔχῃς αὐτὸν πλήρως (**ἀπέχῃς**): ὁ Ὀνήσιμος τώρα πλέον, ἐπιστρέφων εἰς τὸν Φιλήμονα, θὰ εἶναι πλησίον του μὲ ὄλην του τὴν καρδίαν καὶ μὲ ὄλας του ἐν γένει τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. 16. **καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν Κυρίῳ** = ἀδελφόν, καὶ διὰ τὰς σωματικὰς καὶ διὰ τὰς πνευματικὰς ὑπηρεσίας. 17. **κοινωνὸν** = τῆς πίστεως (ἴδε στίχ. 6). 18. **εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε ἢ ὀφείλει** = ἐὰν δὲ σοῦ ἐπροξένησε ζημίαν τινὰ ἢ ἐὰν σοῦ ὀφείλῃ τι. Συγκεκριαμένως ἀναφέρει ἐνταῦθα ὁ Παῦλος κλοπὴν τινα, διαπραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ὀνησίμου, ἕνεκα τῆς ὁποίας οὗτος (ἴσως) ἐδραπέτευσεν ἐκ Κολοσσῶν. Χριστιανὸς δὲ γενόμενος ὁμολόγησεν εἰς τὸν Παῦλον τὴν κακίην του προᾶξιν. **τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει** (προστ. τοῦ ἐλλογῶ) = τοῦτο λογάριζε εἰς ἐμέ. **ἐγὼ ἀποτίσω** = ἐγὼ θὰ πληρώσω τὸ χρέος (διὰ τὰ κλαπέντα ἀντὶ τοῦ Ὀνησίμου). 19. **καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις** = Σὺ μοι ὀφείλεις προσέτι καὶ τὸς ἑαυτὸν σου. Ἐκ τούτου γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Παῦλος ὠδήγησε καὶ τὸν Φιλήμονα εἰς τὸν χριστιανισμόν. **ἐγὼ σου ὀναίμην ἐν Κυρίῳ, (ὀνίναμαί τινος** = ὀφελουμαι τι, ἔχω ἀπόλαυσιν τινός, ἔχω χαρὰν διὰ τι). Ἡ ἔννοια: εἶθε νὰ ἔχω χαρὰν διὰ σέ, διότι ἔξεπλήρωσες τὴν ἐπιθυμίαν μου (νὰ δεχθῆς τὸν Ὀνήσιμον). **ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα** = τὴν καρδίαν μου. Ἐν τῷ 12ῳ στίχῳ ἡ λέξις ἀναφέρεται εἰς τὸν Ὀνήσιμον, ἐνταῦθα ὁμοῦς ἐννοεῖ τὴν ἰδίαν καρδίαν, τὸν πλήρη ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ἧτις θὰ ἀναπαυθῆ καὶ θὰ παρηγορηθῆ διὰ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ Ὀνησίμου. 22. **χαρισθῆσομαι** = θὰ σὰς χαρισθῶ, διὰ τῆς ἀπελευθερώσεως. 23. **Ἐπαφρᾶς**, συναιχιμάλωτος τοῦ Παύλου, ἀνῆκον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Κολοσσῶν. **Ἀρβισταρχος**, οὗτος κατήγετο ἐκ Θεσσαλονίκης. **Δημᾶς**, ἐπίσης ἐκ Θεσσαλονίκης. (Περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ ἴδε 2 Τιμόθ. 4, 10). 24. **μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.** Ἡ ἀποστολικὴ αὕτη εὐλογία δίδεται εἰς τὸν Φιλήμονα καὶ τὴν κατ' οἶκον ἐκκλησίαν αὐτοῦ (ἴδε στίχ. 2—3).

ΣΗΜ. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔζη καὶ ἔγραφε τὰς ἐπιστολάς του ἡ δουλεία ἦτο νόμιμον καθεστῶς. Ποίαν λοιπὸν στά-

σιν ἐτήρησεν οὗτος (καὶ ἐν γένει ὁ Χριστιανισμὸς) ἀπέναντι ταύτης :

Ὁ Παῦλος διδάσκει, ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ ἀνθρώπων. «*Οὐκ ἐνι δούλους οὐδὲ ἐλεύθερος... πάντες γὰρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*». (Γαλάτας γ'. 28). Ἐν τούτοις ὁ Ἀπόστολος δὲν ζητεῖ, ἐπεμβαίνων εἰς τὴν διὰ νόμων καθεστηκυῖαν τάξιν, νὰ μεταβάλη ταύτην εἰς οἰοδηποτε σημεῖον, ἀλλὰ, ἐνῶ ἀναγνωρίζει τὸ ἐκ τοῦ νόμου *δίκαιον* τοῦ Φιλήμονος, προσπαθεῖ *νὰ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν σκληρότητα καὶ τραχύτητα* ἀπ' αὐτοῦ. Αἱ ἀρχαὶ δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατώρθωσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον *διὰ τῆς πειθοῦς* νὰ ἐπικρατήσωσιν ἐν τῇ κοινωσίᾳ, *καρπὸς* δὲ τούτων εἶναι ἡ *τελική* καὶ διὰ νομοθεσίας *κατάργησις τῆς δουλείας*, διότι ἡ χριστιανικὴ συνείδησις δὲν ἦτο πλέον δυνατόν νὰ ἀνέχεται αὐτήν.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

α') Ὁ Παῦλος εὐχεται τῷ Φ. χάριν καὶ εἰρήνην Στίχ. 1—3.

β') Προσίμιον. Στίχ. 4—6.

γ') Μετάβασις εἰς τὸ Θέμα. Στίχ. 7.

δ') Τὸ Θέμα. Στίχ. 8—21.

ε') Ἐπίλογος. 1) ἐλπίς ἀπελευθερώσεώς του (22), ἀσπασμοὶ τῶν συνερογατῶν (23—24), ἀποστολικὴ εὐλογία (24).

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Π. ΔΙΑΘΗΚΗΝ	Σελ.
α) Ὁ Ἴσρ. Λαὸς φορεὺς τοῦ Μονοθεϊσμοῦ κ.τ.λ.	5
β) Τὰ βιβλία τῆς Π. Δ. περιεχόμενον αὐτῶν κ.τ.λ.	6
γ) Ἡ γλῶσσα τῶν βιβλίων. Ἡ μετάφρασις τῶν Ὁ'	8
δ) Ἡ ἑβραϊκὴ ποίησις	9

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ ΤΗΣ Π. Δ.

1. Ἡ κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ	11
2. Ἀβραάμ καὶ Λὼτ	12
3. Ὑπακοὴ τοῦ Ἀβραάμ, Θυσία τοῦ Ἰσαάκ	13
4. Γέννησις καὶ ἀνατροφὴ τοῦ Μωϋσέως	14
5. Κλῆσις τοῦ Μωϋσέως	15
6. Ὁδὴ τοῦ Μωϋσέως	17
7. Ὁ Θεῖος νόμος	18
8. Ὁ Ἱεροβοάμ εἰσάγει τὴν εἰδωλολατρείαν	19
9. Ἡ διαθήκη τοῦ Τωβίτ	19
10. Ἡ ὑπομονὴ τοῦ Ἰώβ	21
11.—23. Ψαλμοὶ 1ος, 3ος, 5ος, 6ος, 8ος, 12ος, 14ος, 18ος, 22ος, 45ος, 50ος, 83ος, 112ος	22-28

Παροιμίαι.

24. Περὶ φιλεργίας	29
25. Διάφοροι Παραινέσεις	29

Ἐκκλησιαστής.

26. Περὶ ματαιότητος τῶν ἐπιγείων	31
---	----

Σοφία Σολομῶντος.

27. Σκέψις Ὑλιστῶν	32
------------------------------	----

Σοφία Σειράχ.

28. Περὶ φιλανθρωπίας	34
29. Διάφοροι Παραινέσεις	34

Ἡσαΐας.

30. Ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης	
31. Ράβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσαΐ	35
32. Ὁ Πάσχων δίκαιος	35

Ἱερεμίας.

33. Ὁ ἔλεγχος τῶν ποιμ. τοῦ Ἰσραήλ	»	36
34. Ἡ νέα διαθήκη	Σελίς	36

Ἱεζεκιήλ.

35. Ὁ ἔλεγχος τῶν ποιμ. τοῦ Ἰσραήλ	»	37
36. Ὁ Προφ. Μιχαίας καὶ ἡ πνευμ. λατρεία	»	38
37. Βηθλεὲμ ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Μεσσίου	»	39
38. Ὁ Προφ. Ζαχαρίας προαναγγέλει τὸν Μεσσίαν	»	39

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Π. Δ.	»	40-48
-----------------------------------	---	-------

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ Κ. ΔΙΑΘΗΚΗΝ	»	51
---------------------------------------	---	----

Περὶ τῶν 4 Εὐαγγελίων	»	51
1. Τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον	»	52
2. Τὸ κατὰ Μάρκον	»	52
3. Τὸ κατὰ Λουκᾶν	»	53
4. Τὸ κατὰ Ἰωάννην	»	53
Αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων	»	54
Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος	»	54
Ὁ » Ἰάκωβος	»	56
Ὁ » Πέτρος	»	57
Ὁ » Ἰωάννης	»	58
Ὁ » Ἰούδας	»	58
Ἡ Ἀποκάλυψις	»	58

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ Κ. Δ.

1. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία	»	59-66
2. Παραγγέλαι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους	»	66
3. Ὁ ἔλεγχος τῶν Φαρισαίων	»	68
4. Οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ	»	70-76
5. Ἡ ἀρχιερατικὴ προσευχή	»	76
6. Ὁ διάλογος μετὰ τοῦ Νικοδήμου	»	77
7. Ἡ Σαμαρεῖτις	»	78
8. Τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν	»	80
9. Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις	»	81
10. Ὁ Χριστὸς ἔφερεν ἡμῖν τὴν εἰρήνην	»	82
11. Ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ	»	83

12. Ὁ ὕμνος τῆς Χριστ. ἀγάπης	Σελίς	84
13. Τί διδάσκει ὁ Ἰωάννης περὶ τῆς ἀγάπης . . .	»	85
14. Τὰ καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς Χριστ. οἰκογενείας	»	86
15. Περὶ γλώσσης	»	86
16. Ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή	»	87
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Κ. Δ.	»	89-117
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	»	119

Ἄριθ. Πρωτ. 40822

Π ρ ό ς
τὸν κ. Κ. Καζαντζῆν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ταῦταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τὴν 1—8—1933 καὶ δημοσιευθείσης τὴν 4ην-8-33 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 77 φύλλον τῆς Ἐφημ. Κυβερνήσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἀρθρ. 3 τοῦ νόμου 5045 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 29 πρακτικὸν ταύτης ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ' τάξεως τῶν Γυμνασίων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἐκλεκτα περικοπαὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης*» Κωνσταντίνου Καζαντζῆ διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τὸ σχολικὸν ἔτος 1933-1934 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῶν εἰσηγητῶν.

Ὁ Ὑπουργός
Θ. ΤΟΥΡΚΟΒΑΣΙΛΗΣ

Ἄρθρον 6 τοῦ Προεδρ. Διατάγματος.
«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15% τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος διατάγματος κανονισθείσης ἄνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἑξαφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἀρθρὸν.